Pierre Loti

Fru Chrysanthemum

Pierre Loti

Fru Chrysanthemum

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Pierre Loti: *Fru Chrysanthemum* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Pierre Loti: *Fru Chrysanthemum* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Til hertuginden af Richelieu

Må jeg bede Deres Højhed tage imod denne bog som en hyldest af et meget oprigtigt venskab.

Jeg betænkte mig på at byde Dem den, fordi indholdet ikke er ganske korrekt; men jeg har gjort mig umage for, at udtrykket aldrig skulle være stødende, og jeg håber, at det er lykkedes mig.

Det er en dagbog over en sommer i mit liv; jeg har intet forandret deri, ikke engang datoerne, fordi det forekommer mig, at når man *laver om* på tingene, bringer man dem altid i *ulave*. Skønt den længste rolle tilsyneladende er tilfaldet fru Chrysanthemum, er det dog ganske sikkert, at de tre vigtigste personer er mig selv, Japan og det indtryk, dette land har gjort på mig.

Mindes Deres Højhed et, det må jeg indrømme, ret komisk fotografi, der forestiller den store Yves, en japanerinde og mig, opstillet af en nagasakisk kunstner i en række på et og samme kort? – Deres Højhed smilede, da jeg fortalte, at den lille, så omhyggeligt friserede person mellem os to havde været "en af mine naboersker". Må jeg bede Deres Højhed modtage min bog med det samme overbærende smil uden i den at søge nogen som helst farlig eller god moralsk tendens, på samme måde som De ville modtage en løjerlig vase, en elfenbensfigur, en hvilken som helst snurrig nipsgenstand fra dette alle snurrigheders forbavsende fædreland.

Med dyb ærbødighed

Deres Højheds hengivne

Pierre Loti.

Fortale

Til søs, omtrent klokken to om morgenen, i en rolig nat, under en stjerneklar himmel.

Min broder Yves [Note 1)] stod på kommandobroen ved siden af mig, og vi passiarede om det for os begge fuldstændig ubekendte land, hvorhen vor skæbnes luner denne gang førte os. Det var den næste dag, vi skulle lægge til; denne tanke morede os, og vi lagde tusinde planer.

"Så snart jeg er kommet i land," sagde jeg, "gifter jeg mig ..."

"Ja så!" sagde Yves med sin ligegyldige mine, som en mand, hvem intet mere overrasker.

"Ja ... med et lille fruentimmer med gul hud, sort hår, katteøjne. Hun skal være smuk og ikke større end en dukke. Du skal have dit værelse hos os. Det skal foregå i et hus af papir, rigtigt i skyggen, midt imellem grønne haver. Jeg vil have, at alt skal være blomstrende rundt omkring; vi skal bo midt imellem blomster, og hver morgen skal vor bolig fyldes med buketter, buketter, som du aldrig har set mage til ..."

Yves syntes nu at få interesse for alle disse huslige planer. Han ville forresten have hørt på mig med lige så megen tillid, hvis jeg havde erklæret det for min hensigt at aflægge et foreløbigt løfte hos munkene her i dette land, eller at gifte mig med en eller anden ødronning og lukke mig inde med hende midt ude i en fortryllet sø, i et hus af jade.

Men den plan for mit liv, som jeg her fremstillede for ham, var virkelig slået fast. Af kedsomhed, selvfølgelig, var jeg efterhånden kommet til at udtænke og ønske dette giftermål.

Og så navnlig at leve lidt i land, i en skyggefuld afkrog, mellem træer og blomster – hvor det var fristende efter de måneder af vort liv, vi havde spildt på Pescadorerne, de hede og uhyggelige øer, der er uden grønt, uden skov, uden bække, og som lugter af Kina og død!

Vi havde tilbagelagt en lang strækning i breddegrader, siden vort skib havde forladt den kinesiske bagerovn, og vor himmels stjernebilleder var hurtigt blevet omskiftet: Sydkorset var forsvundet med de andre nordlige stjerner, den Store Bjørn var nu steget op mod zenit og holdt sig næsten lige så højt som på Frankrigs himmel. Den friskere luft, man indåndede denne nat, udhvilede os allerede, oplivede os yndigt – mindede os om vore vagtnætter i fordums dage, om sommeren, på Bretagnes kyster …

Og dog, i hvilken afstand var vi ikke fra disse hjemlige kyster, i hvilken forfærdelig afstand! …

Ved daggry fik vi øje på Japan.

I

Lige til den forudsete tid viste det sig, endnu langt borte, på et bestemt punkt i dette hav, som i så mange dage havde været en tom flade.

Først var det kun en række lyserøde toppe i den opstående sol: Fukaï'ernes fremskudte øgruppe. Men bagved, langs med hele horisonten, så man snart ligesom en tunghed i luften, ligesom et slør, der hang over vandene: det var det virkelige Japan, og lidt efter lidt tegnede der sig i den store, forvirrede, skylignende masse ganske uigennemsigtige skyggebilleder – det var Nagasakis bjerge.

Vi havde vinden stik imod, en frisk brise, der stadig tog til, som om dette land havde blæst af alle kræfter imod os for at fjerne os fra sig. Det larmede i havet, i tovværket, i skibet.

2

Hen imod klokken tre om eftermiddagen var alle disse fjerne ting kommet nærmere, så nær, at de næsten ludede ud over os med deres masser af klipper eller af grønt.

Og nu kom vi ind i en slags beskygget rende, mellem to rækker meget høje bjerge, der fulgte efter hinanden med en symmetrisk løjerlighed, ligesom stiverne til en overordentlig smuk, men ikke tilstrækkelig naturlig dekoration, der kun strakte sig i dybden. Man skulle have troet, at dette Japan åbnede sig for os i en fortryllet rift for at lade os trænge ind i selve sit hjerte.

For enden af denne lange og besynderlige bugt måtte Nagasaki, som man endnu ikke kunne se, ligge. Alt var vidunderlig grønt. Den stærke brise fra det åbne hav, der pludselig havde lagt sig, var blevet afløst af vindstille; luften, der var blevet meget varm, fyldtes med blomsterduft. Og i denne dal opførtes der en forbavsende musik af cikader; de svarede hinanden fra bred til bred; alle bjergene genlød af deres uendelige summen; fra hele dette land kom der en uophørlig vibreren som af krystal. Vi strejfede i forbifarten skarer af store junker, der gled ganske sagte, drevet frem af umærkelige briser; på det næppe krusede vand hørte man dem ikke; deres hvide, på vandrette ræer udspændte sejl faldt blødt ned, draperede i tusinde folder ligesom gardiner; deres indviklede bagstavn hævede sig højt til vejrs ligesom på middelalderens skibe. Midt i disse bjergvægges stærke grønne havde de en snehvid farve.

Hvor dog Japan er skyggefuldt og grønt, en uventet Edens have! ...

Udenfor, i rum sø, måtte det endnu være højlys dag; men her, i denne indsnævrede dal, fik man allerede et indtryk af aften; neden for de meget oplyste toppe lå alle de mere bevoksede dele, nærved vandene, i tusmørke. Disse junker, der kom forbi, så hvide at se til imod løvets mørke baggrund, blev manøvreret uden støj af små gule, helt nøgne mænd med det lange hår redt ud som kvindens fletninger. Efterhånden som man trængte ind i den grønne rende, blev duften mere gennemtrængende, og cikadernes ensformige summen voksede som et orkesters crescendo. Deroppe, i den lyse udskæring i himlen mellem bjergene, svævede en slags falke, der udstødte dybe skrig: "Hang! Hang! Hang!" der lød som menneskestemmer og detonerede sørgeligt deroppe mellem klippernes ekkoer.

Hele denne yppige og friske natur havde en japansk ejendommelighed ved sig; det lå i noget uforklarlig løjerligt ved bjergtoppene, og, om jeg så må sige, i det usandsynlige ved visse alt for smukke ting. Træer sammenstillede sig til buketter med samme pertentlige ynde som på de lakerede bakker. Store klipper ragede lige op i overdrevne stillinger ved siden af grønklædte høje med bløde former: modstridende landskabselementer stod side om side ligesom i kunstige udsigter.

... Og, når man så rigtig til, opdagede man hist og her en lille gammel, gådefuld pagode, halvt skjult mellem træerne og som oftest svævende ud over en afgrund: dette i særdeleshed anslog med det samme for os nyankomne den fremmede tone og gav os en følelse af, at ånderne, skovguderne, de gamle symboler,

der havde det hverv at våge over markerne, i denne egn var ukendte og uforståelige …

Da Nagasaki viste sig, var det en skuffelse for vore øjne: det var en by som enhver anden ved foden af de ludende, grønne bjerge. Foran lå et mylder af skibe med alverdens flag, dampere ligesom andetsteds, sorte røgskyer og værksteder ved kajerne; der manglede intet i retning af dagligdags, allerede alle vegne sete ting.

Der vil komme en tid, da verden vil blive meget kedelig at bebo, når man får gjort den ens fra den ene ende til den anden, og man ikke engang mere kan prøve på at rejse for at adsprede sig en smule …

Hen imod klokken seks kastede vi meget støjende anker midt imellem en mængde andre skibe, og øjeblikkelig blev vi oversvømmet.

Oversvømmet af et sjakrende, ivrigt, komisk Japan, som kom til os i både, i junker, som et stadigt stigende højvande: skikkelige mænd og skikkelige fruentimmer kom anstigende i en lang, uafbrudt række, uden skrig, uden indvendinger, uden støj, hver med et så smilende buk, at man ikke turde blive vred, og at man til sidst, på grund af refleksvirkningen, selv smilede og selv bukkede. På ryggen medbragte de alle små kurve, små kasser, opbevaringsredskaber af alle mulige sorter, på den sindrigste måde indrettet til at passe ind i hinanden, ligge indeni hinanden, for så bagefter at mangfoldiggøres i det uendelige; der kom uventede, utænkelige ting ud af dem: skærmbrætter, sko, sæbe, lygter; manchetknapper, levende cikader, der sang i småbure; guldsmedesager og tamme, hvide

mus, der drejede små papmøller; obskøne fotografier; helt varme kødretter og supper i skåle, parate til at serveres portionsvis til mandskabet – og porcelæner, legioner af vaser, tepotter, kopper, små krukker og tallerkener ... I en håndevending blev alt dette udpakket, udbredt på jorden med en vidunderlig behændighed og et vist arrangementstalent: hver sælger siddende på hug bagved sin nipsgenstand som en abe, med hænderne rørende ved fødderne, og stadig smilende, stadig knækket midt over af de gådefuldeste buk. Og under denne masse mangefarvede ting kom skibets dæk pludselig til at ligne en umådelig basar. Og matroserne, der morede sig kosteligt, trippede om mellem bunkerne, tog fruentimmerne under hagen, købte af alt og udsåede lystigt deres blanke piastre ...

Men, du store Gud, hvor dog alle disse folk var grimme, groteske! Med mine giftermålsplaner i hovedet blev jeg helt tankefuld, og hele trylleriet forsvandt ...

Vi havde tjeneste, Yves og jeg, indtil næste morgen, og efter den første ståhej, som om bord altid følger med at kaste anker – fartøjerne skulle sættes i vandet, slæbebommene lægges tværskibs og falderebstrapperne ud – havde vi ikke andet at foretage os end at se til. Og vi sagde til hinanden: "Hvor er vi dog egentlig? – I De Forenede Stater? – I en engelsk koloni i Australien? – eller i New Zealand?? ..."

Konsulater, toldvæsen, fabrikker; en dok, hvor der troner en russisk fregat; en hel europæisk "*concession*" med villaer på højderne, og, ved kajerne, amerikanske sømandsværtshuse. Derhenne, bagved og længere borte end disse almindelige genstande, helt i baggrunden af den umådelige grønne dal, er

der rigtignok tusinder og atter tusinder af sortladne småhuse, et mylder af et lidt løjerligt udseende, hvorfra der hist og her dukker højere, rødmalede tage op: sandsynligvis det rigtige, det gamle japanske Nagasaki, der endnu er til … Og i disse kvarterer, færdes – hvem ved? – koketterende bag et papirskærmbræt det lille fruentimmer med katteøjne … som jeg måske … inden to eller tre dage (da jeg ikke har nogen tid at spilde) har giftet mig med!! … Det er nu ligemeget, men denne lille person står mig ikke rigtig klar mere; fruentimmerne med de hvide mus her om bord har fordærvet hendes billede for mig; nu er jeg bange for, at hun skal ligne dem …

Da mørket faldt på, tømtes vort skibs dæk som ved trylleri; efter i en håndevending at have lukket deres æsker, foldet deres skærmbrætter og deres vifter sammen og efter at have givet enhver af os et meget ydmygt buk, gik de små, skikkelige mænd og de små skikkelige fruentimmer deres vej.

Og efterhånden som det blev mørkere, og genstandene smeltede sammen i det blålige skær, blev det Japan, hvor vi befandt os, lidt efter lidt, gradvis, igen et fortryllelsens eventyrland. De høje bjerge, som nu var helt sorte, spejlede sig i det stille vand, der bar os, tegnede sig med deres omvendte takker som forfærdelige afgrunde, over hvilke vi svævede – og stjernerne så ud som små fosforpletter på bunden af dette imaginære svælg.

Og så blev Nagasaki stærkt oplyst, dækket med lygter i det uendelige; den ringeste forstad, den ringeste landsby strålede; den usleste, højt oppe imellem træerne liggende hytte, som man ikke engang havde set om dagen, udsendte sit lille St. Hans-orms skær. Snart var der lys alle vegne, på alle siderne af

bugten; fra bjergenes top til deres fod strålede myriader af småbål i mørket, så at det hele så ud som en umådelig hovedstad, der lå i stokværk omkring os som et svimlende amfiteater. Og så roligt var vandet, at en anden, lige så illumineret by strålede på bunden af afgrunden. Natten var lun, ren, henrivende, luften fyldt med en blomsterduft, som bjergene sendte os. Guitartoner, der kom fra "tehusene" eller fra de fæle nattens samlingssteder, lød fra det fjerne som liflig musik. Og så den cikadesang – som er uadskillelig fra livet i Japan, og som vi nogle dage senere ikke mere skulle lægge mærke til, i den grad er den her baggrunden for al jordisk lyd – den lød klangfuld, ustandselig, mildt ensformig som faldet af en krystalkaskade …

3

Det regnede i strømme den næste dag; en rigtig skylregn, uden ophold, uden barmhjertighed, oversvømmende alt; en tæt regn, så man ikke kunne se hinanden fra den ene ende af skibet til den anden. Man skulle have troet, at hele verdens skyer havde samlet sig i bugten ved Nagasaki, havde sat hinanden stævne i denne store grønne tragt for at risle i ro og mag. Og det regnede, regnede; det var næsten nat, så tæt faldt den. Igennem et slør af smuldret vand skimtede man endnu bjergenes fod, men toppene blev borte i de store, mørke masser, der tyngede på os. Man så laser af skyer, der ligesom løsnede sig fra den mørke hvælving, og som slæbte sig derhenne over træerne og stadig opløste sig til vand, til strømme. Der var også blæst; man hørte den hyle i kløfterne med en dyb røst. Og hele overfladen af bugten, der blev pisket af regnen, bevæget af hvirvelvinde, der kom alle vegne fra, skvulpede, bruste, vred sig i et voldsomt oprør.

Hæsligt vejr til at gå i land i for første gang ... Hvorledes skulle man kunne opsøge sig en kone i en sådan syndflod, i et ubekendt land! ...

Det er jo kedeligt nok, men jeg pynter mig alligevel og siger til Yves, der smiler ved at høre, at jeg dog vil foretage turen:

"Vær så god, broder, at få en *sampan* til at lægge bi."

Med en bevægelse af armen ud i vinden og regnen kalder Yves så på en slags lille træ-sarkofag, der hoppede nær ved os på havet og blev vrikket frem af to ganske nøgne, gule børn.

Genstanden nærmer sig; jeg springer ned i den, og så, gennem en lille lem, som en af drengene lukker op for mig, lister jeg mig ned og lægger mig, så lang jeg er, på en måtte – i det, som kaldes en sampans "kahyt".

Der er lige netop plads til at ligge udstrakt i denne flydende ligkiste, som forresten er pillen, ren og hvid som frisk fyrretræ. Jeg er godt i læ mod regnen, der trommer på mit låg, og nu er jeg undervejs til byen, liggende på maven i denne æske, vugget af den ene bølge, skammelig tumlet af en anden, undertiden halvt væltet om af en tredje, og igennem mit låg, der står på klem, ser jeg fra neden af de to småfyre, jeg har betroet min skæbne til: børn på i det højeste otte eller ti år med ansigter som uistitier Note 2), men allerede muskelstærke som rigtige små mandfolk og allerede behændige som gamle, erfarne sømænd.

... De udstøder høje skrig: så er vi vel ved land! Ja, ganske rigtigt, gennem min lem, som jeg har lukket helt op, ser jeg de grå fliser på kajen ganske nær ved. Så dukker jeg op af min sarkofag og bereder mig til for første gang i mit liv at sætte foden på japansk grund.

Det risler stadig mere og mere ned, og regnen pisker mig i øjnene, irriterende, utåleligt.

Næppe er jeg kommet i land, førend en halv snes løjerlige væsener, der i begyndelsen er vanskelige at definere igennem den blændende skylle – en slags menneskelige pindsvin, af hvilke hvert slæber en stor, sort genstand efter sig – styrter sig over mig, skriger, omringer mig, spærrer vejen for mig. Den ene af dem har spændt over hovedet på mig en paraply, hvis ribber sidder meget nær ved hinanden, og på hvilken der er

malet storke i transparent – og nu smiler de alle til mig med spørgende miner og ser ud til at vente.

Jeg var blevet forberedt derpå: det er slet og ret "djin"er [Note 3)], der strides om den ære at blive foretrukket af mig; men jeg bliver dog overrasket over dette pludselige overfald, over denne modtagelse i Japan ved mit første besøg.

Deres ben er nøgne helt op – og i dag ganske våde – og deres hoved er skjult under en stor hat af form som en lampeskærm. De er iført en *waterproof* af stråmåtter, hvor alle stråenderne vender udad og stritter som piggene på et pindsvin; man skulle tro. At de havde taget fra en hytte på kroppen. – De bliver ved at smile og vente på mit valg.

Da jeg ikke har den ære at kende nogen af dem, tager jeg på lykke og fromme ham med paraplyen, og jeg stiger op i hans lille vogn, hvis ruf han slår meget, meget lavt ned over mig. På mine ben breder han et voksdugs klæde, trækker det helt op til øjnene på mig og siger så på japansk noget, der må betyde: "Hvor skal jeg føre herren hen?" Hvortil jeg svarer på samme sprog: "Til *Blomsterhaven*, min ven!"

Jeg gav dette svar med tre ord, jeg havde lært udenad, lidt på papegøjevis, forbavset over, at de kunne give mening, og at jeg blev forstået – og så joller vi afsted, han farende i stærk galop, jeg slæbt af ham, skumplet på vejen i hans lette vogn, indhyllet i voksdug, indespærret som i en æske, og begge stadig overskyllede af regnen og sprøjtende til alle sider vand og dynd op fra den opblødte jord.

"Til *Blomsterhaven*", sagde jeg nok så rask, forbavset over at høre min egen stemme. Jeg er nemlig mindre naiv i retning af japaneseri, end man skulle tro. Nogle gode venner, der lige er

kommet hjem fra dette land, har lært mig mange ting: denne "blomsterhave" er et "tehus", et elegant forsamlingssted. Når jeg er kommet der, vil jeg spørge efter en vis Kænguru-San, som på én gang er tolk, vaskemand og diskret mellemmand for racernes krydsning. Og i aften, hvis sagerne går godt, bliver jeg måske forestillet for den unge pige, som den hemmelighedsfulde skæbne har bestemt til mig ... Denne tanke holder min ånd vågen under min djin's og min åndeløse fart i den ubønhørlige skylregn ...

Det er dog et løjerligt Japan, jeg skimter den dag gennem dette voksdug, under det drivende ruf på min lille vogn! Et tvært, snavset, halvt druknet Japan. Alt dette: huse, dyr eller mennesker, som jeg endnu kun kendte fra billeder; alt dette, som jeg havde set malet på de meget blå eller meget lyserøde skærme eller vaser – alt dette viser sig nu i virkeligheden under en sort himmel, med paraply og træsko, ynkeligt og opkiltret.

Enkelte øjeblikke falder regnen så stærkt, at jeg lukker fuldstændig til; jeg sløves af larmen og skumplen og glemmer ganske, i hvilket land jeg er. I ruffet på vognen er der huller, gennem hvilke der flyder hele små floder ned ad ryggen på mig. Så kommer jeg i tanker om, at jeg for første gang i mit liv rejser midt i Nagasaki, og så kaster jeg et nysgerrigt blik udenfor, med fare for at få en douche: vi traver om i en eller anden lille trist og mørk gade – dem er der en hel labyrint, tusinder af – vandfald styrter ned fra tagene, regnen danner i luften grå skraveringer, der gør genstandene utydelige. – Undertiden kommer vi forbi en dame, hvis kjole er kommet i ulave, og som går usikkert på sit høje træfodtøj: en skærmbræts-person, der opkiltrer sig under en papirsparaply med skrigende farver. Eller også

trækker min djin mig forbi indgangen til en pagode, og så er der et gammelt uhyre af granit, der sidder med bagdelen i vandet og skærer ansigter ad mig.

Men hvor dog Nagasaki er stor! Nu har vi løbet i fuld fart i henved en time, og det synes ikke at få nogen ende. Og det er et sletteland; det anede man ikke fra rheden, at der var en så udstrakt slette i denne dalbund.

Men det ville rigtignok være mig umuligt at sige, hvor jeg er, i hvilken retning vi har løbet: jeg betror mig til min djin og til skæbnen.

Og hvor min djin dog er et damp-menneske! Jeg var vant til de kinesiske løbere, men det var noget helt andet. Når jeg fjerner mit voksdug for at se på noget, er det selvfølgelig altid ham, jeg ser i forgrunden: hans to nøgne, gulbrune, muskelstærke ben, der haler afsted, oversprøjtende alt, og hans under regnen krummede pindsvineryg. – Mon de folk, der ser denne lille pjaskvåde vogn komme forbi, aner, at den rummer en bejler, der er på jagt efter en brud? ...

Endelig standser mit køretøj, og min djin slår smilende mit ruf ned med forsigtighed, for at jeg ikke skal få nye strømme ned ad ryggen på mig; der er et ophold i syndfloden, det regner ikke mere. – Jeg havde endnu ikke set hans ansigt, det er undtagelsesvis ret kønt; det er en ung mand på en tredive år med et livligt og kraftigt udseende og et åbent blik ... Og hvem skulle have sagt mig, at denne samme djin nogle dage senere ... nej, jeg vil endnu ikke forråde det: det ville være at udsætte mig for på forhånd at fremkalde en uretfærdig nedsættende dom om Chrysanthemum.

Vi er altså standset. Det er ved selve foden af et højt, ludende bjerg; vi må være kommet forbi byen, og vi er ude på landet. Det lader til, at jeg må stå ud og klatre op ad en næsten lodret, snæver sti. Omkring os er der små forstadshuse, indhegninger om haver, meget høje bambuspalisader, der skjuler udsigten. Det grønne bjerg knuser os med sin højde, og lave, tunge, mørke skyer holde sig over hovederne på os som et knugende låg, der ganske spærrer os inde i den ukendte afkrog, hvor vi befinder os; det lader virkelig til, at denne mangel på afstand, på perspektiv, gør en bedre oplagt til at lægge mærke til alle enkeltheder i den lillebitte stump dyndede og våde Japan, som vi har for vore øjne. – Jorden i dette land er meget rød. – Græsset, småblomsterne langs vejen er fremmede for mig – der er dog i palisaden snerler som vore, og jeg genkender i haverne asters, zinnia og andre europæiske planter. Luften har en sammensat duft: med lugten fra planter og jorden forener der sig noget andet, der vel sagtens kommer fra de menneskelige boliger: man skulle tro, det var en blanding af tør fisk og røgelse. Der kommer ingen forbi; der viser sig intet spor af beboerne, af livet, og jeg kunne lige så godt tro mig på et hvilket som helst andet sted.

Min djin har sat sin lille vogn under et træ, og vi stiger sammen op ad denne stejle vej på den røde grund, hvor vore fødder glider.

"Vi er da på vejen til *Blomsterhaven*?" spørger jeg, ængstelig efter at få at vide, om jeg er blevet forstået.

"Ja vist så," svarer djin'en, "det er deroppe, og det er ganske nær ved."

Vejen drejer om, snævres ind og bliver mørk. På den ene side: klippevæggen, helt beklædt med våde bregner; på den anden: et stort træhus, næsten uden åbninger og af et fælt ydre – det er her, min djin standser.

Hvad for noget? Er dette skumle hus *Blomsterhaven*? Han påstår det og ser ud til at være meget sikker i sin sag. Vi banker på en stor dør, der straks glider til side i sine fuger og går op. – Så kommer der to små løjerlige, næsten gammelagtige fruentimmer til syne; men de føler sig dog i deres værdighed, det kan man straks se; de har en meget korrekt holdning, akkurat som figurer på vaser, og hænder og fødder som børn.

Næppe har de fået øje på mig, førend de falder ned på alle fire med næsen mod gulvet. – Du milde gud, hvad går der dog af dem? – Aldeles intet, det er slet og ret den fine hilsen, der udføres på den måde: jeg havde endnu ikke vænnet mig til den. Nu har de rejst sig igen og skynde sig med at tage fodtøjet af mig – man går aldrig med sko på ind i et japansk hus – med at aftørre det nederste af mine benklæder, med at føle, om mine skuldre ikke er våde.

Hvad der straks overrasker en i disse Nipponske interiører er den smålige renlighed og den hvide, isnende tomhed.

På ulastelige måtter uden en fold, uden en tegning, uden en plet, bliver jeg ført op på første sal ind i et stort rum, i hvilket der intet findes, aldeles intet. Papirsvæggene består af rammer, der kan skydes ind i hinanden og i fornødent fald helt forsvinde, og hele den ene side af værelset er åben ud til en veranda med udsigt til det grønne land og den grå himmel. Til sæde bliver der bragt mig en firkantet, sort fløjlspude, og her sidder jeg nu meget lavt midt i dette tomme rum, hvor der er

næsten koldt – og de to små fruentimmer, der er mine og husets meget ydmyge tjenerinder, venter på mine befalinger i meget underdanige stillinger.

Det er utroligt, al disse barokke ord, disse sætninger, som jeg har lært under mit eksil på Pescadorerne ved hjælp af ordbog og grammatik men uden nogen som helst tro på dem – at de virkelig betyder noget; men det lader dog til det, for jeg bliver straks forstået.

Jeg vil først tale med denne hr. Kænguru, som er "tolk, vaskemand og diskret mellemmand for fine ægteskaber". – Det er fortræffeligt: de kender ham, han skaf straks blive hentet, og den ældste af tjenestepigerne anlægger i den anledning sine træsandaler og sin papirsparaply.

Dernæst vil jeg have, at man skal bringe mig et udsøgt måltid, bestående af raffinerede japanske sager. – Nå, det bliver bedre og bedre – de farer ud i køkkenerne for at bestille det til mig!

Endelig vil jeg have, at der skal serveres te og ris til min djin, som venter på mig dernede – ja, jeg vil have meget, mine små dukker, grumme meget, jeg skal sige jer det alt sammen efterhånden, ganske roligt, når jeg har fået tid til at samle ordene ... Men, jo mere jeg ser på jer, desto mere ængstes jeg for, hvorledes min brud i morgen bliver. – Jeg må indrømme, at I er næsten nydelige af bare løjerlighed, fine hænder og småbitte fødder; men i det hele taget grimme, og så latterligt små med et udseende som nipsgenstande, et udseende som uistitier, et udseende, som jeg ved ikke hvad ...

… Det begynder at gå op for mig, at jeg er kommet til dette hus i et uheldigt øjeblik. Der foregår noget, som ikke angår mig, og jeg er til ulejlighed.

Jeg kunne straks have gættet det trods den overordentlig høflige modtagelse – for jeg kommer nu i tanker om, at, mens de tog fodtøjet af mig dernede, hørte jeg en hvisken over hovedet på mig, og så en lyd af skillerum, som hurtigt løb hen ad fugerne; det var åbenbart for at skjule for mig, hvad jeg ikke måtte se; det værelse, hvori jeg befinder mig, blev improviseret til mig – ligesom man i menagerierne laver et særskilt bur for visse dyr under forestillingen.

Nu har de ladet mig være ene, mens mine ordrer bliver udført, og jeg spidser øren, siddende på hug som en Buddha på min sorte fløjlspude midt imellem de hvide måtter og vægge.

Bag papirskillerummene taler trætte stemmer, der synes at være talrige, ganske sagte. Så lyder der en guitar og en kvindelig sang, klagende, ret mildt, i det tomme, genlydende hus, i det melankolske regnvejr.

Jeg genkender det, som man ser gennem den helt åbne veranda; det ligner et fortryllet landskab. Dejligt skovbevoksede bjerge, der rager op i den stadig mørke himmel, i hvilken de skjule deres spidse takker – og så, højt oppe i skyerne, et tempel. Luften har den absolutte gennemsigtighed, det fjerne har den klarhed, der følger med de store regnskyl; men en tæt hvælving, der endnu er ladet med vand, bliver ved at være spændt ud over det hele, og på løvet er der ligesom store fnug af gråt vat, der holder sig ubevægelige. I forgrunden, foran og nedenfor alle disse næsten fantastiske genstande, er der en miniaturhave, hvor to smukke, hvide katte spankulerer og

morer sig med at forfølge hinanden i gangene i en lilleput-allé, idet de ryster deres poter, fordi sandet er fuldt af vand. Haven er så kunstlet som vel muligt: ingen blomst, men små klipper, små søer, dværgtræer, beskåret med en løjerlig smag; og alt dette er ikke naturligt, men så sindrigt lavet, så grønt, med så frisk mos!

Dyb stilhed udenfor, på de marker, som jeg ser ud over; en fuldstændig ro helt ud til det fjerneste af den umådelige dekoration. Men kvindestemmen bag papirsvæggen synger stadig med en overordentlig sørgmodig blidhed; guitaren, der ledsager den, udsender alvorlige, lidt uhyggelige toner ...

Se, se! ... nu bliver det livligere – og man skulle endog tro, at der blev danset!

Lad gå! Jeg vil prøve på at kigge gennem en sprække, jeg ser derhenne.

Å, det var da et løjerligt syn: det er åbenbart unge lapse fra Nagasaki, der er i færd med i smug at afholde en stor fest! I et rum, der er lige så tomt som mit, sidder der et dusin af dem i en rundkreds på gulvet; blå bomuldskjortler med pagodeærmer, langt, fedtet og glat hår under en europæisk rundpuldet hat; intetsigende, gule, udmattede, blodløse ansigter. På gulvet er der en mængde små fyrfade, små piber, små lakerede bakker, små tepotter, små kopper – alt tilbehøret til og alle resterne af et japansk orgie, der ligner et dukkemåltid. Og midt i disse dandiers kreds tre meget pyntede kvinder, *alias* tre løjerlige drømmesyner: kjoler af blege og navnløse farver og broderede med gyldne uhyrer; store chignoner, sat op med en ukendt kunst og besatte med nåle og blomster. To sidder ned og vender ryggen til mig: den ene

holder guitaren, den anden er den, der synger med den blide røst – deres stillinger, deres dragter, deres hår, deres nakker, alt er fortræffeligt, set således utydeligt bagfra, og jeg skælver for, at en bevægelse skal vise mig deres ansigter, der vistnok ville bringe mig ud af fortryllelsen. Den tredje står op og danser for dette areopag af dumrianer, for disse rundpuldede hatte og dette glatte hår … Å, sikken rædsel, da hun vender sig om! Hun har for ansigtet en afskyelig, fortrukken, gusten spøgelses- eller vampyrmaske … Masken river sig løs og falder af … Hun er en henrivende lille fe på en tolv-femten år, allerede koket, allerede voksen, klædt i en lang mørkeblå, kruset silkekjole med et broderi, der fremstiller grå flagermus, sorte flagermus, gyldne flagermus …

Der høres skridt ude på trappen, lette kvindefødder uden fodtøj træder på de hvide måtter … Det er vel den første ret af mit måltid, der bliver bragt. – Hurtigt falder jeg ubevægelig ned igen på min sorte fløjlspude.

Nu er der tre, tre tjenestepiger, der kommer med smil og buk. Den ene byder mig fyrfadet og tepotten; den anden syltede frugter på yndige små tallerkener; den tredje forskellige ubeskrivelige sager på kostelige små fade. Og de sætter sig på hug på gulvet foran mig og anbringe hele dette dukkemåltid for fødderne af mig.

I dette øjeblik har jeg et ret tiltalende indtryk af Japan; jeg føler mig midt i denne lille tillavede kunstige verden, som jeg allerede kendte fra afbildningerne på de lakerede sager og porcelænerne. Det er så fuldstændig det samme! Disse tre små graciøse, kokette fruentimmer med de smalle øjne, de smukke chignoner i brede, glatte og ligesom ferniserede snoninger; og

dette lille service på gulvet; og dette landskab, der skimtes gennem verandaen, denne pagode helt oppe i skyerne; og denne sippethed, der klæber ved alt, selv ved tingene. Jeg kendte også så godt denne melankolske kvindestemme, der bliver ved med at lade sig høre bag papirskillerummet: således måtte åbenbart de musicerende kvinder med halvttillukkede øjne synge, som jeg havde set afmalede med løjerlige farver på rispapir, midt imellem alt for store blomster. Jeg havde gættet dette Japan, længe forinden jeg kom dertil. Måske det dog i virkeligheden forekommer mig formindsket, endnu mere kunstlet og tillige mere trist – vel sagtens på grund af dette liglagen af sorte skyer, på grund af denne regn …

Mens jeg venter på hr. Kænguru, der nok kommer straks og er i færd med at pynte sig, vil jeg spise til middag.

I en allerkæreste lille skål, prydet med flyvende storke, er der en aldeles usandsynlig suppe med alger; desuden små tørrede fisk i sukker, krabber i sukker, bønner i sukker, pebrede frugter i eddike. Alt det er modbydeligt, men navnlig uventet, utænkeligt. De små fruentimmer, der stadig ler med den uophørlige, pirrende latter, der er den japanske latter, får mig til at spise på deres vis med nydelige pinde og yndefulde fingerbevægelser. Jeg vænner mig til deres ansigter. Helheden i alt dette er forfinet – en forfinelse, der selvfølgelig ligger langt fra vor, og som jeg ikke rigtig kan forstå med det samme, men som jeg i længden måske vil synes om.

… Ind træder, som en sjælden og overraskende natsværmer, danserinden fra værelset ved siden af, barnet med den uhyggelige maske. Det er vel sagtens for at se mig. Hun ruller med øjnene som en kat, der er bange; men straks efter bliver

hun tam og læner sig op til mig med en barnlig kælenskab, der tager sig meget uægte ud. Hun er sød, fin, elegant; hun er løjerligt sminket, hvid som gibs med en meget regelmæssig, lyserød, rund plet midt på hver kind; munden er karminrød med en smule forgyldning nedenfor underlæben. Da nakken ikke har kunnet sminkes på grund af de talrige småhår, har man, af kærlighed til det korrekte, afstukket grænsen for den hvide sminke med en lige linje, som man skulle tro var skåret med en kniv; derved fremkommer der, bag på halsen, en firkant af den naturlige hud, der er meget gul ...

En skingrende guitartone lyder bag skillerummet – det skal åbenbart være en befaling! Vupti, så flygter den lille fe; hun skal tilbage til dumrianerne ved siden af.

Hvad om jeg giftede mig med hende uden at lede videre? Jeg ville respektere hende som et mig betroet barn; jeg ville tage hende, for hvad hun er, et snurrigt og nydeligt stykke legetøj. Det ville blive en morsom menage! Hvis jeg ville nøjes med at gifte mig med en nipsgenstand, kunne jeg vanskeligt finde noget bedre ...

Ind træder hr. Kænguru. Hel grå dragt fra *la Belle-Jardinière* eller Pont-Neuf, rundpuldet hat, hvide trådhandsker. Et både fiffigt og enfoldigt ansigt; næsten ingen næse, næsten ingen øjne. Japansk hilsen: en rask dukkert, med hænderne fladt bredt ud på knæerne, overkroppen dannende en ret vinkel med benene, som om den brave mand gik midt over; en lille snogeagtig hvislen, der frembringes ved at indsuge spyttet mellem tænderne, hvilket er topmålet af krybende hilsen i dette rige.

"De taler fransk, hr. Kænguru?"

"ja, *missieu!*"

Atter et buk.

Han afleverer et for hvert ord, jeg siger, som om han var en leddedukke; når han sidder foran mig på gulvet, indskrænkes det til en dukkert med hovedet, stadig ledsaget af den samme hvislelyd af spyt.

"En kop te, hr. Kænguru?"

Ny hilsen og meget sippet håndbevægelse, som om han ville sige: "Jeg tør knapt; det er alt for stor nedladenhed af Dem ... Nå, siden De ønsker det ..."

Han har ved de allerførste ord gættet, hvad jeg ønsker af ham:

"Ja vel," svarer han, "nu skal vi tage os af det: der kommer netop om en otte dages tid fra Simonosaki en familie med to henrivende døtre ..."

"Hvad for noget, om en otte dages tid? Så kender De mig ikke ret, hr. Kænguru! Nej, nej, det skal være straks, i morgen eller slet ikke."

Atter et hvislende buk, og Kænguru-San gennemgår febrilsk alle de unge disponible pigebørn i Nagasaki:

"Lad os nu se! ... Der var jo rigtignok frøken Nellike ... Å, hvor det er skade, at De ikke er kommet to dage før! Så smuk, så dygtig til at spille på guitar ... Det er rigtig kedeligt: hun blev taget i forgårs af en russisk officer ... Men, det er sandt, der er frøken Abrikos! ... Mon frøken Abrikos ville konvenere Dem? Hun er datter af en rig porcelænshandler fra basaren i Decima; en meget talentfuld dame, men hun ville blive dyr: hendes forældre, som sætter stor pris på hende, vil ikke overlade hende for mindre end hundrede yen om måneden. Hun er meget

kundskabsrig, skriver flydende handelsstil og kan på sine fingre mere end tusind skrifttegn af den lærde stil. Da der blev udsat en præmie i poesi, blev hun nummer et med et digt: "Lovprisning af de små hvide Blomster i Hækkene, set i Morgenens Dug." Der er bare det, at hun ikke er meget smuk; det ene øje er mindre end det andet – og så har hun i den ene kind et hul efter en sygdom, hun havde som barn ..."

"Å, nej, for Himlens skyld, ikke hende! Lad os søge mellem de mindre fine personer, der ikke har noget ar. Og nu de derinde ved siden af, i de smukke guldbroderede kjoler? For eksempel danserinden med spøgelsesmasken, hr. Kænguru?? Eller også hende med den nydelige sangstemme og den smukke nakke???"

Han forstår ikke straks rigtig, hvem der er tale om, og, da det så er gået op for ham, ryster han på hovedet og siger næsten spottende:

"Nej, *missieu*, nej! Det er geisha'er [Note 4)], *missieu* – geisha'er!"

"Nå, men hvorfor ikke geisha'er? Hvad kan det gøre mig, at det er geisha'er? – Senere, når jeg er mere inde i de japanske forhold, vil jeg måske selv kunne begribe det forfærdelige i mit forlangende: man skulle virkelig tro, at jeg har talt om at gifte mig med den skinbarlige djævel i egen person ..."

Men se nu kommer hr. Kænguru pludselig i tanker om en vis frøken Jasmin. At han dog ikke straks har tænkt på hende! Det er jo lige netop passende for mig; han vil straks i morgen, straks i aften indlede sagen med denne unge piges forældre, der bor meget langt herfra på højen overfor i forstaden Diu-djen-dji. Det er en meget smuk frøken på en femten år. Hun kunne rimeligvis fås for en atten, tyve piastre om måneden, forudsat, at man forærede hende nogle smagfulde kjoler og indlogerede

hende i et behageligt, velbeliggende hus, hvilket en fin herre som jeg ikke kan undlade at gøre.

Lad gå da med frøken Jasmin – og lad os så skilles! Klokken er mange. Hr. Kænguru skal komme om bord til mig i morgen og meddele mig resultatet af de første skridt og træffe aftale med mig om mødestedet. Han får intet honorar for øjeblikket, men han skal få mit linned at vaske, og jeg skal skaffe ham søgning fra mine kammerater på *la Triomphante*.

Det er en aftale.

Dybe hilsener – tjenestepigerne give mig mit fodtøj på ved døren.

Min djin benytter sig af den tolk, han tilfældigt er stødt på, og anbefaler sig til mig for fremtiden: hans holdeplads er ved kajen; hans nummer er 415, der står malet med europæiske tal på hans vognlygte – om bord har Le Goëlec, den mand, der betjener venstre side af en af mine kanoner, nr. 415, så jeg kan nemt huske det – hans takst er tolv sous for en tur og ti sous i timen for stadige kunder. Det er fortræffeligt, han skal få min søgning, det lover jeg ham. Lad os nu gå. Tjenestepigerne kaster sig på alle fire som afskedshilsen og blive liggende næsegrus på tærsklen, så længe som jeg endnu kan ses på den mørke sti, hvor bregnerne dryppe af på mit hoved …

4

Der er gået tre dage. Det er ved mørkets frembrud i en lejlighed, der siden i går har været min. Yves og jeg spadserer på første sal frem og tilbage på de hvide måtter i det store, tomme rum, hvis tørre og lette gulv knager under vore skridt – begge lidt nervøse af at vente. Yves, der er mere livlig i sin utålmodighed, ser af og til ud. Jeg føler mig pludselig beklemt om hjertet ved tanken om, at jeg har valgt og skal bebo dette hus i en så fremmed bys forstad, højt oppe på bjerget, næsten lige op til skovene.

Hvor har det dog kunnet falde mig ind at slå mig ned i alt dette ubekendte, der smager af ensomhed og sørgmodighed? … Ventetiden piner mig, og jeg morer mig med nærmere at betragte boligens små enkeltheder. Træværket i loftet er indviklet og sindrigt. På de hvide papirsfyldinger, der danner væggene, er der strøet små mikroskopiske, blå skildpadder med fjer på …

"De kommer for sent," siger Yves, der stadig ser ud på gaden.

For sent, ja, allerede en god time for sent, og mørket falder på, og den båd, der skulle bringe os om bord til middag, tager afsted om lidt. Vi kommer til at spise på japansk, hvem ved, hvor. Folk her i landet har intet begreb om tid, om tidens værd.

Og jeg bliver ved at undersøge de løjerlige enkeltheder i mit hus. – Se, se! I stedet for dørgreb, som vi ville have anbragt på de bevægelige rammer, har de boret små ovale huller af form som spidsen af en finger, åbenbart bestemte til at stikke tommelfingeren i. Og disse små huller er forsynede med et

beslag af bronze, og, set nær ved, er dette beslag kunstfærdigt forarbejdet: et sted er der en dame, der vifter sig; i hullet overfor er der anbragt en blomstrende kirsebærgren. Hvor dog dette folks smag er løjerlig! At anvende tid og flid på et miniaturarbejde, skjule det inden i et hul, der ser ud som en plet midt i en stor, hvid fylding; at ødsle med tålmodighedsværk på forsvindende biting, og det for at nå til at frembringe et indtryk, der er fuldstændig lig nul, et indtryk af fuldstændig nøgenhed ...

Yves kikker stadig ud. Til den side vender min veranda ud til en gade, eller rettere til en af huse kantet vej, der går opad og næsten straks taber sig i det grønne på bjerget, i temarkerne, krattene, kirkegårdene. Mig irriterer for alvor denne venten, og jeg ser ud til den modsatte side: min anden facade, der også er en veranda, vender først ud til en have, og så til et vidunderlig skønt panorama af skove og bjerge, med hele det gamle japanske Nagasaki ophobet som en sortladen myretue to hundrede meter under mine fødder. I aften, i juli-tusmørket, er disse genstande triste. Der er store, regntruende skyer. Nej, jeg føler mig aldeles ikke hjemme i denne løjerlige bolig; jeg føler mig landflygtig og ensom; den blotte udsigt til at skulle tilbringe natten her knuger mig ...

"Nu tror jeg nok, broder," siger Yves, "nu tror jeg nok ... at det er hende!!!"

Jeg kikker over skulderen på ham og ser ryggen af en lille, pyntet dukke, på hvis toilette der lægges den sidste hånd i den ensomme gade – endnu et moderligt blik på de uhyre sløjfer i bæltet, på folderne i livet! Hendes kjole er af perlegråt silketøj, hendes *obi* af gulbrunt atlask; en dusk sølvblomster bævrer i

hendes sorte hår; den nedgående sols sidste stråle skinner på hende; en fem-seks personer følger med hende … Ja, det er åbenbart hende, frøken Jasmin … min brud, der føres til mig!!

Jeg styrter ned i stueetagen, som bebos af fru Blomme, min værtinde, og hendes gamle mand; de er i færd med at bede foran deres forfædres alter.

"Her er de, fru Blomme!" siger jeg på japansk, "her er de! Kom i en fart med teen, fyrfadet, gløderne, de små piber til damerne, de små bambuskrus til at spytte i! Kom hurtigt op med alt, hvad der skal til!"

Jeg hører porten blive åbnet, jeg løber op igen. Træsandaler bliver sat af udenfor, trappen knager under bare fødder … Yves og jeg ser på hinanden og kan næppe bare os for at le …

Ind træder en gammel dame – to gamle damer – tre gamle damer, der dukker op efter hinanden med springfjederagtige buk, som vi besvarer så godt vi formår, opfyldte af bevidstheden om vor underlegenhed i det kapitel. Så kommer der nogle fruentimmer af mellemalder – så andre ganske unge, i det mindste et dusin: veninderne, naboerskerne, hele kvarteret. Og alle disse mennesker helmer ikke med deres høflighed, idet de kommer ind hos mig: jeg hilser dig – og du hilser mig – og jeg hilser igen – og du besvarer det – og jeg hilser endnu en gang, og jeg kan aldrig gengælde det efter fortjeneste – og jeg støder panden mod gulvet, og du stikker næsen på måtten; nu ligger de på alle fire foran hinanden, og de kappes om ikke at komme forbi, om ikke at sætte sig ned, og de mumler ganske sagte endeløse pænheder, stadig med ansigtet næsegrus.

Endelig sætter de sig dog i en højtidelig rundkreds, alle smilende på én gang, mens vi to bliver stående med øjnene

fæstede på trappen. Og endelig dukker nu også den lille sølvblomsterdusk op, og den ibenholtsorte *chignon*, og det gulbrune bælte – på frøken Jasmin, min brud!! ...

Ih, du milde, jeg kendte hende jo i forvejen! Længe førend jeg kom til Japan, havde jeg set hende, på alle vifter, på bunden af alle tekopper, med hendes dumme udseende, hendes pluskæbede ansigt, hendes små, ligesom med et vridbor udhulede øjne over de to, indtil den yderste usandsynlighed hvide og røde fremspring, der er hendes kinder.

Hun er ung, det er alt, hvad jeg kan indrømme hende; hun er det endog i den grad, at jeg næsten ville gøre mig en samvittighed af at tage hende. Jeg taber ganske lysten til at le, og det løber mig koldt ned ad ryggen. Dele en time af mit liv med den lille skabning, nej aldrig! ...

Hun træder smilende frem, med en vis triumferende mine, og hr. Kænguru viser sig bagved hende i sin grå dragt. Nye hilsner. Nu ligger hun også på alle fire foran min værtinde, foran mine naboersker. Yves, den store Yves, der ikke skal holde bryllup, står bagved mig, kniber læberne sammen med et komisk udtryk og har meget ondt ved at bare sig for at le – mens jeg, for at få tid til at samle mine tanker, byder teen, de små kopper, de små krukker, gløderne om ...

Imidlertid har mit skuffede udtryk ikke undgået de besøgendes opmærksomhed. Hr. Kænguru spørger mig ængsteligt:

"Hvad synes *missieu* om hende?"

Og jeg svarer sagte, men bestemt:

"Nej! ... Hende vil jeg ikke have! ... Aldrig i evighed!"

Jeg tror, at de næsten alle har forstået mig. Forfærdelsen står malet på ansigterne, chignonerne forlænges, piberne slukkes. Og nu skænder jeg på denne Kænguru:

"Hvorfor har De også bragt mig hende i stort optog, med veninder, naboere, naboersker, i stedet for at vise mig hende tilfældigt, diskret, som jeg havde forlangt det? Det bliver jo en hån mod de høflige mennesker!"

De gamle damer – vel sagtens mama og tanter – spidser øren, og hr. Kænguru oversætter i mildnede udtryk mine krænkende bemærkninger. Det gør mig næsten ondt for dem: af fruentimmer at være, der, når alt kommer til alt, står i begreb med at sælge et barn, har de et udseende, som jeg ikke ventede; jeg tør ikke sige et udseende af "retskaffenhed" (det er et ord hjemmefra, som ikke har nogen betydning i Japan), men af ubevidsthed, af stor godmodighed; de fuldbyrder en handling, som vistnok er tilstedelig i deres kreds, og det hele ligner virkelig, endnu mere, end jeg havde troet, et rigtigt ægteskab.

"Men hvad bebrejder *missieu* da den lille?" spørger hr. Kænguru, der selv er forbløffet.

Jeg forsøger at fremstille sagen på en smigrende måde:

"Hun er meget ung," siger jeg, "og så alt for hvid; hun er som vore franske kvinder, og jeg ville have en gul til afveksling."

"Men det er jo den sminke, hun har fået på; under den forsikrer jeg Dem for, at hun er gul ..."

Yves hvisker til mig:

"Har De lagt mærke til hende, der sidder henne i krogen, op til den sidste fylding?"

Nej, hende havde jeg, min tro, ikke lagt mærke til; hun sad med ryggen mod lyset, klædt i en mørk dragt, i en sorgløs

stilling som en, der ønsker at være ubemærket. Men hun ser rigtignok meget bedre ud. Øjnene med de lange vipper er ganske vist lidt vel smalle, men ville anses som nette i ethvert land: der er næsten et udtryk, næsten en tanke i dem; kobberfarvet hud på ovale kinder; lige næse; læberne lidt fyldige, men smukt formede med meget smukke mundvige. Hun er ældre end frøken Jasmin, måske atten år gammel, allerede mere voksen. Hun sætter en mut, måske også lidt hånlig mine op, som om hun fortrød at være kommet til en forestilling, der trækker ud og ikke er synderlig morsom.

"Hr. Kænguru, hvad er det for en lille pige derhenne, i mørkeblåt?"

"Derhenne? Det er en frøken Chrysanthemum; hun er fulgt med de andre ... for at se ... Synes De om hende?" siger han så, idet han pludselig tænker sig en anden løsning på den mislykkede forretning.

Så glemmer han aldeles sin høflighed, hele sit japaneseri; han tager hende ved hånden, tvinger hende til at rejse sig, til at stille sig for lyset, til at lade sig se. Og hun, som har fulgt vore blikke, og som begynder at gætte, hvad det drejer sig om, bøjer forvirret hovedet med et mere udpræget, men også nydeligere mut udtryk; hun prøver på at slippe bort, halvt gnaven, halvt smilende.

"Det er lige meget," vedbliver hr. Kænguru: "det kan også nok bringes i orden med hende – hun er ikke gift!!"

Hun er ikke gift! – Hvorfor i alverden har han da ikke foreslået hende straks, det fæ, i stedet for den anden ... jeg får virkelig til sidst uendelig medlidenhed med den stakkels lille

med den grå kjole, blomsterdusken, den bedrøvede mine og de pæne øjne, der begynder at præges af en dyb sorg.

"Det kan ordnes, *missieu,*" gentager Kænguru, der nu ser ud som en topmålt slyngel.

Han mener kun, at Yves og jeg er til overs under forhandlingerne. Og mens frøken Chrysanthemum vedbliver at slå øjnene ned, mens familierne, på hvis ansigter alle forbavselsens grader, alle spændingens faser står afmalet, bliver siddende i en kreds på mine hvide måtter, sender han os to ud på verandaen – og vi ser ned i dybden under os på et tåget Nagasaki, et blåligt Nagasaki, over hvilket mørket breder sig ...

Lange taler på japansk, replikker uden ende. Hr. Kænguru benytter sit lands lange formularer til at forhandle. Af og til bliver jeg utålmodig; jeg spørger den brave mand, som jeg mindre og mindre kan tage alvorligt:

"Nå, sig os det nu i en fart, Kænguru; bliver det til noget, får det en ende?"

"Lige straks, *missieu*, lige straks!"

Og han påtager sig atter et udseende som en statsøkonom, der drøfter sociale spørgsmål.

Nå, man må finde sig i dette folks langsomhed. Og mens mørket lægger sig som et slør over den japanske by, har jeg stunder til at tænke, temmelig melankolsk, over den handel, der afsluttes bag min ryg.

Det er blevet mørkt, bælgmørkt; vi har måttet tænde lamperne.

Klokken er ti, da alt er ordnet, afsluttet og hr. Kænguru siger til mig:

"Det er afgjort! Hendes forældre overlader hende for tyve piastre om måneden, samme pris som frøken Jasmin."

Så fortryder jeg for alvor at have bestemt mig så hurtigt, at have knyttet mig, om end kun forbigående, til denne lille skabning, og at skulle bo med hende i denne ensomme hytte ...

Vi går ind igen; hun står midt i kredsen og har fået en blomsterdusk stukket i håret. Hendes blik har virkelig et udtryk, hun ser næsten ud til at tænke.

Yves forbavses over hendes beskedne adfærd, hendes lille undselige mine som en ung pige, der skal giftes; han havde ikke tænkt sig noget lignende ved et sådant bryllup – og jeg ikke heller, må jeg tilstå.

"Hun er virkelig meget sød," siger han; "meget sød, broder, De kan tro mig på mit ord!"

Han kan ikke komme sig af sin forundring over disse folk, disse sæder, denne scene: "Jøsses, nej da! ..." og tanken om at skrive et langt brev om det til sin kone i Bretagne morer ham usigeligt.

Chrysanthemum og jeg giver hinanden hånden. Yves kommer også hen og berører hendes lille fine pote – forresten, når jeg gifter mig med hende, er det rigtignok hans skyld: jeg ville aldrig have lagt mærke til hende, hvis han ikke havde forsikret mig, at hun var smuk. Gud skal vide, hvorledes det vil spænde af! Er det en kvinde eller en dukke, jeg har fået?

Familierne, der har tændt deres mangefarvede lygter på spidsen af lette stokke, bereder sig til at forsvinde med masser af komplimenter, høfligheder, buk og kniks. Da de skal ud på trappen, kan de ikke komme frem for hinanden, og i et givet

øjeblik ligger de alle igen ubevægelige på alle fire, og mumler halvhøjt alle mulige pænheder ...

"Vi kommer til at *mule* på dem!" siger Yves leende, idet han bruger et udtryk og en fremgangsmåde, der anvendes til søs, når der er en tilstopning et sted.

Endelig kommer de afsted, og det summer endnu med høfligheder, med elskværdige talemåder for hvert trappetrin. Og han og jeg bliver alene tilbage i den løjerlige, tomme bolig, hvor de små tekopper, de ubetalelige små piber, de lilleputagtige bakker endnu flyder på måtterne.

"Lad os se dem gå bort!" siger Yves og læner sig ud.

Ved havedøren de samme hilsner, de samme kniks, og så skilles de to selskaber af kvinder; deres malede papirslygter, der fjerner sig, gynge på spidsen af bøjelige stokke, som de holder med fingerspidserne, ligesom man ville holde en fiskeline for i mørket at fange natfugle med krog. Frøken Jasmins uheldige følge går op igen ad bjerget til, mens frøken Chrysanthemums går ned ad en ganske lille gade, halvt trappe, halvt sti, som fører til byen.

Så går vi også ud. Natten er stille, henrivende; luften toner af cikadernes evige musik. Man ser endnu min nye families røde lygte gå bort derhenne i det fjerne, stadig nedad, og så tabe sig i det gabende svælg, på hvis bund Nagasaki ligger.

Også vi går ned, men ad en modsat skrænt, ad stejle stier, der fører til havet.

Og da jeg er kommet om bord igen, da scenen deroppe igen fremstiller sig for min tanke, forekommer det mig, som om jeg er blevet forlovet for spøg, mellem marionetter ...

5

10. juli 1885.

Det har nu været en fuldbragt kendsgerning i tre dage.

Dernede, midt i de nye kvarterer af kosmopolitisk udseende, i en grim, fordringsfuld kasse, der er en slags kontor for fødsler, giftermål og dødsfald, er sagen blevet underskrevet og kontrasigneret med forbavsende bogstaver, i en protokol, i nærværelse af en samling latterlige små væsener, der i gamle dage var samuraier i silkekjortel, og som nutildags er *policemen* med snævre jakker og russiske kasketter.

Jeg mødtes derinde i middagsstundens hede med Chrysanthemum og hendes moder. Vi så ud, som om vi skulle besegle en eller anden skammelig pagt, og de to kvinder skælvede overfor de ækle, små mennesker, som i deres øjne repræsenterede loven.

Midt i det officielle krimskrams lod de mig skrive på fransk mit navn, mit fornavn, min stilling. Og så leverede de mig et meget ejendommeligt stykke rispapir, som indeholdt en tilladelse, der gaves mig af den borgerlige øvrighed til at bo i et hus, beliggende i forstaden Diu-djen-dji, med en person ved navn Chrysanthemum, en tilladelse, der var gyldig, under politiets beskyttelse, under hele mit ophold i Japan. Om aftenen blev vort lille bryllup, i vort kvarter deroppe, virkelig meget nydeligt fejret: optog med lygter, fint teselskab, lidt musik ... Det måtte der virkelig også til!

Og nu er vi næsten gamle ægtefolk; imellem os skabes vanerne lidt efter lidt.

Chrysanthemum sørger for, at der stadig er blomster i vore bronzevaser, hun klæder sig på med en vis udsøgt smag, går med sokker, i hvilke den store tå er skilt fra de andre, og spiller hele dagen på en slags guitar med langt skaft, der giver sørgelige toner fra sig …

6

Hjemme hos os ser der ud, som på et japansk billede: lutter små skærmbrætter; små løjerlige taburetter, der bærer vaser med buketter i – og helt inde i værelset, på et alter, en stor forgyldt Buddha, der troner i en lotus.

Huset er ganske således, som jeg havde tænkt mig det i mine japanske planer, før min ankomst, i vagtnætterne: højt til vejrs, i en fredelig forstad, midt imellem grønne haver; det er helt af papirsvægge og kan tages fra hinanden, når man lyster, som et stykke legetøj. Skarer af cikader synger nat og dag på vort klangfulde tag. Fra vor veranda har man et meget svimlende fugleperspektiv over Nagasaki, dets gader, dets junker og dels store templer; til bestemte tider oplyses alt dette for vore fødder som en feagtig dekoration.

7

Denne lille Chrysanthemums *skikkelse* har alverden set alle vegne. Enhver, der har betragtet et af de malerier på porcelæn eller silke, som vore butikker nutildags er fulde af, kan udenad den smukke tillavede frisure, den overkrop, der altid er lænet forover for at antyde en ny, yndefuld hilsen, det bælte, der er knyttet bagtil som en uhyre puf, de vide og nedfaldende ærmer, den kjole, der slutter tæt sammen forneden med et lille skråt slæb, der ser ud som et firbens hale.

Men hendes *ansigt*, nej, det har alverden ikke set; det er noget temmelig ejendommeligt.

Den kvindetype, som japanerne fortrinsvis maler på deres vaser, er i øvrigt næsten en undtagelse i deres land. Man træffer ikke synderlig andetsteds end i den adelige klasse disse personer med det store, blege, lyserødt malede ansigt, den lange, dumme hals og storkeudtrykket. Denne fine type – som jeg må erkende, at frøken Jasmin havde – er sjælden, især i Nagasaki.

I borgerstanden og de simplere klasser er der en fornøjeligere, ja endog ofte tiltalende grimhed. Stadig de samme alt for små øjne, der næppe kan lukkes op, men mere runde, brune, livlige ansigter; hos kvinderne noget ubestemt i trækkene, noget barnligt, der holder sig til livets ende.

Og så er alle de små Nipponske dukker så lattermilde, så muntre! En rigtignok lidt bevidst, lidt studeret og undertiden lidt uægte munterhed; men ligefuldt lader man sig besnære af den.

Chrysanthemum er ejendommelig, fordi hun er sørgmodig. Hvad kan der dog foregå i det lille hoved? Hvad jeg kan af hendes sprog er mig endnu utilstrækkeligt til at opdage det. Forresten tør jeg vædde med, at der aldeles intet foregår. Og om så var, ville det være mig så uendelig ligegyldigt!

Jeg har taget hende for at adsprede mig, og jeg ville hellere ønske, at hun havde et af de intetsigende ubekymrede ansigter som alle de andre.

8

Når det bliver mørkt, tænder vi to hængelamper, der brænder til om morgenen foran vort forgyldte afgudsbillede.

Vi sover på gulvet på en tynd bomuldsmadras, som bredes ud hver aften over vore hvide måtter. Chrysanthemums hovedpude er et lille stillads af mahogni, som nøje omslutter nakken, så at det ikke forstyrrer den omfangsrige frisure, der aldrig må løses op, det smukke sorte hår, som jeg sandsynligvis aldrig får at se opredt. Min, der er af kinesisk form, er en slags firkantet pude, overtrukket med en slangehud.

Vi sover under et meget mørkt, blågrønt flors omhæng, der er spændt ud på orangegule bånd. Det er de vedtagne farver, og alle fine huse i Nagasaki har et lignende omhæng. Det indhyller os som et telt; moskitoerne og natsværmerne danser omkring det.

Alt dette lyder næsten smukt; alt det tager sig næsten smukt ud på prent. I virkeligheden mangler der dog noget, og det hele er temmelig ynkeligt.

I andre lande på jorden, på "den dejlige ø" Tahiti, i Stambuls gamle, døde kvarterer, forekom det mig, at ordene aldrig udtrykte så meget, som jeg ville have sagt, jeg kæmpede med min afmagt til at gengive i et menneskeligt tungemål tingenes alt gennemtrængende ynde.

Her derimod er ordene, som dog er rigtige, altid alt for store, alt for klangfulde; ordene forskønner. Det forekommer mig,

som om jeg spiller for mig selv en meget ynkelig, meget dagligdags komedie, og når jeg prøver på at tage min menage alvorlig, ser jeg hr. Kænguru, ægteskabsagenten, som jeg skylder min lykke, rejse sig spottende overfor mig.

9

12. juli.

Yves kommer hjem til os hver gang han har fri, klokken fem om aftenen, efter arbejdet ombord.

Han er vort eneste europæiske besøg: afset fra nogle udvekslinger af høfligheder og af kopper te med naboer og naboersker, lever vi meget tilbagetrukket. Først i mørkningen gå vi ned til Nagasaki, ad de små, lodrette gader, med lygter på spidsen af stokke, for at adsprede os i "tehusene" eller basarerne.

Yves morer sig over min kone som over et stykke legetøj og bliver ved at forsikre mig, at hun er henrivende.

Jeg finder hende lige så fortvivlende som cikaderne på mit tag. Og når jeg er alene, ved siden af denne lille person, der spiller på sin langskaftede guitar, overfor det vidunderlige panorama af pagoder og bjerge – føler jeg mig så bedrøvet, at jeg gerne kunne græde …

10

13. juli.

I nat, mens vi lå under dette japanske tag i Diu-djen-dji, under dette gamle, tynde trætag, der er blevet tørret af hundrede års solskin, og som vibrerer ved den mindste lyd ligesom det udspændte skind på en tamtam, fo'r en vild jagt over hovederne på os i nattens stilhed, klokken to:

"*Nidzumi*! (Musene!)" siger Chrysanthemum.

Og pludselig mindede dette ord mig om et andet i et noget forskelligt sprog, der blev talt meget langt herfra: Setchan! ..., et ord, jeg en gang havde hørt andetsteds, et ord, der også blev udtalt ganske nær ved mig af en ung kvindestemme, under lignende omstændigheder, i et øjebliks natlig skræk. – Setchan! ... En af vore første i Stambul tilbragte nætter, under Eyubs hemmelighedsfulde tag, da alt var fare omkring os, havde en støj på den sorte trappes trin fået os til at ryste, og den kære lille tyrkinde havde også sagt til mig på sit elskede sprog: "Setchan! (Musene!)"

Å, ved denne erindring fo'r der en gysen igennem mig: det var, som om jeg pludselig vågnede op af en tiårig søvn; jeg betragtede med et slags had denne dukke, der lå ved siden af mig, jeg spurgte mig selv, hvad jeg ville her, og jeg stod op, grebet af afsky og anger, for at gå udenfor det blå flors omhæng ...

Jeg gik helt ud på verandaen ... og jeg blev stående og så ud i den dybe, stjerneklare nat. Under mig sov Nagasaki en tryg, let søvn under tusinde insekters summen i måneskinnet, i et

rosenrødt, fortryllet skær. Så vendte jeg hovedet og så bagved mig det forgyldte afgudsbillede, foran hvilket vore lamper vågede; afgudsbilledet smilede med det uforanderlige buddhistiske smil, og dets nærværelse syntes at kaste noget ubekendt og uforståeligt ind i dette værelses luft; på intet tidspunkt endnu i mit tidligere liv havde jeg sovet under den guds blik.

Midt i denne nattens ro og tavshed søgte jeg igen at få fat i mine gribende indtryk fra Stambul. Ak nej, de kom ikke mere tilbage i disse alt for fjerne og alt for besynderlige omgivelser! ... Igennem det blå flor kunne jeg skimte japanerinden, der lå med en løjerlig ynde i sin mørke natdragt, med nakken hvilende på sit træstillads. Hendes ravgule, fine og smukke arme stak indtil skulderen ud af hendes vide ærmer.

"Hvad kan dog de mus på tagene have gjort ham?" spurgte Chrysanthemum sig selv. Hun kunne naturligvis ikke forstå det. Med en kælenskab som en lille kat vendte hun sine halvtillukkede øjne imod mig og spurgte mig, hvorfor jeg ikke sov – og så lagde jeg mig igen hen på måtten.

11

14. juli.

Frankrigs nationalfestdag. På Nagasakis rhed flages og saluteres der til ære for os.

Jeg tænker meget hele dagen på den 14. juli i fjor, som jeg tilbragte i dybeste stilhed, i mit gamle hjem, mens den muntre mængde hylede udenfor; jeg var blevet siddende indtil aften i læ af et lysthus af vinløv og kaprifolium på en bænk, hvor jeg i gamle dage, om sommeren i min barndom, satte mig ned med mine stilebøger, som om jeg ville skrive mine stile. – Å, den tid, da jeg "skrev stile" … hvor fløj dog mine tanker andetsteds hen, på rejser, til fjerne lande, til de tropiske skove, der stod for mig i drømme! … Dengang boede der, i nærheden af denne havebænk, i visse huller i muren, nogle ækle, sorte edderkopper, stadig med næsen på lur i vinduet, parate til at fare hen på de letsindige myg eller tusindben, der tog sig en spadseretur. Og en af mine adspredelser bestod i at tage et græsstrå eller en kirsebærstilk for ganske, ganske sagte at kilde disse edderkopper i deres huller; så fo'r de frem, højligt skuffede, da de troede, at det var et bytte, mens jeg med rædsel trak min hånd til mig … Nå, den 14. juli i fjor kom jeg i tanker om denne stilenes og versionernes for stedse svundne tid og om den gamle leg, og jeg fandt de samme edderkopper igen – eller i alt fald de gamles efterkommere – siddende i de samme huller. Og da jeg så på dem, så på græsstråene og mosset, randt der mig tusinde minder i hu om mit livs første somre, minder, der havde slumret i åringer op ad denne gamle mur, i læ af

vedbenden … Når alt, hvad der er os selv, forandres og forgår, er denne naturens udholdenhed i stadig på samme måde at genfrembringe sine ubetydeligste enkeltheder en overraskende gåde: de samme særlige mosarter grønnes i århundreder igen på de samme steder, og de samme små insekter foretager hver sommer det samme på de samme steder …

Jeg må indrømme, at denne barndoms- og edderkoppe-episode tager sig underligt ud midt i historien om Chrysanthemum. Men en besynderlig afbrydelse er fuldstændig i dette lands smag; den anvendes over alt: i samtalen, i musikken, selv i malerkunsten; en landskabsmaler, f.eks., der har fuldendt et billede med bjerge og klipper, vil aldrig betænke sig på at tegne midt på himlen en cirkel eller en rhombe, en hvilken som helst indfatning, i hvilken han så fremstiller et eller andet usammenhængende og uventet: en *bonze*, der leger med en vifte, eller en dame, der drikker en kop te. Intet er mere japansk end således at gøre afstikkere uden ringeste anledning.

Når jeg forresten igen har givet mig til at tænke på alt dette, så var det for bedre at fremhæve for mig selv forskellen mellem den 14. juli forrige år, der forløb så stille, midt i hjemlige omgivelser, som jeg havde kendt fra min indtræden i verden, og denne mere urolige, midt i løjerlige omgivelser.

I dag altså trækker, i fuldt firspring, i den brændende solhede klokken to, tre raske djin'er Yves, Chrysanthemum og mig, i gåsegang, hver af os siddende i en lille, hoppende vogn, op til den anden ende af Nagasaki, og her sætter de os af ved foden af en kæmpetrappe, der fører lige op i bjerget.

Det er trappen til Osuevas store tempel; den er af granit, den er så bred, som om den var bestemt til et helt armékorps; den er imponerende og simpel, som stod den i Babylon eller Ninive, den står i fuldstændig modsætning til alt det småtteri rundtomkring.

Vi klatrer, vi klatrer – Chrysanthemum, der er dvask, giver den trætte under sin papirsparasol, hvor lyserøde sommerfugle er malet på en sort bund. Idet vi stadig går opad, kommer vi under umådelige søjlehaller, ligeledes af granit, af en plump og primitiv form. Disse templernes trapper og søjlehaller er de eneste lidt storslåede ting, som dette folk har undfanget: de forbavser, man skulle ikke anse dem for japanske.

Vi klatrer videre. I denne hede time er der kun os tre fra øverst til nederst på disse umådelige grå trin; på alt dette granit er det kun de lyserøde sommerfugle på Chrysanthemums parasol, der udsender en lidt munter, lidt iøjnefaldende farve.

Vi går igennem den første tempelgård, i hvilken der findes to tårne af hvidt porcelæn, lygter af bronze og en stor hest af jade. Og så, uden at standse ved helligdommen, drejer vi af til venstre for at komme ind i en skyggefuld have, der danner en terrasse midt på bjerget, og i hvilken *Donko-Tchaya* ɔ: "Skrubtudsernes Tehus" ligger.

Det var her, Chrysanthemum førte os hen. Vi tager plads ved et bord, under et sort lærredstelt, prydet med store, hvide bogstaver (gravagtigt udseende!) – og to lattermilde *musmeh*'er skynder sig med at betjene os.

"*Musmeh*" er et ord, der betyder ung pige eller meget ung kone. Det er et af de smukkeste ord i det nipponske sprog; det minder mig både om det franske *moue* (om deres lille nydelige

og pudsige surmuleri) og især om *frimousse* (om deres uregelmæssige, komiske ansigt). Jeg vil ofte bruge det, da jeg ikke kender nogen passende oversættelse.

En japansk Watteau må have tegnet planen til denne *Donko-Tchaya*, som er i en lidt søgt, men yndig bondestil. Den ligger i skyggen under store træers tætte bladhang; lige ved siden af, i en lillebitte sø, residerer der nogle tudser, af hvilke den har lånt sit tiltrækkende navn. Lykkelige tudser, der hopper og kvækker på det fineste mos midt imellem de yndigste kunstige småøer, prydede med blomstrende gardeniaer! Af og til meddeler en af dem os en betragtning, den har anstillet: "Koax!" – og det i en meget dybere tonart end vore hjemlige tudser.

Under dette tehus' telt sidder man som på en altan, der skyder frem fra bjerget og rager i en betydelig højde ud over den grålige by og dens i det grønne begravede forstæder. Trægrupper, mageløst friske skove med de tempererede egnes fine og lidt ensformige løv hænger på klipperne rundt omkring, over og under os. Så opdager vi for vore fødder rheden i forkortet skikkelse og på skrå, indsnævret til en mørk rift midt i de store grønne bjerge; og på bunden, helt nede, på et vand, der synes sort og stillestående, ses, meget små og ligesom fladtrykte, alle orlogsmændene, passagerdamperne og junkerne, der i dag er flagsmykkede fra øverst til nederst. Disse tusinder af flagdugsklude, nationernes sindbilleder, der alle er udfoldet til ære for det fjerne Frankrig, tegner sig strålende imod det mørkegrønne, som er den dominerende farve.

Det mest udbredte flag i denne brogede masse er det, der er hvidt med en rød kugle: det repræsenterer dette "den opgående sols rige", hvor vi befinder os.

Med undtagelse af en tre-fire *musmeh*'er, der morer sig med at skyde med bue, er der ikke synderlig andre end vi i dag i denne have, og der er tyst omkring i bjerget.

Da Chrysanthemum har røget sin cigaret og drukket sin kop te, får også hun lyst til at øve sig i bueskydning, som endnu er en meget anset sport for unge kvinder herovre. Så tager en gammel fyr, der står for skydningen, en af sine bedste, med hvide og røde fjer besatte pile frem til hende – og så tager hun i dybeste alvor sigte. Målet er en cirkel, der er slået midt i en plade, på hvilken der, gråt i gråt, er malet rædselsfulde uhyrer, som svæver i skyer.

Chrysanthemum er rigtignok meget behændig, og vi beundrer hende efter ønske.

Yves, der plejer at være meget dygtig i den slags idrætter, vil også prøve, men kommer dårligt fra det. Og så er det morsomt at se hende, koket og smilende, med spidsen af sine små fingre tage fat på de grove matrosnæver og anbringe dem i en passende stilling på buen og på strengen for at lære ham den rigtige måde … Aldrig havde Yves og min dukke forekommet mig at stå på en så god fod sammen; det er i den grad, at jeg ville blive ængstelig, hvis jeg var mindre sikker på min brave broder, og hvis det ikke forresten var mig fuldstændig ligegyldigt.

I denne rolige have, midt i bjergenes dybe stilhed, får en voldsom larm, der kommer nedefra, os pludselig til at fare sammen: en eneste, mægtig, frygtelig lyd, der trækker ud i det uendelige med en metallisk klang … Og det begynder igen,

endnu mere forfærdeligt: Bum! ført herhen af den begyndende brise.

"*Nippon Kaneh*!" forklarer Chrysanthemum os.

Og hun tager igen fat på sine befjedrede pile. *Nippon Kaneh* (det japanske malm), det japanske malm, der lyder! – Det er den uhyre klokke i et *bonze*kloster, der ligger i en forstad under os. – "Det japanske malm" er rigtignok kraftigt! Efter at det har holdt op med at klemte, når man ikke hører det mere, er det, som om der endnu er blevet en skælven, en uendelig sitren i luften tilbage af det i det hængende løv.

Jeg er nødt til at erkende, at Chrysanthemum er sød, når hun udsender sine pile med kroppen lænet tilbage for bedre at spænde buen, med pagodeærmerne smøget op til skuldrene, så at de blotter de yndefulde arme, der har omtrent samme farve som rav. Man hører hver pil fare afsted med en susen som af en fuglevinge – og så et rask lille slag, og hun træffer hver gang i centrum.

Da det er blevet mørkt, og Chrysanthemum er kommet op igen til Diu-djen-dji, går Yves og jeg gennem den europæiske "*concession*" for at gå om bord på vagt til i morgen. I dette kosmopolitiske kvarter, hvorfra der står en lugt af absint, flages der overalt, og der afbrændes sværmere til ære for Frankrig. Hele rækker af djin'er farer forbi, så hurtigt deres nøgne ben kunne føre dem, med vore matroser fra *la Triomphante*, der brøler af glæde. *Marseillaise*n høres alle vegne; engelske søfolk synger den i en slæbende og højtidelig takt, i toner, hentet helt nede fra struben, ligesom deres egen *God save*, og harmoniummerne spiller den med rædselsfulde variationer og

ritorneller i alle amerikanske skipperhuse for at trække vore folk til …

12

18. juli.

Nu er der fire officerer fra mit skib, der er gift ligesom jeg og bor, lidt mindre højt oppe, i den samme forstad. Det er endog noget meget almindeligt. Det gik for sig uden farer, uden vanskeligheder, uden hemmelighedsfuldhed, ved den samme Kængurus mellemkomst. Og selvfølgelig ser vi alle disse damer hos os.

Der er nu først fru Campanula, vor altid leende genboerske, der er gift med den lille Charles N***. Så er der fru Påskelilje, der ler endnu mere end fru Campanula og ligner en ung fugl; hun er den sødeste af hele flokken og gift med X***, en blond nordbo, der forguder hende: det er det forelskede og uadskillelige par, de eneste, som måske vil fælde tårer, når afskedstimen slår. Endvidere Siku-San med doktor Y***, og endelig søkadet Z*** med den lille, lillebitte fru Tuki-San, tretten år gammel i det højeste og allerede voksen, vigtig, ustyrlig, sladdervorn. I min barndom kom jeg undertiden på et "hunde- og abeteater"; der var en vis "Madame Pompadour", der spillede hovedrollen: det var en udmajet abe, som jeg endnu ser for mine øjne – denne Tuki-San minder mig om hende.

Om aftenen kommer i almindelighed alle disse folk og henter os til en stor spadseretur med lygter: den foretages i optog. *Min* kone, der er mere alvorlig, mere sørgmodig, måske også mere fin, da hun nok hører til en lidt bedre klasse, prøver på at optræde som husfrue, når disse venner kommer. Og det er komisk at se alle disse slet assorterede, for en dag forenede par

komme ind: damerne med deres buk som leddedukker kastende sig ned på alle fire poter, i tre tempoer, for Chrysanthemum, stedets dronning.

Når banden er fuldtallig, begiver den sig på vej; så går vi med hinanden under armen, i gåsegang, stadig med små hvide eller røde lygter på enden af bambusstokke – og det tager sig nok så nydeligt ud ...

Vi må ned ad denne slags gade eller rettere halsbrækkende sti, der fører til det gamle japanske Nagasaki – desværre med den udsigt at skulle op igen ad alt det; op ad alle trinnene, alle skråningerne, hvor man glider, alle stenene, hvor man snubler, førend vi kan komme hjem og i seng. Vi går ned i mørke, under grene, under løv, mellem sorte haver, mellem gamle huse, der kun kaster lidet lys ud på vejen – lygterne er ikke overflødige, når månen ikke skinner.

Endelig er vi nede, og her er vi pludselig, uden overgang, midt i Nagasaki, i en lang, oplyst gade, der er propfuld af folk, og hvor skrigende djin'er fare forbi, og tusinder af papirslygter skinner og bevæger sig i vinden. Nu er der pludselig støj og bevægelse efter vor tavse forstads fred.

Her må vi, for et syns skyld, skilles fra vore koner, som alle fem tager hinanden i hånden ligesom småpiger, der er ude at spadsere, og vi kommer bagefter og lader, som om vi slet ikke hørte dem til. Således set fra ryggen, er dukkerne overmåde søde med deres velpassede chignoner. Deres så koket anbragte skildpaddes nåle. De slæber med deres høje træfodtøj, der gør et fælt spektakel, og bestræber sig for at gå med tåspidserne indad, hvilket er på mode og elegant. Hvert minut hører man deres skoggerlatter.

Ja, set fra ryggen, er de søde; de har, som alle japanerinder, yndige nakker. Og de er navnlig komiske, opstillede således i geled. Når vi taler om dem, siger vi: "Vore små dresserede hunde", og det passer virkelig godt til deres hele adfærd.

Dette store Nagasaki, hvor der brænder så mange petroleumslamper, hvor der bevæger sig så mange kulørte lygter, hvor der farer så mange åndeløse djin'er afsted, er ens fra den ene ende til den anden. Stadig de samme snævre gader med de samme småhuse af papir og af træ. Stadig de samme butikker uden ringeste glas for og åbne for alle vinde; lige simple, lige elementære, hvilken end den genstand er, som fabrikeres eller sælges der, hvad enten det drejer sig om at udstille fine, guldlakerede sager, dejligt porcelæn eller også gamle gryder, tørrede fisk, pjalter. Og alle de handlende, der sidder på jorden midt imellem deres kostbare eller simple sager, har benene nøgne til bæltestedet; de blotter omtrent, hvad vi skjuler hjemme hos os, men tildækker blufærdigt overkroppen. Og alle slags små ubetalelige håndteringer udøves for publikums øjne på en primitiv måde af håndværkere med et godmodigt udseende. Ja, det er besynderlige, overraskende sager, man ser på disse gader, i disse basarer!

Der er aldrig heste, aldrig vogne i byen, kun folk til fods eller trukket i de små, komiske karrer. Hist og her nogle europæere, der er sluppet løs fra skibene på rheden; nogle japanere – heldigvis endnu kun få – der prøver på at gå med jakke; andre, der nøjes med at føje til den nationale dragt en rund, blød hat, hvorfra lange tjavser af det glatte hår stritter frem. Over alt travlhed, forretninger, køb og salg, snurrepiberier – latter ...

I basarerne gør vore *musmeh*'er hver aften mange indkøb; som forkælede børn får de lyst til alt: legetøj, nåle, bælter, blomster. Og så giver de meget pænt hinanden foræringer. Campanula vælger f.eks. til Chrysanthemum en sindrig lygte, på hvilken kinesiske skyggebilleder, der sættes i bevægelse ved en skjult mekanisme, danser en uafbrudt runddans om flammen. Chrysanthemum forærer til gengæld Campanula en magisk vifte, hvis malerier efter ønske fremstiller enten sommerfugle, der flagrer om kirsebærblomster, eller uhyrer, der forfølger hinanden mellem sorte skyer. Tuki forærer Siku en papmaske, der forestiller Daï–Cok's, rigdommens guds pluskæbede ansigt; Siku besvarer denne gave med en lang glastrompet, ved hvilken man kan frembringe en slags ganske besynderlig kalkunpludren. Altid noget overdrevet aparte, noget genfærdsagtigt besynderligt; over alt overraskende genstande, der synes at være uforståelige påhit af hjerner, som er helt anderledes indrettede end vore ...

I de ansete tehuse, hvor vi afslutter vore aftener, hilser de små tjenestepiger nu på os ved vor ankomst med en ærbødig, bekendt mine som på flottenheimere. Her føres der en usammenhængende passiar, hvor tråden ofte glipper, med uendelige misforståelser og løjerlige udtryk – i haver, der er oplyste af lygter, nærved bassiner med guldfisk, med små broer over, med små øer og små, forfaldne tårne. Der serveres med te, hvide eller lyserøde bonbons i peber, hvis smag ikke minder om noget som helst bekendt, med aparte drikkevarer med sne og is, der smager som parfume eller blomster.

For nøjagtig at beskrive disse aftener måtte man have et mere kunstlet sprog end vort; man måtte også have et til det

brug opfundet skrifttegn, der skulle anbringes hist og her mellem ordene, og som kunne antyde for læseren, at nu skulle der udstødes en – lidt tvungen, men dog frisk – skoggerlatter …

Og når aftenen er forbi, gælder det om at komme hjem igen …

Å, den gade, den vej, man skal op ad hver nat, under den stjerneklare eller skyfulde himmel, slæbende ved hånden sin *musmeh*, der er ved at falde i søvn, op ad, stadig op ad, for endelig midt på bjerget at nå sit hus og sin mátteseng!

13

Den fiffigste af os alle har Louis de S... været. Da han tidligere har været i Japan og giftet sig der, nøjes han nu med at være vore koners ven; han er deres *komodachi taksan takai*, "den meget høje ven" – som de kalder ham på grund af hans lange, lidt ranglede skikkelse. Da han taler bedre japansk end vi, er han deres fortrolige; efter forgodtbefindende bringer han forstyrrelse eller forsoning i vore menager og morer sig kosteligt på vor bekostning.

Denne vore koners "meget høje ven" har al den morskab, som disse små skabninger kan skænke, uden nogen af det huslige livs bekymringer. Med min broder Yves og den lille Oyuki, min værtinde, fru Blommes datter, fuldstændiggør han vor uensartede forsamling.

14

Hr. Sukker og fru Blomme (på japansk: Sato-San og Umeh-San), min vært og hans kone, to ubetalelige personer, der ser ud, som om de lige var sluppet ud af et skærmbræt, bor under os i stueetagen. De er meget gamle, begge to, til al have denne femtenårige datter Oyuki, Chrysanthemums uadskillelige veninde.

De har begge to syltet sig ind i shintoïsk andægtighed; altid ligger de på knæ foran deres familiealter, altid er de beskæftigede med at fremsige deres lange bønner, idet de af og til klapper i hænderne for at kalde på de uopmærksomme ånder, der svæver omkring i luften. I deres ledige øjeblikke dyrker de i små malede fajancepotter dværgtræer, usandsynlige blomster, der om aftenen lugter meget godt.

Hr. Sukker er tavs, hentørret som en mumie i sin blå bomuldskjortel, og aflægger os kun få besøg. Han skriver meget – vel sagtens sine erindringer – med en pensel, som han holder med spidsen af fingrene, på lange strimler rispapir, der er let anstrøget med grå farve.

Fru Blomme er vims, krybende, grisk; hendes øjenbryn er ragede, tænderne omhyggelig sortlakerede, som det sig en fin dame egner og anstår. Til alle mulige tider viser hun sig på alle fire ved døren til vor bolig for at tilbyde os en eller anden tjeneste.

Oyuki kommer en halv snes gange om dagen hos os til ubelejlige tider – når man sover, når man klæder sig på – som et pust af indtagende ungdom og komisk munterhed, som en

levende skoggerlatter. Hendes figur er kuglerund, og hendes ansigt er kuglerundt. Hun er halvt barn, halvt ung pige. Og så er hun så overmåde venlig; i anledning af en bagatel kysser hun én lige på munden med sine tykke læber, der rigtignok er lidt fugtige, men meget friske, meget røde …

15

I vor hele natten åbne bolig skaffer de lamper, der brænder foran den forgyldte Buddha, os alle de omliggende havers dyrs selskab. Natsværmerne, moskitoerne, cikaderne og andre besynderlige insekter, som jeg ikke kender navnene på – alle disse væsener hjemsøger os.

Og når en græshoppe, en bille ugenert og uden at gøre nogen undskyldning melder sig og løber hen over vore hvide måtter, så er det løjerligt at se den måde, på hvilken Chrysanthemum søger at gøre mig rasende på den – ved at pege på den uden at sige andet end: "Hu!", med sænket hoved, et ejendommeligt surmuleri og et forarget blik. Vi har en vifte, der er udelukkende bestemt til at jage disse gæster ud med.

16

Her nødes jeg til at anerkende, at den, der læser min historie, må finde den meget langtrukken.

I mangel af intrige og tragiske begivenheder, ville jeg gerne i det mindste kunne anbringe i den lidt af den liflige duft fra haverne, der omringer mig, lidt af solens milde varme, lidt af de smukke træers skygge; i mangel af kærlighed anbringe noget af den fjerne forstads udhvilende ro; og så anbringe klangen af Chrysanthemums guitar, som jeg, i mangel af noget bedre, begynder at finde ret tiltrækkende i de skønne sommerafteners stilhed.

Hele denne fuldmånetid i juli, der nu er gået, har været lys, stille, strålende. O de skønne, klare nætter, de skønne, rosenrøde skær under den vidunderlige måne, de skønne, blå skygger i træernes tætte grupper! … Og hvor den slumrende by var smuk, set oppe fra vor veranda!

Gud bevares, når alt kommer til alt, afskyr jeg ikke den lille Chrysanthemum … Forresten, når der fra ingen af siderne hverken er modbydelighed eller had, skaber vanen jo til sidst alligevel en slags bånd …

17

Stadig genlyder nat og dag den skingrende, umådelige, evindelige larm af cikader; den er over alt og uophørlig, til hvilken som helst brændende hed time på dagen, til hvilken som helst kølig time om natten. Midt ude på rheden, straks ved vor ankomst, havde vi hørt den komme på engang fra begge bredder, fra de to mure af grønne bjerge. Den er overvældende, utrættelig: den er som en tilkendegivelse af det for denne egn af jorden særlige liv. Den er sommerens røst på disse øer; den er en ubevidst festsang, der stadig bliver sig selv lig, og som stadig synes at puste sig op, al hæve sig til en større begejstring over lykken ved at leve.

Den er, for mig, dette lands ejendommelige støj – i forbindelse med skriget af den særegne art falke, som også havde hilst vor ankomst til Japan. Over dalene og de dybe bugter svæver disse fugle og udstøder af og til deres tre gange gentagne: "Hang! Hang! Hang!" med en sørgmodig klang, som topmålet af pinefuld forbavselse, af smerte. – Og bjergene gentager deres skrig.

18

Yves, Chrysanthemum og den lille Oyuki er blevet så gode venner, at det morer mig; jeg tror endda, at i mit huslige liv er deres indbyrdes fortrolighed det, der morer mig mest. De danner nemlig en modsætning, hvoraf der udspringer uforudsete situationer, ubetalelige snurrigheder. Han fører sin sømandsfrejdighed og sin bretagniske accent ind med sig i dette lille spinkle papirshus, ved siden af disse *musmeh*'er med det pertentlige væsen: en stor, bredskuldret fyr med dyb stemme mellem lo bittesmå personer med fuglerøst, der tumler med ham, som de lyster, får ham til at spise med pinde, lærer ham de japanske børnelege, snyder ham, skændes – og er nær ved at briste af latter.

Det er sikkert, at Chrysanthemum og han synes meget godt om hinanden. Men jeg er stadig tillidsfuld, og jeg kan ikke tænke mig, at denne lille tilfældige kone nogensinde skulle kunne bevirke en lidt alvorlig splid imellem denne "broder" og mig.

19

Min japanske slægt er meget talrig og viser sig ofte; den afgiver et rigt emne til adspredelse for de kammerater, som besøger mig deroppe, i særdeleshed for *komodachi taksan takai*, "den meget høje ven".

En nydelig svigermoder, der er en fuldkommen verdensdame, små svigerinder, små kusiner og tanter, som endnu er unge.

Jeg har endog i andet led en fattig fætter, der er djin. Familien betænkte sig på at gå til bekendelse om ham, men så udvekslede vi under præsentationen et genkendelsessmil: det var nr. 415!

Mine venner ombord gør sig lystige over den sølle 415 – Én især, der mindre end nogen skulle tale med her, den lille Charles N***, hvis svigermoder har været noget som portnerske eller så omtrent ved en pagode.

Jeg, som sætter stor pris på styrke og smidighed, er derimod glad ved denne slægtning. Hans ben er forresten de bedste i Nagasaki, og hver gang jeg har et ærinde, der haster, beder jeg fru Blomme sende et bud ned til djin'ernes holdeplads, for at få fat i min fætter.

20

Jeg kom i dag i den brændende middagshede uventet til Diu-djen-dji. Ved foden af trappen stod Chrysanthemums trætøfler og hendes lakerede safianssandaler.

Hos os deroppe stod alt åbent med bambusforhæng trukket for mod solsiden; igennem deres spinkle væv strømmede den varme luft og det gyldne lys ind. Denne gang var det lotusblomster, Chrysanthemum havde anbragt i vore bronzevaser, og straks da jeg kom ind, faldt mine øjne på de store, lyserøde bægre.

Hun selv lå og sov, udstrakt på gulvet, som hun plejer, når hun holder sin siesta.

… Hvor dog de af Chrysanthemum sammenstillede buketter har en aparte form: noget, der er vanskeligt at definere, en japansk slankhed, en søgt ynde, som *vi* ikke kunne give dem.

… Hun sov, liggende på maven på måtterne, og hendes høje frisure og hendes skildpaddesnåle dannede et fremspring på det hvilende legeme. Det lille slæb på hendes tunika dannede en hale på hendes fine person. Hendes arme lå udbredte overkors, hendes ærmer var udfoldede som vinger – og hendes lange guitar lå ved siden af hende.

Hun så ud som en død fe; eller også lignede hun en stor blå guldsmed, der var faldet ned og var blevet spiddet her.

Fru Blomme, som var gået op efter mig, stadig vims og krybende, gav sine oprørte følelser luft i håndbevægelser, da hun så den sorgløse måde, på hvilken Chrysanthemum modtog sin herre og mester – og hun gik hen for at vække hende.

"Nej, lad endelig være, gode fru Blomme! De skulle bare vide, hvor meget jeg foretrækker at se hende således!"

Jeg havde, efter skik og brug, ladet mit fodtøj blive dernede, ved siden af de små trætøfler og de små sandaler, og jeg gik ind på tåspidserne, ganske sagte, for at gå hen og sætte mig på verandaen.

Hvor det dog er skade, at den lille Chrysanthemum ikke altid kan sove; hun pynter godt, når hun præsenterer sig på den måde – og så keder hun mig i alt fald ikke. Måske, hvem ved? Hvis jeg var i stand til bedre at forslå, hvad der foregår i hendes hoved og i hendes hjerte ... Men det er løjerligt: siden jeg er flyttet sammen med hende, har jeg forsømt studiet af det japanske sprog i stedet for at drive det videre, i den grad har jeg følt det umulige i nogensinde at interessere mig for det.

Siddende på min veranda, betragtede jeg for mine fødder templerne og kirkegårdene og skovene og de grønne bjerge, hele Nagasaki, der badede sig i solen. Cikaderne gjorde deres mest skingrende spektakel, der bævrede, som om luften havde feber. Alt det var lysende og varmt.

Og dog ikke tilstrækkeligt, efter min smag! Hvad er da forandret på jorden? De brændende sommermiddage, de, som dukker frem i mine tidligste erindringer, havde endnu mere glans, endnu mere solskin; fortidens ildgud forekom mig mere mægtig og mere frygtelig. Man skulle tro, at alt dette kun var en svag kopi af, hvad jeg har kendt i mine første år, en kopi, i hvilken der mangler noget. Og med sorg spørger jeg mig selv: Er sommerens glans virkelig ikke andet? – *var* den ikke andet? eller er der noget forkert ved mine øjne, og skal jeg i tidens løb se disse ting yderligere blegne?

… En lille, sørgelig musik, så sørgelig, at den fik mig til at gyse, og pibende, lige så pibende som cikadernes sang, begyndte at lyde bagved mig med sordine; i middagsstundens tavse luft lød den efterhånden stærkere, stønnende, som klagen fra en japansk sjæl i vånde: det var Chrysanthemum og hendes guitar, der vågnede på samme tid.

Og jeg syntes godt om, at hun havde den tanke at spille for mig, da hun så mig sidde der, i stedet for at skynde sig med at sige goddag til mig. Ikke et eneste øjeblik har jeg pålagt mig den tvang, at se ud, som om jeg var lidt indtaget i hende; men forholdet imellem os bliver mere og mere køligt, især når vi er ene. I dag vendte jeg mig dog om for at smile til hende, og med en håndbevægelse betydede jeg hende: "Nå, spil videre! Det morer mig at høre på din lille løjerlige improvisation." – Det er besynderligt, at dette lattermilde folks musik kan være så klagende. Men det er afgjort, at den, Chrysanthemum opvarter med, fortjener at høres … Hvor har hun dog fået fat i den? Hvilke uforklarlige, for mig gådefulde drømme farer der vel om i hendes gule hjerne, når hun spiller eller synger på den måde?

… Pludselig bliver der banket tre raske slag på et af trappetrinene, og i døråbningen viser der sig et fra top til tå i gråt klædt fæ, der bukker for os.

"Kom indenfor, hr. Kænguru! – Å, hvor De dog kommer tilpas, i det øjeblik, jeg var ved at blive begejstret for det japanske! …"

Det var en lille vaskeregning, som hr. Kænguru ønskede at præsentere os ærbødigst med en dukkert med overkroppen, en korrekt anbringelse af hænderne på knæene og en langtrukken snogehvislen.

21

Når man bliver ved at følge den vej, der går opad og forbi os, træffer man endnu en halv snes gamle småhuse, nogle havemure, og så ikke andet end det ensomme bjerg, de små stier, der fører op til toppen gennem teplantagerne, kameliabuskene og kratskovene. Og disse bjerge omkring Nagasaki er dækkede med kirkegårde; i århundreder og århundreder har man bragt døde derop.

Men disse japanske begravelser har intet bedrøveligt, intet rædselsfuldt ved sig; det synes som om end ikke døden, hos dette barnagtige og overfladiske folk, tages alvorligt. Mindesmærkerne består af Buddhaer af granit, der sidder mellem lotusblomster, eller gravstene med indskrifter i guldbogstaver; de er grupperet i små indelukker midt i skovene eller på naturlige, smukt beliggende terrasser; man kommer i almindelighed dertil ad lange, mosgroede stentrapper og hist og her gennem en af de hellige søjlehaller, hvis form, der altid er den samme, er rå og simpel, og som er formindskede efterligninger af templernes.

Ovenover os er gravene på bjerget så gamle, at de ikke engang om natten indgyde skræk. Det er en egn af forladte kirkegårde; de døde, der er blevet gemt her, er blevet til sløv. Disse tusinder af små, grå gravstene, disse masser af gamle, små, mosbegroede Buddhaer synes nu kun at være attester for rækker af tidligere eksistenser, der ganske har tabt sig i tidernes gådefulde mørke.

22

Chrysanthemums måltider er noget usandsynligt noget.

Der begyndes om morgenen med to små svesker, syltede i eddike og dyppede i stødt sukker. En kop te fuldstændiggør denne i Japan næsten traditionelle morgenmad, den samme, som der spises nede hos fru Blomme, den samme, der bydes de rejsende på hotellerne.

Der fortsættes så i løbet af dagen med to små, løjerligt sammensatte dukkemåltider. Fra fru Blomme, hos hvem disse sager tilberedes, bliver de bragt hende på en rødlakeret bakke, i mikroskopiske kopper med låg på: en spurvehachis, en farseret reje, en alge med sauce til, en saltet bonbon, et sødt spansk peber ... Chrysanthemum smager på alt dette med spidsen af læberne, ved hjælp af sine små pinde, idet hun med en affektert ynde løfter fingerspidserne. Hun skærer ansigter ved hver ret, lader de tre fjerdedele ligge og tørrer med væmmelse neglene bagefter.

Disse retter afveksler meget, alt efter fru Blommes indskydelser. Men hvad der aldrig forandres, hverken hos os eller andetsteds, hverken i det sydlige eller det nordlige af riget, det er desserten og måden at spise den på: efter så mange latterlige småretter bringes der et kar af træ med messingbånd om, et uhyre kar, der til randen er fyldt med ris, kogt i vand. Chrysanthemum fylder en stor skål – undertiden to, undertiden tre – med dem, tilsmudser dets snehvide farve med en sort fiskesauce, der findes i en fin blå kande, roder disse ting

sammen, fører skålen til sine læber og sluger al denne ris, idet hun driver det ned til bunden af svælget med sine to pinde.

Og så opsamles de små kopper og de små låg, de sidste krummer, der er faldet ned på de hvide måtter, hvis ulastelige renhed intet nogensinde må plette. Og så er dukkemåltidet til ende.

23

2. august.

Nede i byen ved et gadehjørne havde en gadesangerske stillet sig op; folk samledes for at høre på hende, og vi: Yves, Chrysanthemum og jeg, der netop kom forbi, standsede som de andre.

Hun var ganske ung, lidt fed, ret køn og pinte sin guitar og rullede vildt med øjnene ligesom en virtuos, der udfører vanskelige steder. Hun bøjede hovedet, stak hagen ind i halsen for at hale de huleste toner ud fra det inderste af kroppen; så lykkedes det hende at frembringe en grov, hæs røst, en stemme som en gammel skrubtudse, en bugtalerstemme, der kom, jeg ved ikke hvorfra – det er den højeste teatermaner, topmålet af kunst ved gengivelsen af tragiske stykker.

Yves tilkastede hende et forbitret blik:

"Nu har jeg aldrig hørt mage!" sagde han; "den stemme lyder jo, som om den kom fra" – han kunne af bare forbavselse ikke komme på et passende udtryk – "fra et uhyre!"

Og så så han på mig, næsten forfærdet over denne lille, nysgerrig efter at få at vide, hvad jeg mente om det.

Forresten var min brave Yves i dårligt humør i dag, fordi jeg havde tvunget ham til at gå ud med en vis stråhat med meget ombøjet skygge, som han ikke synes om:

"Den klæder dig meget godt, Yves, det forsikrer jeg dig."

"Så? Det siger nu De ... Jeg finder, at den ligner en skaderede!"

Som adspredelse fra denne sangerinde og denne hat kommer der nu et ligtog op til os fra enden af gaden dernede. Nogle *bonze*r går i spidsen, klædte i sorte flors kjortler; de ser ud som katolske præster; hovedpersonen i optoget, den døde, kommer bagved, siddende i en slags lukket, meget nydelig lille bærestol. Derefter følger en skare *musmeh*'er, der skjuler deres lattermilde ansigter under en stump slør, og som i hellige vaser bærer de kunstige lotusblomster med sølvkronblade, der nødvendigvis hører med til en begravelse; så kommer der nogle smiskende skønne damer, som kvæler deres lyst til at le bag parasoller, på hvilke der i livlige farver er malet sommerfugle og storke.

Nu er de ganske nær ved os, vi må gå af vejen for at give plads. – Og Chrysanthemum sætter pludselig en til lejligheden passende mine op; Yves blotter sit hoved, tager sin "skaderede" af …

Det er dog virkelig døden, der drager forbi! Jeg havde nær glemt det … det så ikke således ud …

Toget skal klavre højt, højt op, ovenover Nagasaki, op i det grønne, med grave helt befolkede bjerg. Der skal den brave mand lægges ned med bærestolen, vaserne og sølvpapirsblomsterne ovenpå sig. Endelig engang vil da den stakkels døde komme på et behageligt sted og nyde en yndig udsigt!

Og så går folk hjem igen, halvt leende, halvt smågrædende.

I morgen tænker man ikke mere på det.

24

4. august.

La Triomphante, som lå på rheden, næsten ved foden af de høje, på hvilket mit hus er klinet op, sejler i dag ind i bassinet, for at få sit under den lange blokade ved Formosa medtagne skrog pudset op.

Og nu er jeg meget langt hjemmefra; jeg nødes til i en båd at sætte over hele bugten for at komme til Chrysanthemum, for dette bassin ligger ved den modsatte bred af Diu-djen-dji. Det er udgravet i en lille smal og dyb dal; alt slags grønt luder ud over den: bambus, kameliaer, alskens træer; vor rejsning ser fra dækket ud, som om den hang fast i grenene.

Denne skibets situation giver besætningen lejlighed til lettere at stikke hemmeligt af til en hvilken som helst tid på natten, og vore matroser har knyttet forbindelser med alle småpigerne i de landsbyer, der ligger på bjerget ovenover os.

Denne alt for store frihed ængster mig for min brave Yves, som dette slaraffenliv gør lidt kruset i hovedet.

Desuden tror jeg, at han bliver mere og mere forelsket i Chrysanthemum.

Det er virkelig stor skade, at denne følelse ikke snarere er påkommet *mig*, siden jeg er gået så vidt, som at gifte mig med hende …

25

Trods den større afstand bliver jeg ved med hver dag at gå til Diu-djen-dji. Når mørket falder på, når de fire par, der er venner med os, og "vennen med den forbløffende højde" har sluttet sig til os, går vi ned ad byen til, drattende ved lygteskin ned ad den gamle forstads trapper og skråninger.

Denne natlige spadseretur er stadig ens med ganske lignende fornøjelser; samme ophold foran de barokke boder, samme søde drikkevarer, serveret i de samme småhaver. Men vor skare forøges ofte betydeligt; først medtager vi Oyuki, som hendes forældre betror os; så to meget søde kusiner af min kone, og endelig nogle indbudte veninder undertiden på en ti-tolv år, småpiger fra vort kvarter, som vore *musmeh*'er har ønsket at vise en opmærksomhed.

Å, det er et forbavsende lille selskab, vi slæber med os ind i tehusene om aftenen! Ubetalelige ansigter, barnlige og komiske hoveder med løjerligt anbragte, struttende blomster på! Man skulle tro, det var et virkeligt pensionat af *musmeh*'er på en natlig lystfart under vor opsigt.

Yves følger med os, når vi går hjem igen. Chrysanthemum udstøder dybe suk som et træt barn, standser ved hvert trin og støtter sig til vore arme.

Når vi er kommet derop, siger han farvel, giver Chrysanthemum hånden, går så ned endnu en gang ad den skråning, der fører til kajerne, og sætter over rheden i en sampan for at gå ombord i *La Triomphante*.

Ved hjælp af en slags hemmelig fjeder åbner vi vor havedør, hvor fru Blommes urtepotter, der står i en række i mørket, udbreder deres blide duft. Igennem denne have, i månens eller stjernernes skin, går vi endelig op til vort hjem.

Hvis det er meget sent – og det sker undertiden – finder vi ved vor hjemkomst alle vore træfyldinger trukket for ved hr. Sukkers forsorg – forsigtighedsregel mod tyve – og vor lejlighed lukket ligesom et rigtig europæisk værelse.

Der er i det således tilstængede hus en underlig lugt, blandet med lugten af moskus og lotus; en for Japan, for den gule race ejendommelig lugt, der er kommet op fra jorden eller ud af det gamle træværk – næsten en stank af vilde dyr. Det mørkeblå flors forhæng, der skal anbringes om vort natteleje, hænger gådefuldt ned fra loftet. Den gyldne Buddha smiler stadig bagved sine brændende natlamper; en eller anden husvant natsværmer, der om dagen har sovet, klistret op til vort loft, flagrer nu under næsen på guden, omkring de to små flammer. Og på muren sover, med benene bredte ud i stjerneform, en stor edderkop fra haven – og den må man ikke dræbe, fordi det er aften. "Hu!" siger Chrysanthemum oprørt og viser mig den. Rask, frem med den vifte, der er helliget dyrene, og væk med edderkoppen!

Omkring os er der en stilhed, som næsten virker trykkende efter al den muntre tummel i byen og *musmeh*'ernes latter, der lige er forstummet – en landlig stilhed, en stilhed som i en slumrende landsby.

26

Lyden af de talløse vægfyldinger, der trækkes for og lukkes, i begyndelsen af hver nat, i alle japanske huse, er en af de ting fra dette land, som jeg skal bevare i min erindring. Fra naboerne ovenover de grønne småhaver kommer denne lyd til os i serier, efter hinanden, mere eller mindre dæmpet, mere eller mindre fjern.

Lige under os ruller fru Blommes meget dårligt, de knirker, gør spektakel i deres slidte fuger.

Vore er også støjende, for der er lydt i den gamle hytte, og man må i det mindste lade en snes af dem glide i lange render for fuldstændig at lukke den slags åbne hal, vi bebor. I almindelighed er det Chrysanthemum, som sørger for denne huslige syssel, der volder hende stort besvær og klemte fingre, eftersom hun er meget kejtet med sine alt for små hænder, som aldrig har arbejdet.

Så kommer hendes nattoilette. Med en vis ynde tager hun sin kjole af for at iføre sig en tarveligere af blåt lærred med de samme pagodeærmer, af samme form, med undtagelse af slæbet, og hun fæster den om lænderne med et musselins bælte af tilsvarende farve.

Den høje frisure forbliver selvfølgelig urørt med undtagelse af nålene, der tages af og lægges i en lakeret æske ved siden af os.

Så er der den lille sølvpibe, som der skal ryges af, før hun sover ind: det er en af de ting, der irriterer mig, men som jeg må finde mig i.

Som en sigøjnerske sætter Chrysanthemum sig på hug foran en vis firkantet kasse af rødt træ, der indeholder en lille tobakskrukke, et lille porcelæns fyrfad med stadig brændende gløder, og endelig en lille bambusskål til at komme asken og til at spytte i. Fru Blommes og alle japaneres og japanerinders rygekasser er alle vegne ens, indeholder de samme genstande, anbragt på samme måde, og ligger og flyder på gulvet, såvel i de rige som i de fattige lejligheder.

Ordet "pibe" er meget trivielt og navnlig meget stort til at betegne det tynde, ganske lige sølvrør, på enden af hvilket man i en mikroskopisk beholder anbringer så meget lys tobak, som man kan have mellem to fingerspidser, skåret mindre småt end silketråde.

To drag, i det højeste tre; det varer næppe nogle sekunder, og så er piben ude. Så banker man røret meget stærkt mod kanten af rygekassen, for at få asken, der sidder fast, ud; og denne banken, der høres alle vegne, i hvert hus, til en hvilken som helst tid om natten eller om dagen, og lyder løjerligt som en abes kradsen, er en af de for Japan ejendommelige lyde i det menneskelige liv ...

"*Anata, nomimaseh!*" (Du skal også ryge!) siger Chrysanthemum.

Efter på ny at have fyldt den irriterende lille pibe stikker hun med et buk sølvrøret hen til mine læber – og jeg tør, af høflighed, ikke vægre mig; men det smager besk, afskyeligt.

Førend jeg nu strækker mig under det mørkeblå moskitonet, går jeg hen og åbner to af vægfyldingerne, den ene ud imod de terrasseformede haver, den anden imod den øde sti, for at

natteluften kan komme ind til os, med fare for, at den fører forsinkede oldenborrer eller natsværmere med sig.

Vort hus, der er helt af gammelt, tyndt træ, vibrerer om natten som en stor, tør violin; den ringeste lyd vokser, bliver foruroligende. Under verandaen frembringer to æolsharper ved det mindste pust deres glasagtige klingren, som en bæks harmoniske hvisken; udenfor, i det fjerneste fjerne, bliver cikaderne ved med deres evige musik, og over os, på det sorte tag, hører man kattene, rotterne, uglerne slås på liv og død.

... Senere, i nattens sidste timer, går Chrysanthemum så lumskelig hen og lukker de fyldinger, jeg har lukket op – når en køligere vind blæser op til os fra havet og rheden.

Forinden er hun nok stået i det mindste tre gange op for at ryge: efter at have gabet som en kat, strakt sig, vendt og drejet sine små ravarme og sine bittesmå graciøse hænder i alle retninger, sætter hun sig resolut overende, sætter en ret sød klynken op, som et barn, der er ved at vågne; så står hun ud af florsteltet, fylder sin lille pibe og tager to-tre drag af den beske og ubehagelige tingest.

Og så banker hun på kassen for at få asken ud. I nattens stilhed gør det et frygteligt spektakel, som vækker fru Blomme – det var sørgeligt! Og så bliver fru Blomme overfaldet af lyst til også at ryge, åbenbart en følge af suggestion; støjen foroven besvares af en ganske lignende nedenunder, fortvivlende og lige så uundgåelig som et ekko.

27

Musikken om morgenen er behageligere: hanerne, der galer, træfyldingerne, der åbnes i nabolaget, eller også det løjerlige råb af en lille frugthandler, der straks ved morgengry afsøger vor højtliggende forstad. Og cikaderne synes at synge højere for at fejre det tilbagevendende lys.

Der er i særdeleshed fru Blommes lange bøn, der når op til os gennem gulvet, ensformig som en søvngængers sang, regelmæssig og vuggende som en kildes rislen. Den varer mindst tre kvarter; den afhaspes i høje, hurtige næsetoner; af og til, når ånderne, der er blevet trætte, ikke hører efter mere, ledsages den af en meget rask klappen i hænderne – eller også af de spinkle toner fra et instrument, der består af to plader af alrunerod; det er en uafbrudt strøm af bønner; det er uudtømmeligt, og det bævrer uophørligt som brægen af en gammel afsindig ged ...

"Efter at have vasket sine hænder og fødder," siger de hellige bøger, "skal man påkalde den store gud Ama-Terace-Omi-Kami, som er det japanske riges med magtfuldkommenhed udrustede konge; man skal påkalde alle de fra ham nedstammende afdøde kejseres manes; dernæst alle sine personlige forfædres, indtil de fjerneste slægtled; luftens og havets ånder; de hemmelige og urene steders ånder; røddernes lands gravånder," osv. osv.

"Jeg agter og anråber dig," synger fru Blomme, "Ama-Terace-Omi-Kami. Beskyt bestandig dit folk, der er rede til at ofre sig for fædrelandet! Forund mig at blive meget hellig, som du er, og vis mig den nåde at jage de mørke tanker af mit sind! Jeg er ond

og brødefuld: uddriv min ondskab og min brøde, som nordenvinden fører støvet ud i havet! Vask mig ren for min besudling, som man vasker smuds i Kamos flod! – Forund mig den nåde at blive den rigeste kvinde i verden! – Jeg tror på dit lys, som skal udbrede sig over jorden og ustandselig oplyse den, til min lykke. Forund mig den nåde at bevare helbredet hos min familie – og navnlig hos mig, som, o Ama-Terace-Omi-Kami, kun agter og tilbeder dig!" osv. osv.

Så kommer alle kejserne, alle ånderne og forfædrenes uendelige række.

Med sin bævrende falset synger fru Blomme alt dette så hurtigt, at hun er nærved at miste vejret, uden at springe noget over.

Og det er meget løjerligt at høre på; til sidst skulle man ikke mere tro, det var en menneskelig sang; det er som en række trylleformularer, der rulles op af et uudtømmeligt vindsel for at flyve op i luften. Ved selve deres løjerlighed og deres stadig besværgende tone lykkes det disse bønner at gøre en slags religiøst indtryk på mit endnu døsige hoved.

Og hver dag vågner jeg ved lyden af dette shintoïske litani, der vibrerer under mig i de klangfulde sommermorgener – mens vore natlamper slukkes foran den smilende Buddha, mens den evige sol, der næppe er stået op, allerede, gennem de små huller i vore trævægge, sender stråler, der som lange gyldne pile gennembryder vor mørke bolig, vort mørkeblå flors omhæng …

Så er øjeblikket kommet til at stå op og i fuldt firspring, ad dugbesprængte, græsbevoksede stier, at nå ned til havet – tilbage til mit skib.

Ak! Fordum var det muezzinens sang, der vækkede mig i de mørke vintermorgener, dernede i det store Stambul …

28

Chrysanthemum har kun medtaget en ringe bagage, da hun jo nok ved, at vort giftermål ikke skal vare ved.

Hun har anbragt sine kjoler og sine smukke bælter i små lukkede nicher, der er skjult i en af væggene i vor lejlighed, den mod nord, den eneste af de fire, der ikke kan skilles ad. Dørene til disse nicher er hvide papirsfyldinger; de indvendige hylder og rum, af fint snedkret træ, er anbragt på en alt for søgt, alt for sindrig måde, som fremkalder frygt for hemmelige gemmer, for fif til at narre folk med. Her henlægger man sine sager uden egentlig tillid, med en ubestemt følelse af, at disse skabe godt af sig selv kunne borteskamotere dem.

Hvad der morer mig mest at se på blandt Chrysanthemums ejendele, er den æske, der er helliget breve og erindringer: den er af blik, af engelsk fabrikat og bærer på låget en koloreret afbildning af et jernværk i nærheden af London. – Det er naturligvis som udenlandsk kunstgenstand, som nips, at Chrysanthemum foretrækker den for andre nydelige lakerede eller indlagte æsker, som hun har. Man finder i den alt, hvad der udfordres til en *musmeh*'s brevveksling: tusch; en pensel; gråligt, meget tyndt papir, skåret i lange, smalle strimler; løjerlige konvolutter, hvori dette papir lægges efter at være blevet bøjet om en tredive gange, og som er prydet med landskaber, fisk, krabber eller fugle.

På gamle breve, der ligger heri, adresseret til hende, kan jeg læse de to skrifttegn, der betyder hendes navn: Kiku-San

(Chrysanthemum, frue). Og når jeg spørger hende ud, svarer hun mig ganske alvorligt på japansk:

"Kære ven, det er breve fra mine veninder."

Å, sikke ansigter disse Chrysanthemums veninder har! Deres portrætter ligger i denne samme æske, deres fotografier i visitkortformat med navnet *Uyeno*, Nagasakis fineste fotograf, på bagsiden: små personer, der var skabt til slet og ret at figurere i landskaber på vifter, og som har bestræbt sig for en smuk holdning i det øjeblik, de fik gaflen i nakken og der blev sagt: "Nu ganske rolig!"

Det ville more mig kosteligt at læse disse venindebreve – og i særdeleshed min *musmeh*'s svar på dem!

29

10. august.

I aften øsende regn, bælgmørkt. Da Yves, Chrysanthemum og jeg henved klokken ti vender tilbage fra et af de moderne tehuse, som vi ofte besøger, kommer vi til et vist hjørne i hovedgaden, hvor vi må forlade byens lys og larm for at give os i lag med de sorte trapper, de lodrette stier, der føre op til os i Diu-djen-dji.

Førend vi her begynder opstigningen, skal der først købes en lygte hos en gammel kone ved navn fru Meget-Proper (på japansk: O Seï–San), hvis stadige kunder vi er. Det er utroligt, det forbrug vi gør af disse papirslygter, hvis malerier ufravigeligt forestiller natsommerfugle eller flagermus. I loftet af butikken hænger de i uhyre masser, og, når den gamle ser os komme, kryber hun op på et bord for at få fat i dem. Gråt eller rødt er vore sædvanlige farver; det ved fru Meget-Proper og bryder sig derfor ikke om de grønne eller blå lygter. Men det er altid meget besværligt at få en ned på grund af stokkene til at holde dem med og sejlgarnet, man binder dem med, og som bliver mere og mere indfiltret. Med overdrevne gestus udtrykker fru Meget-Proper, hvor fortvivlet hun er over således at misbruge vor ærede tid: "Å, hvis det bare kom an på hende selv! … men disse indviklede ting har ingen agtelse for standspersoner". Med tusinde abekattestreger tror hun endog at burde true og knytte næve ad dette sejlgarn, der har den frækhed at sinke os. Nå, vi kan det komediespil udenad. Hvis alt det irriterer den gamle dame, så irriterer det sandelig også

os. Chrysanthemum, som er ved at falde i søvn, gaber i det uendelige som en kat, og gør sig ikke engang umage for at skjule det ved at holde hånden for. Hun sætter en meget vranten mine op ved tanken om den stejle skrænt, vi i nat skal klavre op ad i øsende regn.

Det går mig lige så, det keder mig forfærdeligt. Hvorfor i alverden kryber jeg dog også op hver aften, da der dog ikke er noget, der tiltrækker mig i den bolig deroppe?

Regnen tager til; hvordan skal vi dog bære os ad? ... Udenfor passerer der hurtige djin'er, der råber "Pas på", sprøjter fodgængerne over og sender lange, lysende striber fra deres mangefarvede lygter. Der passerer også opskørtede, tilsølede *musmeh*'er og gamle damer, som ligefuldt ler under deres papirsparaplyer og udveksler buk og klaprer på stenene med deres træsko.

Heldigvis passerer også vor sølle fætter, 415, som standser, da han ser vor nød, og lover at bringe os ud af forlegenheden: han må bare have tid til at sætte to englændere, som han trækker, af ved kajen, så vil han komme os til hjælp med alt, hvad der behøves i vor sørgelige forfatning.

Endelig er vor lygte taget ned, tændt, betalt. Lige overfor er der en anden butik, hvor vi også standser hver aften; det er hos fru Time (på japansk: Toki-San), der handler med vafler; vi forsyner os altid hos hende for at styrke os undervejs. Hun er meget smilende, denne kagekone, og koketterer med os; hun står som et skærmbræt bag sine stabler af kager, der er prydet med små buketter. Vi vil sætte os i ly under hendes tag så længe, og på grund af tagrenderne, der drypper tæt, trykke os så tæt som muligt op til hendes opstilling af hvide og lyserøde

bonbons, der er meget kunstfærdigt anbragte på fine og friske cypresgrene.

Brave 415, du er et forsyn for os! Denne fortræffelige fætter viser sig allerede igen, stadig smilende, stadig løbende, mens vandet risler ned ad hans smukke, nøgne ben, og han bringer os to paraplyer, som han har lånt af en porcelænshandler, der også er en fjern slægtning af os. Yves havde, lige så lidt som jeg, nogensinde i sit liv villet benytte sådan en genstand, men han tager imod disse, fordi de er så løjerlige: naturligvis af papir, med voksede og limede læg og den uundgåelige flok storke som en guirlande rundt omkring.

Chrysanthemum, der gaber mere og mere og er blevet kælen for at lade sig slæbe op, forsøger på at tage mig under armen:

"Hvad om du for i aften hellere bad Yves-San om denne tjeneste, *musmeh*? Jeg er vis på, at det ville konvenere os alle tre bedst."

Og nu hænger den små på den meget lange, og de klavrer op. Jeg åbner toget med lygten, som lyser for os, og hvis flamme jeg, så godt jeg kan, beskytter under min naragtige paraply.

På hver side af vejen hører man ligesom en buldrende strøm: det er vandet fra dette uvejr, der styrter ned ad bjerget. Vejen forekommer os i nat glat, lang, vanskelig; trinnene får ingen ende.

Man skulle tro, at Nagasaki steg op sammen med os – men meget langt borte, i en slags damp, der tager sig lysende ud under den sorte himmel: der kommer fra denne by en forvirret larm af stemmer, rullen, gongonger, latter.

Denne sommerregn har endnu ikke forfrisket luften. På grund af den trykkende hede er husene i denne forstad

forblevet åbne som skure, og vi kan se, hvad der foregår derinde. Lamperne står tændte foran hus-Buddhaerne og forfædrenes altre, men alle gode nipponesere er allerede i seng. Under de traditionelle blågrønne omhæng ser man dem ligge i rækker; de sover, jager efter moskitoer eller vifter sig; nipponesere, nipponeserinder og nipponesiske børn ved siden af deres forældre – enhver, ung eller gammel, med sin natkjole af mørkeblåt sirts og det lille træstillads til at hvile nakken på.

Der er få huse, hvor man endnu morer sig; af og til kommer lyden af en guitar over til os fra de små mørke haver; en dans i en uforståelig takt, og hvis munterhed er sørgmodig.

Nu er vi ved en brønd, omgivet af bambus, ved hvilken vi plejer at gøre holdt om natten, for at Chrysanthemum kan trække vejret – så er vi halvvejs hjemme.

Og endelig, endelig kommer vi til vor bolig! – Døren lukket, bælgmørke, dyb stilhed. Alle vore vægge er blevet trukket for af hr. Sukker og fru Blomme; regnen driver ned ad vore gamle, sorte mure.

I et sådant vejr er det ikke muligt at lade Yves gå ned igen og drive om langs med havet efter en sampan. Nej, han skal ikke ombord igen i nat; han må ligge hjemme hos os. Der har forresten været tænkt på et lille kammer til ham i lejekontrakten, og vi skal straks indrette det til ham, skønt han af beskedenhed sætter sig imod det. Så går vi ind, tager fodtøjet af og ryster os godt, som katte, der har været ude i regnvejr.

Foran Buddhaen brænder de små lamper; midt i værelset er det mørkeblå flor udspændt. Ved ankomsten er det første indtryk behageligt: lejligheden er nydelig i aften; der hviler noget hemmelighedsfuldt over den på grund af stilheden og

den sene time. Og i et sådant vejr er det altid rart at komme hjem.

Nu tager vi i en fart fat på Yves' kammer; Chrysanthemum, der er blevet meget oplivet ved tanken om, at hendes gode ven skal overnatte hos os, tager fat af alle kræfter: forresten gælder det blot om at skubbe tre eller fire papirsfyldinger i fugerne, så er der straks lavet et kammer for sig, et særskilt rum i den store æske, vi bebor. – Jeg havde troet, at disse fyldinger var helt hvide – nej, på hver af dem er der to storke, malet gråt i gråt i de evindelige stillinger, som den japanske kunst har slået fast: den ene med hovedet stolt i vejret og det ene ben fornemt løftet op, den anden i færd med at klø sig. Å, de storke! … hvor man dog bliver irriteret over dem efter en måneds ophold i Japan!

Nu ligger Yves altså og sover under vort tag. I aften falder jeg ikke så hurtigt i søvn som han: jeg har nemlig troet at bemærke meget ømme blikke fra Chrysanthemum til ham og fra ham til Chrysanthemum.

Jeg har hidtil overladt ham den lille som et stykke legetøj, og nu er jeg bange for at have gjort ham fortumlet i hovedet. Jeg bryder mig ikke det allermindste om denne japanerinde; men det ville være stygt af Yves og betydeligt rokke min tillid til ham …

Man kan høre regnen falde på vort gamle tag; en lugt af våd jord stiger op til os fra haverne og bjerget. Jeg keder mig til døde her i aften; lyden af den lille pibe irriterer mig mere end sædvanligt, og når Chrysanthemum sætter sig på hug foran sin rygekasse, finder jeg, at hun ser simpel ud – i dette ords værste betydning.

Jeg kunne fatte had til min *musmeh*, hvis hun forledte min brave Yves til en slet handling, som jeg måske aldrig ville tilgive ham.

30

12. august.

Parret Y*** og Siku-San er blevet skilt i går. Mellem Charles N*** og Campanula går det temmelig dårligt. De har haft vanskeligheder med de små gråklædte, snusende, udsugende, utålelige fyre, der agerer politibetjente; man har fået dem jaget ud af deres hus ved at skræmme deres vært – bag dette folks krybende elskværdighed lurer der et gammelt nag mod os, der kommer fra Europa. De er altså nødt til at ty til svigermoderens gæstfrihed, hvilket er en meget pinlig situation. Og så tror Charles N***, at Campanula narrer ham. Man skal i øvrigt ikke gøre sig illusioner i den retning: de pigebørn, hr. Kænguru har skaffet os, er "halvt-uskyldige" små personer, der allerede har haft en lille roman eller måske to. Så er det meget naturligt, at man er lidt mistroisk ...

Med parret Z*** og Tuki-San går det op og ned, med skændsmål.

Min menage holder mere over værdigheden, men er ikke mindre kedelig. Jeg har nok tænkt på skilsmisse; men jeg ser ingen rigtig gyldig grund til at tilføje Chrysanthemum den tort, og så er der især én omstændighed, der har holdt mig tilbage: jeg har også haft vanskeligheder med de borgerlige myndigheder.

I forgårs fo'r hr. Sukker, meget bevæget, fru Blomme, dånefærdig, frøken Oyuki, grædende, som en stormvind op til mig. Nipponesiske betjente havde truet dem på det voldsomste, fordi de, udenfor den europæiske "*concession*", logerede en

franskmand, der var morganatisk gift med en japanerinde – og trekløveret svævede i rædsel for at få ubehageligheder af dette; ydmygt, under tusinde høflige former, bad de mig om at rejse.

Den næste dag begav jeg mig altså, ledsaget af "vennen af den usandsynlige højde", der bedre kan udtrykke sig end jeg, til kontoret med det formål at opføre en forfærdelig scene.

I dette høflige folks sprog mangler der fuldstændig skældsord; når man er meget vred, må man nøjes med at bruge det overlegne "du" og simple folks "familiære konjugation". Siddende midt imellem alle de forbløffede funktionærer begynder jeg sålunde:

"Hvor mange drikkepenge skal jeg byde jer, I elendige væsener, der er uslere end sjoverne på gaderne, for at I skal lade mig være i fred i den forstad, jeg bor i?"

Stum forargelse, tavs forbløffelse, ærbødige mavevridninger.

"Ganske vist," siger de endelig, "min ærede person skal nok få lov til at være i fred; de ønsker intet hellere, end ikke at genere mig. Men, for at underkaste mig landets love, burde jeg have været herhenne for at opgive mit navn og navnet på den unge pige, som ... med hvem ..."

"Nej, det er det stiveste, jeg har hørt! Jeg har jo været her, dit usle kryb, for ikke tre uger siden, netop i den anledning!"

Så tager jeg selv protokollen: ved at blade i den finder jeg min underskrift og, ved siden af, det krimskrams, som Chrysanthemum har kradset op:

"Der kan du selv se, din nedrige bunke idioter!"

Så kommer der en meget højtstående chef ind – en lille, grotesk fyr i sort frakke – han har hørt det hele optrin fra sit kontor:

"Hvad er der på færde? Hvad foregår her? Hvad har man gjort de franske officerer?"

Jeg fortæller mere høfligt sagen for denne person, som gør mangfoldige løfter og undskyldninger. Alle de små betjente kaster sig ned på alle fire, og vi går med værdighed ud uden at gengælde deres hilsener.

Hr. Sukker og fru Blomme kunne være ganske rolige; der er ingen, der gør dem noget mere.

31

23. august.

Den afstand, i hvilken *La Triomphante* nu ligger fra byen, har i to-tre dage tjent mig til påskud for ikke at tage til Diu-djen-dji og se til Chrysanthemum.

Man keder sig dog grundigt i dette bassin. Fra morgengry bliver vi oversvømmet af en legion af små japanske arbejdere, der medbringer deres middag i kurve og flasker, ligesom arbejderne i vore franske arsenaler, men som har noget vimst og ynkeligt, noget snusende og iltert ved sig, der minder om rotter. De sniger sig først lydløst ind, og snart finder man dem allevegne, på bunden af lasten, i hullerne, savende og bankende.

Der er en kvælende hede på dette sted, som klipper og tætte skove luder ud over.

I den stærkeste sol, klokken to, kommer der en smukkere og endnu løjerligere invasion: det er skarnbasserne og sommerfuglene.

Urimeligt store sommerfugle, ligesom på vifterne. Der er nogle helt sorte, der farer imod os, så lette, at man skulle tro, det var store, bævrende, sammenbundne vinger uden krop.

Yves ser forbavset på dem:

"Å!" siger han, idet han sætter sit barnlige ansigt op, "jeg så for et øjeblik siden en så stor, så stor ... at jeg blev bange for den; jeg troede, at det var ... en flagermus, der ville snakke med mig!"

En styrmand, der har fanget en løjerlig en, bærer den forsigtigt bort for at lægge den til tørring i sin signalbog, som man gør med blomster.

En anden matros, der netop på en skaffebakke bringer sin magre steg til kabyssen, ser på ham med et lunt blik:

"Du kunne gerne give mig den, hva'? ... Så ville jeg lade den stege."

32

24. august.

Nu er det snart fem dage, siden jeg forlod mit lille hus og Chrysanthemum.

Stærk blæst og skylregn siden i går: en tyfon, der skal til at trække forbi eller trækker forbi. Midt om natten har vi pebet alle mand op for at "stryge fastestængerne og tage underræerne ned", kort sagt træffe alle forberedelser til at tage imod et uvejr. Sommerfuglene kommer ikke mere, men alt bevæger sig over hovederne på os; på klippevæggene krummer træerne sig, græsset lægger sig henad jorden og ser ud, som om det led; frygtelige vindstød tuder og piber; der regner grene og bambusblade ned over os.

I dette de nydelige småtings land falder denne storm ud af rollen; det er, som om dens anstrengelse var overdreven, dens musik for stærk.

Henimod aften farer de store mørke skyer så hurtigt afsted, at regnskyllene er korte, straks forbi. Så forsøger jeg at spadsere på bjerget ovenover os, mellem det våde grønt; der er små stier, som fører derop mellem buske af kameliaer og af bambus.

... For at lade en skylregn passere flygter jeg ind i gården til et meget gammelt tempel, der ligger midtvejs, ensomt i en skov af hundredårige træer med kæmpemæssige grene; man kommer derop ad granittrapper under meget løjerlige søjlehaller, der er lige så forvitrede som kelternes stendysser. Træerne har også taget dette gårdsrum i besiddelse; lyset er dæmpet, grønligt; der er faldet en regnskylle, blandet med afrevne blade og mos.

Gamle uhyrer af granit med et vildt grin sidder i hjørnerne og skærer ansigter; deres gådefulde, ubeskrivelige ydre får én til at gyse i denne vindens stønnende musik, i dette mørke fra skyerne og grenene.

De mænd, som har undfanget alle disse fortidens templer, som har opført dem alle vegne, som har fyldt dette land med dem lige til de yderste, ensomste afkroge, må ikke have lignet nutidens japanere.

En time senere, i denne tyfondags tusmørke, stadig på det samme bjerg, fører tilfældet mig ind under træer, der ligner ege; nu er de forvredne af denne storm, og græstotterne ved deres fod bølger, ligger ned, stritter i alle retninger … Her dukker pludselig ganske klart op for mig igen mit første indtryk af en stærk storm i skoven – i skoven i Saintonge, for en snes år siden, i en af min barndoms martsmåneder.

Denne første storm, som mine øjne har skuet på landet, blæste på den anden side af kloden – og årene er rullet hurtigt over denne erindring – og siden da er mit livs skønneste tid henrunden …

Jeg vender alt for ofte tilbage til min barndom; jeg sylter mig formelig ind i den. Men det forekommer mig, at jeg kun dengang havde indtryk, fornemmelser; de ubetydeligste ting, jeg så eller hørte, var på den tid gådefulde, uudgrundelige; det var som opvågnende billeder og mindelser fra en tidligere tilværelse; eller også var det anelser om en tilkommende tilværelse, om fremtidige legemliggørelser i drømmenes rige; og så forventninger om alskens vidundere, som verden og livet uden tvivl forbeholdt mig til senere hen, til jeg blev voksen. Nå, jeg er blevet voksen, og har intet fundet på min vej af alle disse

dunkelt skimtede ting; tværtimod, alt er lidt efter lidt blevet indsnævret og formørket omkring mig; mindelserne er udslettet, horisonterne har langsomt lukket sig og er blevet opfyldt af grå tåger. Snart kommer det øjeblik, da jeg skal vende tilbage til støvet, og jeg vil komme til at gå bort uden at have forstået det gådefulde *Hvorfor* i alle disse min barndoms syner; jeg kommer til at føre med mig længslen efter jeg ved ikke hvilket aldrig genfundet fædreland, efter jeg ved ikke hvilke inderligt ønskede og aldrig favnede væsener.

33

På den yndefuldeste måde af verden har hr. Sukker med spidsen af sin fine, i tusch dyppede pensel på et smukt ark rispapir tegnet to nydelige storke og budt mig dem på den elskværdigste måde til erindring om sig. De ligger her i mit lukaf, og så snart jeg ser på dem, tror jeg at se hr. Sukker, der tegner dem med en så elegant utvungenhed.

Den skål, i hvilken hr. Sukker river sit tusch, er i sig selv en lille juvel. Udskåret i ét stykke jade fremstiller den en lille sø med en kant, der er bearbejdet i *rocaille*stil. Og på denne kant er der en lille madam Skrubtudse, ligeledes af jade, der strækker sig frem ligesom for at bade sig i den lille sø, hvor hr. Sukker opbevarer nogle dråber af en meget sort væske. Og denne madam Skrubtudse har fire små skrubtudseunger af jade, hvoraf den ene er krøbet op på dens hoved, de andre tumler sig under bugen på den.

Hr. Sukker har malet mange storke i sit liv, og han excellerer virkelig i at fremstille grupper, duetter, om jeg så må sige, af den slags fugle. Få japanere har den gave at fortolke dette emne så hurtigt og så fint: først de to næb, så de fire ben; derpå ryggen, fjerene, ritsch, ratsch! – et dusin strøg af hans duelige, elegant førte pensel – og så står det der, altid vellykket!

Hr. Kænguru fortæller – uden forresten at forarges over det – at dette talent i fordums dage har ydet hr. Sukker væsentlige tjenester. Sagen er den, at fru Blomme … ja, hvorledes skal jeg nu udtrykke det? … og hvem skulle nu ane det, når man ser en så gammel, så andægtig dame med så korrekt ragede

øjenbryn? … fru Blomme, lader det til, fik i gamle dage besøg af mange herrer – herrer, som altid kom enkeltvis – og det var jo lidt mistænkeligt … Nå, når nu fru Blomme var optaget af et besøg, og der meldte sig et nyt, tilbød hendes sindrige mand for at få fyren til at vente og blive i forstuen, for at holde fast på ham, at male ham nogle storke i forskellige stillinger …

Og således går det til, at i Nagasaki alle herrer af en vis alder i deres samlinger har to eller tre af de små genrebilleder, der skyldes hr. Sukkers fine talent.

34

25. august.

Henimod klokken seks om aftenen, under min vagt, forlader *La Triomphante* sit fængsel mellem bjergene og kommer ud af bassinet. Stor ståhej, og så kaster vi anker på rheden, på vor gamle plads, ved foden af Diu-djen-djis høje. Vejret er igen blevet stille, uden en sky; luften har den renhed, der er ejendommelig for de steder, hvor en tyfon har raset, og en overordentlig gennemsigtighed, der tillader langt borte at skelne ubetydelige enkeltheder, som man endnu aldrig havde set, ret som om det frygtelige pust havde ført de mindste vandrende skyer med sig og over alt kun efterladt el dybt og klart tomt rum. Og efter denne regn har skovenes, bjergenes grønne farve fået en forårsagtig pragt – ligesom et nylig vasket maleri oplives af en fugtig glans. Sampanerne og junkerne, der i tre dage havde holdt sig skjult, styrer hen ad rum sø, bugten er dækket med deres hvide sejl, man skulle tro, det var en skare havfugle, der vandrede ud.

Klokken otte, i mørke, går jeg med Yves ombord på en sampan; denne gang er det ham, der trækker mig afsted og vil føre mig tilbage til min bolig.

I land er der en liflig lugt af vandt hø. Dejligt måneskin over vejene i bjerget. Vi går lige op til Diu-djen-dji for at træffe Chrysanthemum, som jeg, uden at lade mig mærke med det, næsten føler samvittighedsnag over at have forladt så længe.

Og idet jeg ser op, får jeg øje på mit lille hus deroppe. Det står helt åbent, er stærkt oplyst, og der spilles på guitar. Nu opdager

jeg endog min Buddhas gyldne hoved mellem de to hængende natlampers lysende skin. Så viser Chrysanthemum sig også under verandaen i en ventende stilling som en fuldblods japansk silhuet, med sine smukke hårbukler og sine lange, nedfaldende ærmer.

Da jeg kommer ind, kysser hun mig lidt nølende, men meget sødt, mens den mere åbenhjertige Oyuki kaster begge arme om min hals.

Og uden misfornøjelse genser jeg denne japanske bolig, hvis tilværelse jeg næsten havde glemt, og som jeg forbavses over atter at finde som min. Chrysanthemum har sat friske, smukke blomster i vore vaser; ligesom til en fest har hun forstørret sin frisure, taget sin smukke kjole på, tændt vore lamper. Da hun fra sin altan så *La Triomphante* sejle ud, håbede hun nok, at vi endelig ville komme tilbage, og da hun havde endt sine forberedelser, indstuderede hun en duet på guitar med Oyuki for at fordrive tiden. Ingen spørgsmål eller bebrejdelser – tværtimod!

"Vi forstod det nok," sagde hun; "i et så rædsomt vejr, en så lang tur på rheden i en sampan ..."

Hun smiler som en lille pige, der er fornøjet, og man måtte virkelig være meget vanskelig for ikke at indrømme, at hun er sød i aften.

Nå, jeg bebuder, at vi ufortøvet vil foretage en lang spadseretur i Nagasaki; vi tager Oyuki-San med og to kusiner til Chrysanthemum og endda nogle andre små naboersker, hvis det kan fornøje dem; vi skal købe det morsomste legetøj, spise alle slags kager og more os rigtig godt.

De springer af glæde over, at vi er kommet så umådelig belejligt. Der er netop i nat en valfart til "den hoppende skildpaddes" tempel! Hele byen kommer der; alle de gifte kammerater er taget afsted, hele banden X*, Y*, Z*, Tuki-San, Campanula og Påskelilje med "vennen af den usandsynlige højde". Og de stakler, Chrysanthemum og Oyuki-San, blev siddende hjemme, helt forknytte, fordi vi ikke var der, og fordi fru Blomme efter middag havde fået besvimelsestilfælde og *vapeurs* ...

Nu skulle *musmeh*'erne i en fart pynte sig. Chrysanthemum er allerede færdig. Oyuki skifter hurtigt kjole, klæder sig i musegråt, beder mig om at ordne den struttende sløjfe på hendes smukke bælte, som er af sort atlask, foret med orangegult, og anbringer en sølvpompon højt oppe i håret. Vi tænder vore lygter på enden af stokke; hr. Sukker takker, takker i det uendelige på sin datters vegne, følger os til døren, kaster sig ned på alle fire – og vi fjerner os muntert i den klare, milde nat.

Byen dernede er ganske rigtigt i feststemning. Gaderne er fulde af folk; mængden bevæger sig som en lunefuld, langsom, ujævn strøm i samme retning, hen imod et eneste mål. Der udgår fra den en umådelig, men dog let summen, i hvilken latter og høflige, sagte udvekslede talemåder er det fremherskende. Lygter og atter lygter ... aldrig i mit liv havde jeg set så mange, eller så brogede, så besynderlige, så kunstige.

Vi bliver ligesom revet med af denne menneskebølge. Der er flokke af pyntede kvinder i alle aldre, i særdeleshed utallige *musmeh*'er med blomster eller, som Oyuki, sølvpomponer i håret: de er søde, de små nipponeserinder, af bare

barnagtighed og lattermildhed. Få sværdsiden er der mange grimheder med bløde, runde hatte, som de for stadsens skyld har føjet til den lange nationale kjortel, og som rigtig fuldstændiggør deres lighed med glade, udpyntede abekatte. De holder i hånden grene, undertiden hele buske, hvorfra der, midt i løvet, hænger de løjerligste lygter i form af smådjævle eller fugle.

Efterhånden som vi skrider frem i retning af templet, bliver gaderne mere opfyldte, mere støjende. Der er nu, langs med husene, udstillet masser af varer på stilladser: bonbons af alle farver, legetøj, blomstrende grene, buketter, masker. Navnlig masker: her er hele kasser, hele vogne fulde af dem; den almindeligste er den, der fremstiller den risguden helligede hvide ræv med de store, struttende ører og de spidse tænder: dens blege snude med det snedige udtryk fortrækker sig som i dødskamp. Der er andre symbolske afbildninger af guder eller uhyrer, helt gustne, forvrængede, krampagtige, med rigtigt hår på hoved og krop. Alle mulige folk, selv børn, køber disse skræmsler og binder dem for ansigtet. Der sælges også alle slags musikalske instrumenter, mange af de glastrompeter, hvis toner er så besynderlige; men i aften er de uhyre store, mindst to meter lange; den larm, de frembringer, ligner ikke noget bekendt; man skulle tro, man hørte kæmpemæssige kalkuner, der klukker for at skræmme folk.

I dette folks religiøse morskaber er det os umuligt at udfinde den hemmelighedsfulde "baggrund", der måske kan være ved tingene; vi kan ikke sige, hvor spøgen ender eller hvor den mystiske rædsel begynder. Disse skikke, disse symboler, disse ansigter, alt, hvad tradition og atavisme har ophobet i de

japanske hjerner, skriver sig fra oprindelser, der er fuldstændig dunkle for os; endog de ældste bøger kan kun forklare os det på en overfladisk og ufyldestgørende måde – *fordi vi ikke er disse menneskers lige.* Vi vandrer uforstående midt i deres munterhed og deres latter, der er aldeles modsat vor …

Chrysanthemum med Yves, Oyuki med mig, Jordbær og Tulipan, vore kusiner, vedbliver at følge mængden med hinanden i hånden, to og to, af frygt for at tabe hinanden i trængslen.

Langs ad de gader, der fører til dette tempel, har de rige folk i deres huse udstillet rækker af vaser og buketter. Den lighed med skur, som alle dette lands boliger har, deres markeds- og estradeagtige facader egner sig godt til disse udstillinger af fine sager; alt er blevet stående åbent, og indenfor er der udspændt lærreder, som skjuler det inderste af boligen; foran disse i almindelighed hvide og for den forbidragende mængde lidt tilbagetrukne draperier står i lige linje de udstillede genstande, der oplyses af hængelamper. Der er næsten ingen blomster i buketterne, kun blade, nogle sarte og sjældne, andre valgt, ligesom med vilje, blandt de almindeligste, men ordnet med en udsøgt, enestående kunst: simple salatblade, kålblade, sammenstillede med den fineste smag i dejlige beholdere. Alle vaserne er af bronze, men formerne er varierende i det uendelige, med den mest afvekslende fantasi; nogle er komplicerede og kunstlede, andre, talrigere, er slanke og fordringsløse, men af en så udsøgt fordringsløshed, at det i vore øjne bliver som en åbenbaring af noget ukendt, som en forrykning af alle vore begreber om form …

Ved en omdrejning er vi så heldige at møde vore gifte kammerater fra *La Triomphante*, familierne Påskelilje, Tuki-San og Campanula! Gensidige hilsner og buk mellem *musmeh*'erne, udbrud af glæde over at træffes, og så fortsætter vi vor vandring til templet, i en kompakt masse, der stadig rives med af den voksende vrimmel.

Gaderne følger efter hinanden i opstigende skråning – templerne ligger nemlig altid på højderne – og efterhånden som vi kommer til vejrs, bliver lygternes og dragternes eventyrverden forøget med en anden, der er fjern, blålig, tåget: hele Nagasaki med sine pagoder, sine bjerge, sit rolige, af månen bestrålede vand, hæver sig samtidig med os i luften. Langsomt, skridt for skridt, om jeg så må sige, rejser alt dette sig rundt omkring, indhyllende med en stor, gennemsigtig dekoration hele denne forgrund, hvor der glimter røde lys og vimpler af alle farver.

Vi nærmer os vistnok målet, for her er de uhyre granittrapper, søjlehallerne, uhyrerne. Vi må nu op ad en række trin, næsten båret af sværmen af de troende, der stiger op med os.

Templets gård – nu er vi der.

Det er det sidste og mest forbavsende tableau i denne aftens eventyrskuespil – et lysende, dybt tableau med en fantastisk baggrund, som er oplyst af månen, og over hvilken kæmpemæssige træer, de hellige cryptomeriaer, som en kuppel breder deres sorte grene.

Nu sidder vi alle med vore *musmeh*'er under det blomstersmykkede telt, som er udspændt på et af de mange tehuse, der er blevet improviseret i denne gård. Vi er på en

terrasse, på toppen af de store trapper, ad hvilke mængden bliver ved at strømme til; vi er ved foden af en søjlehal, der hæver sig op imod den natlige himmel som en massiv kolos, og ved foden af et uhyre, der ser ned på os med sine store stenøjne, sit ondskabsfulde grin.

Denne søjlehal og dette uhyre er de to store overvældende genstande i forgrunden, i denne fests usandsynlige dekoration; de tegner sig med en lidt svimlende dristighed imod det ubestemte, tågede blå, der er det fjerne, luften, det tomme; bagved dem strækker Nagasaki sig i fugleperspektiv, svagt tegnet i det gennemsigtige mørke med myriader af små, farvede lys; så antyder bjergene imod den stjerneklare himmel deres uformelige tinder: blåt mod blåt, gennemsigtigt mod gennemsigtigt. Og et hjørne af rheden viser sig også meget højt oppe, meget ubestemt, meget blegt, som en sø, der er krøbet op i skyerne, idet vandet kun anes gennem en afspejling af månelys, som får det til at stråle som en sølvdug.

Omkring os klukker stadig de lange glastrompeter. Som skyggebillederne i åndesyner går grupper af høflige og muntre folk forbi og barnlige skarer af *musmeh*'er med små øjne, med et frisk, intetsigende smil og med de smukke, skinnende chignoner smykkede med sølvblomster. Og meget grimme mandfolk svinger uophørlig, på spidsen af grene, deres lygter af form som fugle, guder, insekter.

Bagved os ligger templet, helt oplyst, helt åbent; *bonze*rne sidder i ubevægelige rækker i den af guld strålende helligdom, der bebos af guddommene, uhyrerne, symbolerne. Mængden trænger sig omkring det med sin ensformige summen af latter og bønner og kaster med rund hånd sine offergaver; med en

ustandselig larm ruller det udmøntede metal på gulvet i det for præsterne forbeholdte indelukke, hvor de hvide måtter fuldstændig forsvinder under pengestykker af alle størrelser, der er opdyngede som efter en syndflod af sølv og bronze.

Vi føler os meget fremmede ved denne fest, vi ser til og ler, siden der skal les, og siger tåbeligheder på et utilstrækkeligt lært sprog, som vi i aften, fortumlede af jeg ved ikke hvad, ikke engang mere forstår. Der er meget varmt under vort telt, som dog bevæges af en natlig brise; vi indsuger af kopper en løjerlig, lille sorbet, der smager som parfumeret rim eller som blomster i sne. Vore *musmeh*'er lader sig servere i bredfyldte skåler bønner i sukker, blandede med hagl – rigtige haglkorn, som man kan opsamle dem efter en haglbyge i marts måned.

Glu! ... Glu! ... Glu! ... sige langsomt glastrompeterne med en klang, der synes kraftig, men dog ligesom kvalt i vand. Over alt lyder der skralder og træharmonikaer. Vi føle os, som om vi også blev revne med af denne uforståelige munterhed, i hvilken der i el forhold, som vi ikke engang bestemt kunne angive, blander sig noget mystisk, noget på engang barnagtigt og dødningeagtigt. En slags hellig rædsel udbredes af disse afgudsbilleder, som vi af de ubestemt opfangede bønner aner bagved os i templet; og navnlig af de lakerede, hvide rævehoveder, der af og til skjuler de forbigående – og så af alle de afskyelige, gustne masker ...

I dette tempels haver er der fuldt op af alskens gøglere, hvis sorte vimpler, med hvide bogstaver, på kæmpemæssige stænger flagrer for vinden som prydelser på en katafalk. Vi begiver os derhen, da vore *musmeh*'er er færdige med deres andagt og har kastet deres offergaver.

I en bod på dette marked ligger der en mand på ryggen på et bord. Fra hans mave rejser der sig marionetter af næsten menneskelig størrelse med skrækkelige masker; de taler, de gestikulerer – og så falder de sammen som tomme pjalter; så farer de pludselig op igen, ligesom bevæget af en fjeder, skifter dragt, forandrer deres ansigt, vrider sig uafbrudt som rasende. I et givet øjeblik viser der sig indtil tre, fire på én gang: det er den liggende mands fire lemmer, der stikkes i vejret, hvert af dem iført en kjole, med paryk på hovedet og maske for ansigtet. Der opføres scener, slagsmål på sabler mellem disse skikkelser.

Der er i særdeleshed en marionet som gammel kone, der skræmmer; hver gang hun viser sig med sit glade ansigt med dødningegrinet, sænkes lamperne; musikken i orkestret bliver til en slags uhyggelig stønnen af fløjter med en tremolo af træharmonika, der minder om klaprende knokler. Hun spiller øjensynligt en meget fæl rolle i stykket; hun må være en gammel, forsulten vampyr. Det rædsomste ved hende er hendes skygge, der stadig med vilje kastes på en hvidskærm; ved en uforklarlig fremgangsmåde kommer denne skygge, der følger alle hendes bevægelser som en rigtig skygge, til at forestille en ulv. I et givet øjeblik vender den gamle kone sit stumpnæsede ansigt til siden og tager så imod en skål ris, der bydes hende; så ser man på skærmen ulvens profil med de to opstående ører, snuden, tænderne og den fremstrakte tunge bliver længere. Orkestret skratter, klynker, bævrer med sordine og bryder så ud i klageskrig som en koncert af ugler; nu spiser nemlig den gamle, og ulven spiser også, bevæger sine kæber, gnaver på en anden meget lydelig skygge, som forestiller – en lille barnearm!

Så går vi hen og ser Japans "store salamander" – et dyr, der er sjældent i dette land og ukendt andetsteds på jorden, en stor, kold, langsom, søvnig masse, der ser ud som et antediluviansk "forsøg", der er blevet glemt i disse øgruppers indre have.

Og så den lamme elefant, som vore *musmeh*'er er bange for, så ekvilibristerne, menageriet ...

Klokken er et om morgenen, da vi er hjemme igen i Diu-djen-dji.

Først lægger vi Yves i hans lille papirsværelse, hvor han allerede har ligget en nat. Så lægger vi os selv efter de uundgåelige forberedelser: tænding af den lille pibe og banken mod kanten af rygekassen.

Men nu vrider Yves sig i søvne, sparker imod skillerummet, gør et frygteligt spektakel.

Hvad kan der være i vejen med ham? ... Jeg bilder mig ind, at han drømmer om den gamle kone med ulveskyggen. Forbavselsen står malet på Chrysanthemums ansigt, hun har sat sig overende for at lytte.

Pludselig går der et lys op for hende; hun har forstået, hvad der piner ham:

"*Ka*! (Moskitoerne!)" siger hun.

Og for bedre at gøre mig forståeligt, hvilket dyr hun mener, kniber hun mig meget stærkt i armen med sine små, spidse negle, idet hun med et ubetaleligt minespil efterligner udtrykket på én, der bliver stukket.

"Hør, ved du hvad, jeg finder den mimik lidt overflødig, Chrysanthemum! Jeg kendte godt ordet *ka*, jeg havde udmærket godt forstået det!"

Hun har gjort det så løjerligt og så hurtigt, med et så vellykket udtryk, at det i grunden ikke falder mig ind at blive vred – men jeg får et blåt mærke af det i morgen, det er vist.

Nå, vi må nok op for at hjælpe Yves, der ikke kan blive ved at tromme sådan. Lad os gå hen med en lygte og se, hvad der går af ham!

Det er ganske rigtigt moskitoerne. De flyver som en sky omkring ham; alle de, der hører hjemme i huset og i haverne, har slået sig sammen og summer. Forbitret brænder Chrysanthemum flere i flammen af lygten og viser mig andre – hu! – der sidder alle vegne på væggens hvide papir.

Han selv sover stadig efter dagens anstrengelse, men naturligvis uroligt. Og Chrysanthemum rusker i ham for at få ham hen til os under vort blå moskitonet.

Efter nogle indvendinger står han op for at følge med os som et stort barn, der kun er halvt vågnet – og jeg finder i grunden ikke noget at indvende imod, at vi alle tre ligger sammen: det, vi skulle være fælles om, ligner så lidt en seng, og vi skulle jo være der helt påklædte, som altid, efter japansk skik. På rejser, i en jernbane, lægger de pæneste damer sig jo således, uden at betænke sig, ved siden af hvilke som helst mandfolk.

Kun har jeg anbragt Chrysanthemums lille nakkestillads midt i florsteltet, imellem vore to hovedpuder, for at kunne iagttage.

Men meget værdigt, uden at sige et ord, og ligesom for at rette en etikettefejl, jeg har begået af fejltagelse, tager hun stilladset bort og lægger min pude med snogeskindet i stedet: jeg kommer altså til at skille dem ad. Det er også mere korrekt.

Ja, det er meget godt – og Chrysanthemum er en dame med megen sømmelighedsfølelse!

… Da vi kommer ombord igen næste morgen, i det klare solskin klokken syv, vandrer vi på de dugbesprængte stier sammen med en bande fuldendt komiske *musmeh*'er på en syv-otte år, der skulle i skole.

Cikaderne opfører selvfølgelig deres smukke koncert omkring os. Der lugter godt på bjerget. Friskhed i luften, friskhed i lyset, barnlig friskhed over disse småpiger i lange kjoler og med de opsatte chignoner, friskhed over disse blomster og dette græs, hvorpå vi træder, og som er besået med vanddråber … Hvor morgenerne på landet og det menneskelige livs morgener dog er evindelig skønne, selv i Japan!

Forresten anerkender jeg de japanske småbørns ynde; der er nogle henrivende iblandt dem … Men hvorfor svinder dog denne deres ynde så hurtigt for at blive et gammelagtigt vrængbillede, en smilende grimhed, et abekatteagtigt udseende?

35

Fru Ranunkels, min svigermoders, lille have er uimodsigelig et af de mest melankolske steder, det har været mig givet at træffe på mine vandringer gennem verden.

Å, hvor dog timerne henrandt langsomt, enerverende med at sige fade bemærkninger, med at spise i ganske små skåle syltetøj med peber, under verandaen, der får et dæmpet lys fra den lille have! Denne park på fire kvadratmeter ligger midt i byen, indeklemt mellem mure, med små søer, små bjerge, små klipper; og et anstrøg af ælde, af mug dækker over alt dette, der aldrig har set solen.

Imidlertid har en uomtvistelig sans for naturen ledet denne mikroskopiske efterligning af en vild egn. Klipperne er godt anbragte; dværgcedrene, der ikke er højere end kålplanter, breder deres knudrede grene ud over dalene med en holdning som kæmper, der er blevet udmattede af århundrederne – og deres form som store træer bringer synet på vildspor, forvansker perspektivet. Når man, fra lejlighedens mørke baggrund, i en vis afstand ser på dette forholdsmæssigt oplyste landskab, kommer man næsten til at spørge sig selv, om det er kunstigt, eller om man ikke snarere selv er en bold for en sygelig illusion, om det ikke er et ægte landskab, der ses med forstyrrede øjne eller gennem den fejle ende af en kikkert.

For den, der har nogle begreber om japaneri, røber alene min svigermoders hus en fin personlighed: fuldstændig tomhed; knap nok to, tre små skærmbrætter hist og her, en tepotte, en vase med lotusblomster – intet mere. Panel uden nogen maling

eller fernis, men med gennembrudt, fint og lunefuldt snedkret arbejde, hvis hvidhed som frisk fyrretræ vedligeholdes ved hyppig vask med sæbe. Træpillerne, der støtter tømmerværket, er varieret med det åndrigeste lune; nogle har fuldkommen nøjagtige geometriske former; andre er kunstigt forvredne som gamle, af lianer omslyngede stammer. Der er alle vegne små skjulesteder, små nicher, små skabe, anbragt på den sindrigste og mest uventede måde under de hvide papirsfyldingers ubesmittede ensformighed.

Jeg smiler så småt ved at tænke på de såkaldte "japanske" saloner, opfyldte med nips og betrukket med plumpe guld broderier på atlask, som jeg har set hos de smukke pariserinder. Jeg vil råde disse mennesker til at komme og se, hvorledes folk med smag her holder deres huse, til at komme og besøge Yeddos palæers hvide nøgenhed. I Frankrig har man kunstgenstande for at nyde dem; her for at lukke dem inde, omhyggeligt mærkede, i en slags hemmelighedsfuld, underjordisk, tilgitret lejlighed, der kaldes *godun*. Kun ved få lejligheder, for at gøre stads af en anset gæst, åbnes dette utilgængelige sled. En umådelig, smålig renlighed; hvide måtter, hvidt træ; en tilsyneladende overordentlig tarvelighed i helheden, og en utrolig sirlighed i de uendelig små enkeltheder – det er den japanske måde at opfatte den indvendige luksus på.

Min svigermoder forekommer mig virkelig at være en meget net kone. Hvis ikke hendes lille have fyldte mig med uovervindelige følelser af tungsindighed, ville jeg ofte besøge hende. Hun har intet tilfælles med Påskeliljes, Campanulas og Tukis mødre; hun står højt over alle dem; og så har hun endnu

en rest af ynde over sig, et ganske net væsen. Hendes fortid vækker min nysgerrighed, men velanstændighed forbyder mig i min egenskab af svigersøn at drive mine spørgsmål for vidt.

Nogle påstår, at hun er en forhenværende geisha, der i sin tid var anset i Yeddo, men faldt i det fine publikums gunst, fordi hun begik den tankeløshed at blive moder. Det kunne nok forklare hendes datters talent på guitar: hun kunne selv have indpodet hende konservatoriets fingersætning og maner.

Efter Chrysanthemum – den ældste og første årsag til publikums unåde – har min svigermoder, en meddelsom, skønt fin natur, syv gange gjort sig skyld i den samme tankeløshed: to små yngre svigerinder: frøken Sne (på japansk Oyuki-San, ligesom fru Blommes datter) og frøken Måne (Tsuki-San) og fem små, endnu yngre svogre: Kirsebærtræ, Due, Snerle, Guld og Bambus.

Den lille Bambus er fire år: en gul, helt rund lille fyr med skønne, strålende øjne, kælen og livlig, falder straks i søvn, så snart han er færdig med at le. Af hele min japanske familie er det Bambus, jeg holder mest af.

36

27. august.

Yves, Chrysanthemum og jeg, trukket af fire raske djin'er, har tilbragt hele dagen med at vandre om i støvede og mørke kvarterer på jagt efter gamle sager hos marskandisere.

Henimod solnedgang bliver Chrysanthemum, der har kedet mig mere end sædvanligt siden i morges, og som vist har opdaget det, meget længe muggen; hun siger, at hun er syg, og beder om tilladelse til i nat at ligge hos sin moder, fru Ranunkel.

Jeg indrømmer det af ganske hjerte; lad den *musmeh* bare gå! Oyuki skal sige det til sine forældre, som så skal lukke vort værelse; så tilbringer Yves og jeg aftenen med at vandre om, som vi selv lyster, uden at slæbe nogen *musmeh* i hælene på os, og så overnatter vi ombord på *La Triomphante*, uden at have den ulejlighed at kravle herop.

Vi forsøger først på at spise til middag i et eller andet elegant tehus – umuligt, der er ingen plads nogensteds; alle papirsværelserne, hver en krog i småhaverne er opfyldt af japanere og japanerinder, der spiser utrolige, små ting, og af unge lapse, der er på galejen; der er musik i særskilte kabinetter, der er danserinder.

Det er nemlig i dag den tredje og sidste dag af den store pilgrimsgang, hvis begyndelse vi så i forgårs, til "den hoppende skildpaddes" tempel, og så morer hele Nagasaki sig.

I "de ubeskrivelige sommerfugles" tehus, der også er propfuldt, men hvor vi er godt kendte, finder de på at lægge et gulv over den lille sø, over bassinet med guldfiskene, og her spiser vi i den behagelige kølighed fra vandet, der bliver ved at bruse under fødderne på os.

Efter middag følger vi de troende og stiger op til templet igen.

Heroppe samme masker, samme musik. Ligesom i forgårs sætter vi os under et telt for at drikke små, blomsterduftende sorbetter. Men i aften er vi ene, og fraværelsen af denne skare *musmeh*'er, der var ligesom et forbindelsesled mellem dette feststemte folk og os selv, skiller os, isolerer os mere fra hele denne besynderlige rus, i hvilken vi føler os som fortabte. Dernede er der stadig den umådelige, blålige dekoration: Nagasaki, oplyst af månen, med vandenes sølverne dug, der ser ud som et luftsyn af dampe, der svæver i det tomme rum. Og bagved os, i det store åbne tempel, forretter *bonze*rne deres tjeneste under lyden af de hellige bjælder og træharmonikaerne – set fra vor plads ligner de små marionetter, nogle siddende roligt i rækker som mumier, andre udførende rytmiske marcher foran den helt forgyldte baggrund, hvor guderne har deres sæde. I aften ler vi ikke, og vi taler kun lidt, mere overvældede end den første nat; vi ser blot til, søger at forstå.

Pludselig vender Yves sig om og siger:

"Broder! ... Der er Deres *musmeh*!"

Og ganske rigtigt, Chrysanthemum står der bagved ham, næsten helt nede på jorden, skjult mellem poterne på et stort dyr af granit, halvt tiger, halvt hund, som vort skrøbelige telt støtter sig op til.

"Hun trak mig som en lille kat med sine negle i det nederste af mine bukser, ganske som en lille kat!" siger Yves.

Hun står krumbøjet til et meget ydmygt buk; hun smiler underligt af frygt for at blive uvenligt modtaget, og min lille svoger Bambus' hoved hæver sig, ligeledes smilende, over hendes. Den lille *musko* [Note 5)], der stadig er ubetalelig med sin tonsur, sin lange kjole og de store sløjfer på sit silkebælte, sidder overskrævs på lænderne af hende. Og de ser begge på os, ængstelige for, hvorledes vi vil optage deres afstikker.

Å, jeg har såmænd ingen lyst til at tage dårligt imod dem: tværtimod, deres ankomst morer mig. Jeg finder det endog meget sødt af Chrysanthemum at være kommet tilbage og at være faldet på at bringe Bambus med til festen, skønt det, oprigtig talt, er lidt vel "folkeligt" at binde ham på ryggen, som de fattige japanerinder gør med deres små.

Nå, hun kan jo sætte sig mellem Yves og mig, og få nogle af de bønner med hagl, hun holder så meget af; og så tager jeg Bambus på skødet, og han skal få lov til at spise så meget sukkergodt, som han vil.

Da vi nu skulle til at gå ned, sætter Chrysanthemum igen sin lille Bambus overskrævs på ryggen af sig og begiver sig på vej, helt foroverbøjet under denne vægt, pinefuldt slæbende sine askepotsko på granittrinnene og fliserne ... Ja denne vandring er virkelig meget "folkelig", men i ordets bedste betydning: der er ikke noget i det, der mishager mig, jeg finder endog, at Chrysanthemum i sin kærlighed til Bambus-San er naturlig og tiltalende.

Et kan man forresten ikke nægte japanerne: kærlighed til små børn og et talent til at more dem, få dem til at le, opfinde

komisk legetøj, gøre dem fornøjede ved livets begyndelse, og så en sand specialitet i at frisere dem, pynte dem, få så meget morsomt som muligt ud af deres person. Det er det eneste, jeg holder af i dette land: børnene og den måde, man forstår at opfatte dem på.

Undervejs møder vi de gifte venner fra *La Triomphante*; de spøger på min bekostning og spørger, overraskede over at se mig med denne *musko*:

"Er det allerede Deres søn?"

Nedenfor, i byen, begynder vi at sige farvel til Chrysanthemum ved omdrejningen til den gade, der fører til hendes moders bolig. Hun smiler, siger, at hun er rask igen, og beder om at måtte gå med op til vort hjem. – Det havde jeg rigtignok ikke tænkt mig, må jeg tilstå ... Men det ville ikke være net af mig at sige nej. Lad gå da! Vi bringer *musko*en tilbage til hans moder, og så begynder vi den pinefulde opstigning, belyste af en ny, hos fru Meget-Proper købt lygte.

Men nu kommer en anden snak: den lille Bambus vil også med! Han vil absolut have, at vi skal tage ham med os. Det er der, min tro, ingen mening i, det kan der ikke være tale om!

Og dog ... denne *musko* skulle dog ikke gerne græde på en festaften ... Nå, så vil vi lade fru Ranunkel vide, at hun ikke må være ængstelig for ham, og da der om et øjeblik ikke er nogen på stierne til Diu-djen-dji, der kan gøre nar af os, skal Yves og jeg skiftes til at bære ham på ryggen, så længe den mørke opstigning vedvarer.

Og jeg, som ikke ville op ad denne vej i aften med en *musmeh* på slæbetov, jeg bærer oven i købet en *musko* på min ryg ...

hvilken ironi af skæbnen!

Hos os er alt lukket, tilstænget, som jeg havde forudset det; de venter os ikke, og vi må gøre støj, for at de kan høre os. Chrysanthemum giver sig til at råbe af fuld hals:

"*Ho! – Umeh-San-an-an-an!* (Ohøj! Fru Blo-o-o-omme!)"

Jeg kendte ikke den betoning i hendes lille stemme; hendes slæbende kalden har i midnattens mørke resonans en så fremmed, så uventet, så løjerlig klang, at jeg får et indtryk af forfærdelig landflygtighed.

Endelig viser fru Blomme sig for at lukke op for os, meget befippet, prydet til natten med en strålende bomuldsturban, på hvis blå bund der tumler sig nogle hvide storke. Holdende med fingerspidserne, med en lidt forskrækket pænhed, den lange stang på den blomstrede lygte, betragter hun os nøje for at overbevise sig om, at det virkelig er os – og den brave dame kan ikke komme sig af sin forbavselse over den *musko*, jeg bringer med mig.

37

Først var det Chrysanthemums guitar, jeg gerne lyttede til; nu er det hendes sang, jeg også begynder at holde af.

Intet, der minder om virtuosernes teatralske manér eller grove, lavede stemme: hendes toner er tværtimod altid meget høje, milde og klagende.

Ofte lærer hun Oyuki en langsom romance, som hun har komponeret, eller som hun kommer i tanker om. Så forbavser de mig begge ved på guitarerne at søge akkompagnementer og rette sig selv, hver gang en tone ikke lyder fuldstændig rigtig for deres øren, uden nogensinde at komme i vildrede med disse dissonerende, besynderlige, altid sørgmodige harmonier.

Mens de musicerer, skriver jeg som oftest under verandaen, foran det pragtfulde panorama. Jeg skriver, siddende på gulvet og støttende mig til en lille japansk pult, smykket mod græshopper i ophøjet arbejde; jeg skriver med tusch; mit blækhus, der ligner min værts, er af jade med søde små skrubtudser og skrubtudseunger, udskåret på kanten. Og jeg skriver mine erindringer – ganske som hr. Sukker nedenunder! ... Undertiden bilder jeg mig ind, at jeg ligner ham, og det er mig meget ubehageligt.

Mine erindringer ... der kun består af løjerlige detaljer, smålige optegnelser om farve, form, duft og lyd.

En hel broget roman synes rigtignok at dukke frem i min ensformige horisont; en hel intrige synes at skulle knyttes midt i denne lille verden af *musmeh*'er og cikader: Chrysanthemum forelsket i Yves; Yves i Chrysanthemum; Oyuki i mig; jeg i

ingen … Her ville endogså være stof for et stort brodermorderisk drama, hvis vi var i et andet land end dette; men vi er i Japan, og på grund af disse formindskende, mildnende, latterliggørende omgivelser kommer der ikke noget ud af det hele.

38

Der er her i Nagasaki et øjeblik på dagen, der er latterligt frem for alle: det er om aftenen henimod klokken fem eller seks. I det øjeblik er alle mennesker nøgne, børn, unge, gamle mænd, gamle kvinder, hver siddende i et kar og tagende sig et bad. Det foregår ligemeget hvor, uden ringeste tilsløring, i haverne, i gårdsrummene, i butikkerne, ja endog på dørtærsklerne, for at genboer lettere kan passiare med hinanden over gaden. Man tager imod besøg i den situation; uden at betænke sig står man ud af karret, med sit lille, ufravigeligt blå håndklæde i hånden, for at opfordre den besøgende til at tage plads og muntert hilse på ham.

Imidlertid vinder *musmeh*'erne ikke ved at præsentere sig i den dragt – og de gamle damer forresten heller ikke. En japanerinde, der har lagt sin lange kjole og sit brede bælte med de store sløjfer, er kun et ubetydeligt, gult væsen med skæve ben og et spinkelt, pæreformet bryst; hun har intet tilbage af sin lille, kunstige ynde, der er gået fuldstændig fløjten med dragten.

Der er et øjeblik på dagen, der er på engang livligt og melankolsk: det er lidt senere, ved tusmørke, når himlen ligner et stort, gult slør, i hvilket bjergene og de høje pagoders spidser stikker op. Det er det øjeblik, da nedenfor, i de små grålige gaders labyrint, de hellige lamper begynder at skinne inde i de altid åbne huse, foran forfædrenes altre og hus-Buddhaerne, mens udenfor alt formørkes, og de gamle tages tusinde takker

tegner sig som sorte slyngninger mod den gyldne himmel. I dette øjeblik hviler der over det lattermilde Japan et mørkt, besynderligt, gammeldags, vildt, ubeskriveligt præg, der er sørgmodigt. Og den eneste munterhed, der så er tilbage, det er det mylder af børn, af små *musko*'er og små *musmeh*'er, der kommer fra værksteder og skoler og breder sig som en strøm i de beskyggede gader. De små blå eller røde, løjerligt brogede, løjerligt opkiltrede kjoler, og de smukke sløjfer på bælterne, og blomsterne, sølv- eller guldpomponerne, der er anbragt i disse børnechignoner, synes mere strålende imod alle træbygningernes mørke tone.

De bittesmå *musmeh*'er på ti, på fem år, ja endda yngre, med høje frisurer og imponerende hårbukler som de voksne damers, løber efter hinanden og morer sig, idet de bevæger deres store pagodeærmer. Å, det er nogle ubetalelige små dukker, der i dette tusmørke hopper omkring i meget lange kjoler, blæser i glastrompeter eller løber afsted af alle kræfter for at sætte utrolige drager op! ... Hele denne lille japanske verden, der er barok fra fødslen af og bestemt til at blive det endnu mere med årene, debuterer i livet med løjerlige fornøjelser og besynderlige skrig; legetøjet er rigtignok lidt uhyggeligt af udseende og ville måske skræmme børn fra et andet land, dragerne har store, skelende øjne og ligner vampyrer ...

Og hver aften strømmer denne friske, barnlige munterhed ud over alle bredder i de små, mørke gader ...

39

Den lille Chrysanthemum går altid med mørke klæder, hvilket her er et tegn på virkelig finhed [Note 6)]. Mens hendes veninder, Oyuki-San, fru Tuki og de andre, gerne ifører sig brogede stoffer og stikker iøjnefaldende pomponer i chignonen, klæder hun sig i marineblåt eller gråt, binder store, sorte, med diskrete farver indvævede bælter om livet, og stikker aldrig andet i håret end lyse skildpaddes nåle. Hvis hun var af adelig slægt, ville hun midt på ryggen af kjolen have en lille broderet, hvid ring, som et stempel, med en hvilken som helst tegning i – i almindelighed en gren: og det ville så være hendes "våben". Hun mangler virkelig kun dette lille våbenskjold bagpå for at være meget *comme il faut*.

Som alle japanerinder gemmer Chrysanthemum en masse ting i sine lange ærmer, hvor der er anbragt skjulte lommer.

Hun putter deri breve, alle mulige optegnelser på fint rispapir, bønner, der er forfattet af *bonze*r og tjener som amuletter, og navnlig en mængde firkanter af silkeblødt papir, som hun anvender til de utroligste ting: til at aftørre en tekop, holde en våd blomsterstilk med eller pudse sin lille, løjerlige næse i – efter brugen krammer hun straks papiret sammen til en kugle og smider den med væmmelse ud af vinduet.

De fornemste pudser deres næse på den måde i Japan.

40

2. september.

Tilfældet har skaffet os et løjerligt og sjældent venskab, nemlig med de øverste *bonzer* i "den hoppende skildpaddes" tempel, hvortil der forrige måned foretoges en så forbavsende pilgrimsgang.

Adgangene til dette sted er lige så ensomme nu, som de var befolkede hine festaftener; og ved højlys dag bliver man overrasket over det døde alderdomspræg over alle disse religiøse ting, der ved nattetid syntes at leve. Der er ingen på disse af tiden slidte granittrapper; ingen under de store, pragtfulde søjlehaller, hvis farver og guld støvet har falmet. For at komme dertil, må man igennem flere øde gårdsrum, der ligger i stokværk på bjergets side, flere højtidelige porte, op ad trin og atter trin, stadig hævende sig over byen og menneskelarmen i en hellig egn, der er opfyldt af utallige grave. På alle fliserne, på alle murene vokser der lavarter og ukrudt; de ældgamle tings grå tone er bredt ud over det hele som et lag aske.

I det første sidetempel sidder en kæmpestor Buddha og troner i sin lotusblomst – et forgyldt afgudsbillede på femten eller tyve meters højde på en uhyre bronzesokkel.

Endelig hæver den sidste søjlehal sig med de to traditionelle vogtende kolosser, der står op, en til højre, den anden til venstre, indespærrede som vilde dyr, hver for sig i et tilgitret bur. De har en rasende holdning, næven er hævet til slag, ansigtet vildt og grinende. Deres kroppe er dækkede med

kugler af tygget papir, som er blevet klasket på dem igennem tremmerne og er blevet siddende på deres uhyre lemmer som hvidt udslæt: det er den måde, på hvilken de troende, for at formilde dem, tilstiller dem bønner, der er skrevet på fine blade af fromme *bonze*r. Man passerer mellem disse skræmsler og kommer så ind i den sidste gård. Vore venners bolig er til højre, pagodens store sal lige for.

I denne flisebelagte gård står der tårnhøje lygtebærere af bronze og hundredårige koglepalmer med friske, grønne fjerkroner og flerfoldige stammer, der er vokset op med en tung symmetri, ligesom grene i massive kandelabre. Templet, der er fuldstændig åbent på hele facaden, er dybt, mørkt, med mat forgyldning i den mørke baggrund. Helt tilbage sidder afgudsbillederne, hvis andægtige holdning og foldede hænder man skimter udefra; foran står altrene, belæsset med dejlige metalvaser, hvorfra der slynger sig slanke bundter af sølv- eller guldlotus. Man mærker straks ved indgangen den liflige duft af røgelse-stængerne, som præsterne stadig brænder foran guderne.

Det er altid et besværligt foretagende at komme ind til vore venner, *bonze*rne.

Et uhyre af fiskeslægten, men med kløer og horn, hænger i jernkæder over deres dør; ved det mindste vindpust gynger det og knirker. Man går under det; man kommer ind i den første, uhyre store, næppe oplyste sal, hvor der i krogene stråler forgyldte afgudsbilleder, klokker, uforståelige hellige genstande.

En slags små klerke eller kordrenge kommer og spørger lidet velvilligt, hvad man ønsker.

"Matsu-San!! Donata-San!!" gentager de meget forbavsede, når man har forklaret dem, hvem man ønsker at indlades til. – Å, nej, det er umuligt at få dem i tale: de hviler sig – eller også, de forretter deres andagt. "*Orimas! Orimas!* (De beder!)" fortæller de os, idet de folder hænderne og gør tilløb til knæfald for bedre at gøre sig forståelige.

Så trænger man på, taler højere, tager sit fodtøj af som folk, der er fast bestemt på at komme ind alligevel.

Endelig kommer Matsu-San og Donata-San fra templets rolige indre. De er klædt i sort flor, og deres hoved er raget. Smilende, elskværdige, med en masse undskyldninger rækker de én hånden, og man følger med dem, på bare fødder ligesom de, helt ind i deres hemmelighedsfulde residens, igennem en række tomme rum, beklædte med snehvide måtter. Salene er kun adskilt fra hinanden ved udsøgt fine bambusstores, der hæftes op ved hjælp af røde silkefrynser og kvaster.

Hele den indre konstruktion er af det samme træ af farve som nykærnet smør, snedkret med en umådelig nøjagtighed, uden ringeste prydelse, uden ringeste udskæring; alt synes nyt og jomfrueligt, som om det aldrig havde haft nogen berøring med menneskehænder. Hist og her i denne med vilje gennemførte nøgenhed står der en gammel bronzefigur eller en vase med blomster på en lille kostbar, dejligt indlagt skammel; på væggene hænger der mesterlige, løse skitser i tusch på grå, meget nøjagtigt tilskårne papirsstrimler, men uden ramme: ellers intet – ingen sæder, ingen puder, ingen møbler. Det er topmålet af udsøgt tarvelighed, af elegance, skabt af intet, af ubesmittet og utrolig renhed.

Og mens man vandrer her efter *bonze*rne i disse rækker af øde sale, siger man til sig selv, at der er meget for mange nipsgenstande hos os i Frankrig; man ærgrer sig pludselig over al den overfyldning.

Det sted, hvor denne tavse vandring af barfodede mennesker standser, det sted, hvor man sætter sig rigtig køligt i halvmørket, er en indvendig veranda, der vender ud til et kunstigt landskab; man skulle tro, det var bunden af en brønd: det er en lillebitte have, som det knusende bjerg over alt luder ud over, og som kun fra oven får et sparsomt lys. Og dog skal det forestille en stor, vild kløft: man ser huler, stejle klipper, en bjergstrøm, et vandfald og øer. Træerne, der er gjort til dværgtræer ved en japansk behandlingsmåde, som vi ikke kender, har ganske små blade på deres knudrede, affældige grene. Et almindeligt præg af ælde bringer harmoni i det hele, der sikkert er hundrede år gammelt.

Guldfisk svømmer omkring i det kølige vand, og små skildpadder (sandsynligvis "hoppende") sover på de små granitøer, der har samme farve som paddernes grå skal.

Der er endog blå guldsmede, som drister sig til at flyve ned, Gud må vide hvorfra, og sætte sig med en let skælven af vingerne på de småbitte åkander.

Trods en vis gejstlig salvelse sætter vore venner *bonze*rne gerne en rigtig godmodig latter op; de er buttede, pluskæbede, kronragede, lader sig ikke skræmme af noget og holder nok af vore franske likører.

Vi passiarer om et og andet. Under den stille brusen af det lille vandfald drister jeg mig til at sige nogle sætninger på lærd japansk mål, jeg forsøger at stikke nogle verber ud i

"desiderativ", i "concessiv" og i "hypothesis" på "*ba*". Stadig snakkende ekspederer de kirkens sager, udfærdiger ordrer, forsynede med indviklede segl, til underordnede pagoder i omegnen, eller udpensler små bønner, der af syge langt borte skal spises i kugler som lægemiddel. Med deres hvide, buttede hænder spiller de med deres vifte som kvinder, og, når vi har smagt på forskellige hjemmelavede drikkevarer med blomsteressens, bringer de til slut en flaske "*Dom*" eller "*Chartreuse*": de sætter pris på disse likører, der er tilberedt af kolleger i Vesterleden.

Når de aflægger os besøg ombord, forsmår de ikke at sætte store runde briller fast på deres små, fede næser, for at betragte de profane billeder i vore illustrerede blade, f.eks. *La Vie Parisienne*. Med et vist velbehag lader de endog deres fingre glide hen over billederne, når de forestiller damer.

De afholder i deres store tempel meget smukke religiøse ceremonier, som vi bliver indbudt til at overvære. Til gongonens lyd opfører de rituelle optog på en tyve-tredive deltagere i gala, med knæfald, klappen i hænderne og indviklede marcher frem og tilbage, der tager sig ud som ture i en mystisk kvadrille.

Nå, hvor mørk og umådelig helligdommen end er, hvor stolte end afgudsbillederne tager sig ud – alt i dette Japan opnår kun en tilsyneladende storhed. En uhelbredelig smålighed, en lyst til at le ligger bagved det hele.

Og så er der auditoriet, som gør et skår i andagten, og i hvilket vi træffer bekendte: undertiden min svigermoder eller en kusine – eller porcelænsmadammen, som vi i går købte en vase hos. Små, meget søde *musmeh*'er, gamle, meget abekatteagtige damer kommer ind med deres rygekasser, deres

med malede billeder oversmurte parasoller, deres små skrig, deres buk: de pludrer, hilser på hinanden, hopper og har den største vanskelighed ved at holde sig alvorlige.

41

3. september.

Chrysanthemum har i dag for første gang besøgt mig ombord, ledsaget af fru Blomme og min yngste svigerinde, frøken Sne. Damerne så meget satte, meget *comme il faut* ud.

I mit lukaf er der en stor Buddha på sin trone, og foran ham en lakeret bakke, hvor min trofaste Yves samler de småpenge, han finder i mine lommer. Fru Blomme, der har hang til mysticisme, troede sig stående foran et virkeligt alter; med største alvor henvendte hun en kort bøn til guden; så trak hun sin portemonnæ frem – der, efter skik og brug, var fæstet til bæltet bag på ryggen sammen med hendes tobakspung og hendes lille pibe – og nedlagde bukkende en from offergave på bakken.

Meget værdig holdning under hele besøget. Men i det øjeblik, de skulle tage bort, ville Chrysanthemum ikke gå uden at have set Yves, og hun spurgte efter ham med en mistænkelig ivrighed, som hun syntes at ville lægge skjul på. Og Yves, som jeg lod komme, viste sig meget venlig imod hende – i den grad endog, at jeg denne gang blev for alvor ked af det; jeg spurgte mig selv, om denne ret ynkelige, indtil nu kun vagt befrygtede løsning ikke snart ville frembyde sig.

42

4. september.

Jeg har i dag i et gammelt, øde kvarter mødt en nydelig, yndig klædt *musmeh*, der så så frisk ud mellem de mørke ruiner.

Det var helt i den yderste ende af Nagasaki, i den meget gamle del af byen. Der er i denne egn hundredårige træer, gamle, med høje, pragtfulde tage prydede templer for Buddha, Amiddah eller Kvanon; uhyrer af granit sidder i stille gårde, hvor græsset skyder op mellem fliserne. Dette øde kvarter gennemskæres af en smal, dybtliggende strøm, over hvilken der er bygget småbroer med mosgroede brystværn. Alt, hvad der findes her, er løjerligt opstillet og forvrænget ligesom på de ældste japanske malerier.

Jeg gik her i den brændende middagsstund, og jeg så ingen, undtagen i templerne, gennem de åbne vinduer, nogle få præster, der bevogtede helligdomme eller grave og holdt siesta under deres mørkeblå omhæng.

Pludselig fik jeg øje på denne lille *musmeh*, lidt ovenover mig, stående på det øverste af en af de grå, hvælvede broer; i det fulde lys, midt i solskinnet, tegnede hun sig som en blændende fe imod de gamle, sorte templer. Hun løftede sin kjole med den ene hånd og lod den slutte tæt om benene forneden, for at få et slankere udseende. Omkring hendes lille hoved dannede hendes runde parasol med de tusinde ribber, gennemsigtig som den var, en stor blå og rød stråleglans, kantet med sort, og en blomstrende nerium, der skød op mellem stenene på denne bro, bredte sig ved siden af hende, ligeledes badet i solen.

Bagved denne unge pige og denne blomstrende nerium var alt mørkt.

På den smukke røde og blå parasol dannede store hvide bogstaver denne indskrift, som anvendes til *musmeh*'er: "Standser, I skyer, for at se hende gå forbi." Og det var virkelig umagen værd at standse for denne kostelige lille person med det så ideelle japanske ydre.

Og dog burde man ikke være standset alt for længe og lade sig fange; det ville have været en skuffelse: hun var åbenbart en dukke som de andre og intet andet end en dukke. Idet jeg så på hende, sagde jeg endog til mig selv, at hvis Chrysanthemum havde vist sig på den samme plads, i den kjole, den belysning og det solskin, ville hun have taget sig lige så nydeligt ud.

For Chrysanthemum er sød, det kan ikke mere bestrides ... I går aftes, husker jeg, beundrede jeg hende. Det var ved nattetid; vi kom hjem fra den sædvanlige tur til tehusene og basarerne sammen med de små lignende menager. Mens de andre *musmeh*'er gik med hinanden i hånden, pyntede med ganske nye sølvpomponer, som de lige havde ladet sig forære, og morede sig med legetøj, fulgte hun, der agerede træt, bagefter, halvt udstrakt i en djinvogn. Ved siden af hende havde vi anbragt store buketter, der skulle fylde vore vaser: sene iriser og langstilkede lotus, der allerede lugtede efterårsagtigt. Og det var nydeligt at se denne japanerinde, let henstrakt i sin lille vogn, imellem disse blomster, oplyst af vekslende farver fra de forbifarende lygter. Hvis nogen dagen før min ankomst til Japan havde vist mig hende og sagt: "Hun, der kører her forbi, skal være din *musmeh*", ville jeg ganske sikkert være blevet henrykt. Men nej, jeg er det i virkeligheden ikke; det er kun

Chrysanthemum, stadig hende, kun hende, det lille, i ydre og indre lige ubetydelige væsen, som agenturet Kænguru har skaffet mig.

43

I vort hjem opbevares vandet til at drikke, til at lave te og til den daglige vask i hvide porcelænskar, smykket med malerier, der forestiller blå fisk, som en rivende strøm fører med sig mellem havplanter. Og disse kar anbringes for kølighedens skyld, under åben himmel, på fru Blommes tag, på et sted, som man let kan nå fra vor altan, når man strækker armen ud. En udmærket indretning for nabolagets tørstige katte; i de smukke sommernætter bliver denne krog på taget, hvor vore bemeldte kar står, et mageløst sted til stævnemøder for dem i måneskin efter deres galante eventyr eller de lange, ensomme drømmerier på murtinderne.

Jeg havde troet at burde underrette Yves om det den første gang, han ville drikke af det vand.

"Å," svarede han forbavset, "sagde De katte? Er *det* smudsigt?"

I det punkt er Chrysanthemum og jeg enige med ham; vi finder ikke, at kattene er dyr med smudsige læber, og vi har ikke noget imod at drikke efter dem.

Chrysanthemum hører også, efter Yves' mening, til "det, der ikke er smudsigt", og han drikker gerne efter hende af hendes lille kop, idet han, med hensyn til læberne, sætter hende i klasse med kattene.

Nå, disse porcelænskar er en af vor husholdnings store daglige kvaler: der er aldrig noget vand i dem om aftenen, når vi kommer hjem fra spadsereturen, efter den opstigning, som har gjort os tørstige, og efter fru Times vafler, som vi hele vejen

har gnasket på til tidsfordriv. Umuligt at få fru Blomme eller frøken Oyuki eller deres unge tjenestetyende, frøken Ung-Pige (Dedeh-San, et meget almindeligt navn), til at fylde dem, mens det er dag; og, når vi kommer sent hjem, er alle damerne faldet i søvn, så vi er nødt til selv at tage fat.

Vi må altså lukke alle dørene op igen, tage fodtøj på og gå ned i haven for at øse vand.

Og, da Chrysanthemum ville dø af skræk alene imellem træerne, i mørke og med insekterne summende omkring sig, ser jeg mig nødsaget til at gå ned til brønden med hende.

Hertil behøves der lys; lad os da på bunden af vore små papirsskabe søge i den hver nat voksende samling lygter, vi har købt hos fru Meget-Proper! – der er ikke én, hvis lys ikke er brændt op: det tænkte jeg nok! Nå, det gælder om resolut at tage den første, den bedste og anbringe et nyt vokslys på den spids, der stikker op i bunden: Chrysanthemum sætter alle kræfter til – vokslyset springer i stykker, *musmeh*'en stikker sig i fingrene, muler og småtuder … Det er en uundgåelig scene hver aften, og det forsinker vor nattesøvn et godt kvarter, mens cikaderne på taget opføre deres mest spotske musik …

Og alt det, som ville more mig med en anden, en anden, som jeg holdt af, irriterer mig meget med hende …

44

10. september.

Der er nu gået nogle ret fredelige dage, i hvilke jeg ikke har optegnet noget. Jeg tror, at jeg lidt efter lidt vænner mig til mine japanske omgivelser, til sprogets, dragternes, ansigternes ejendommelighed. I tre uger har brevene fra Europa forvildet sig, Gud må vide hvorhen, og er ikke kommet hertil, og det bidrager til at kaste et let glemslens slør over, hvad der er foregået.

Jeg stiger altså hver aften trolig op til lejligheden, snart i de skønne, stjerneklare nætter, snart i skylregn. Og hver morgen, når fru Blommes bøn toner ud i luften, vågner jeg, og jeg går ned igen til havet, ad stierne, hvis græs er dækket med frisk dug.

Jagt efter snurrepiberier er vistnok den vigtigste adspredelse i dette japanske land. I antikvitetshandlernes små boder sætter man sig på måtter for at drikke en kop te med købmændene; så roder man selv i skabe, i kister, hvor der er ophobet en masse meget besynderligt gammelt rageri. Det varer ofte flere dage, inden man bliver enig om handelen, og der pruttes leende om prisen, som om man ville spille hinanden et lille, uskyldigt puds.

Jeg misbruger virkelig tillægsordet "lille", og det mærker jeg godt; men hvad skal jeg gøre ved det? Når man beskriver dette lands forhold, fristes man til at bruge det hvert øjeblik. Lille,

kunstlet, småtskåret – det fysiske og åndelige Japan rummes i disse tre ord.

Og hvad jeg køber, ophobes deroppe i mit lille træ- og papirshus; det var dog meget mere japansk i sin første nøgenhed, således som hr. Sukker og fru Blomme havde undfanget det. Der er nu adskillige lamper, som hænger ned fra loftet, mange skamler og mange vaser, lige så mange guder og gudinder som i en pagode.

Der er endogså et lille shintoïsk alter, som fru Blomme ikke har kunnet lade være med at kaste sig på knæ foran i bønner og synge med sin gamle, brægende stemme:

"Vask mig rigtig ren for mine synder, o Ama-Terace-Omi-Kami, ligesom man vasker smudsige genstande i Kamos flod ..."

Stakkels Ama-Terace-Omi-Kami! Vaske fru Blommes urenheder! Hvilket møjsommeligt og utaknemmeligt arbejde!!

Chrysanthemum, som er buddhist, beder undertiden om aftenen, før hun søvndrukken lægger sig; hun beder, mens hun klapper i hænderne foran det største af vore forgyldte afgudsbilleder. Men hendes smil, der kommer igen straks efter, ligner en barnagtig spot, henvendt til Buddha. Jeg ved også, at hun beder til sine *ottokeh*'er (forfædrenes ånder), hvis ganske pragtfulde alter står hos hendes moder, fru Ranunkel. Hun beder dem om velsignelser, rigdom, visdom ...

Hvem kunne vel udgranske, hvilke hendes forestillinger er om guderne og om døden? Tror hun, at hun har en sjæl? ... Hendes religion er et forvirret kaos af theogonier, der er lige så gamle som verden, og som bevares af ærbødighed for de meget gamle sager, og af nyere ideer om det salige endelige intet, der er bragt hertil fra Indien, på vor middelalders tid, af hellige

kinesiske missionærer. *Bonze*rne selv ved hverken ud eller ind – og hvad kan så alt dette blive til, indpodet med barnagtighed og letsindighed, i en søvndrukken *musmeh*'s hoved?

To ubetydeligheder har knyttet mig lidt nærmere til hende – det skulle gå underligt til, om båndet ikke i længden skulle blive strammet. Først dette:

Fru Blomme var en morgen gået hen for at hente en relikvie fra hendes bevægede ungdom, en skildpaddeskam af en sjælden gennemsigtig, lys farve, en af de kamme, som det er fint at anbringe lige på toppen af hårbuklerne, således, at den står på vip og alle tænderne stikker ud. Hun trak den frem med fingerspidserne af en smukt lakeret æske, holdt den op for øjnene for at se himlen – den skønne sommerhimmel – igennem den, ligesom man gør for at overbevise sig om ædelstenes rene vand.

"Se det er et værdifuldt stykke, som De skulle forære Deres kone," sagde hun.

Og min *musmeh*, der blev stærkt optaget af det, beundrede, hvor stoffet i denne kam var klart, og hvor formen var graciøs.

Hvad *jeg* syntes bedst om, var den lakerede æske. På låget var der et forbavsende billede, guld i guld, der forestillede, når man så meget nøje til, en rismark under en stærk blæst: aksene lå henstrakte og forvredne af et frygteligt vindstød; hist og her så man den dyndede jord, ja der var endog små vandpytter, fremstillet med gennemsigtigt lak, i hvilke bittesmå guldparceller syntes at flyde som avner i en plumret væske; to-tre insekter, som der måtte et mikroskop til for rigtigt at se, klamrede sig med forfærdede miner til nogle siv – og hele billedet var ikke så stort som en kvindehånd!

Fru Blommes kam derimod gjorde, oprigtig talt, intet indtryk på mig, og jeg lagde det døve øre til, da jeg fandt den meget ubetydelig og meget dyr. Så svarede Chrysanthemum bedrøvet:

"Nej tak, jeg vil ikke have den; tag den med Dem igen, kære frue!"

Og samtidig udstødte hun et dybt suk, der skulle betyde:

"Han holder ikke nok af mig til det ... Det kan ikke nytte at plage ham."

Så købte jeg den straks.

Senere, når Chrysanthemum er blevet en gammel marekat som fru Blomme, befængt med skinhellighed og sorte tænder, bliver det hende, der sjakrer kammen – til en skønhed i et følgende slægtled.

... En anden gang havde jeg fået ondt i hovedet, og jeg lå på gulvet hvilende på min pude med snogehuden. Jeg så den åbne veranda og den strålende himmel, hvor der svævede løjerlige drager, snurre rundt for mine øjne, og det forekom mig, som om jeg selv vibrerede smerteligt i takt med cikadernes musik.

Hun sad på hug ved siden af mig og forsøgte at helbrede mig på japansk vis, nemlig ved af alle kræfter at støtte sine små tommelfingre på mine tindinger og så snurre dem rundt, som et vridbor. Hun var blevet helt rød af dette trættende arbejde, som gav mig et virkeligt velvære, ligesom en mild opiumsrus.

Så blev hun ængstelig, troede, at jeg måske fik feber, og ville få mig til at spise en på rispapir skrevet virksom bøn, som hun havde rullet mellem fingrene, og som hun omhyggeligt opbevarede i foret på et af sine ærmer.

Nå, jeg slugte denne bøn uden at le, for ikke at såre hende, for ikke at rokke hendes løjerlige lille tro.

45

11. september.

Siden i går havde jeg bestemt at gå med Yves til templet "Takino-Kanon, et valfartssted, beliggende en seks-syv lieues herfra i skovene.

Klokken ti om morgenen, i en allerede brændende solhede, begiver vi os på vej i djin-vogne, med en afløsning af udsøgte løbere, tre mand for hver af os, og vifter.

Vi er snart udenfor Nagasaki, rullende i fuld fart op i det grønne bjerg, stadig opad. Først følger vi en bred og dyb bjergstrøm, i hvis leje der over alt hæver sig granitblokke som stendysser fra oldtiden, nogle naturlige, andre rejst af menneskehånd og plumpt udhugget i form af guder; midt i det grønne og det sprudlende vand ser man dem knejse, undertiden slet og ret som klipper, eller også som grå spøgelser med embryoner af arme og antydninger af ansigter. – Japanerne kan ikke lade naturen være naturlig; i de vildeste afkroge give de den en vis søgt sirlighed, eller de omdanner den til et uhyggeligt vrængebillede. – Vi ruller rask, rask afsted, rystede, skumplede; selv på de stejle skrænter holder vore løberes haser ud, og vi bliver ved at komme til vejrs ad en vej, der bugter sig som en slange.

Det er en lige så god vej som dem derhjemme – med telegraftråde, der overrasker midt imellem de ubekendte træer.

Hen imod middag, i en stegende solhede, gør vi et holdt i et tehus, som ligger gæstfrit ved kanten af vejen i en skyggefuld og kølig fordybning i bjerget. En brusende kilde er blevet ledet ind

i selve huset og synes, som ved et mirakel, at strømme ud af et bambuskar ned i et bassin, hvor æg, frugt og blomster opbevares under det klare vand. Vi spiser lyserøde meloner, der er blevet afkølet i denne kilde og smager som sorbet, og så fortsætter vi vor rejse.

Nu kommer vi helt op på toppen af den bjergkæde, der omgiver Nagasaki som en mur. Snart skal vi få øje på landet på den anden side. For øjeblikket farer vi afsted i højtliggende egne, hvor alt er vidunderlig grønt. Cikaderne opfører over alt deres musik, og store sommerfugle flyver over græsset.

Man mærker dog nok, at det ikke er de tropiske landes evige, hede, dødlignende ro. Nej, det er *sommerens*, de tempererede egnes sommers pragt; det er det finere grønne på planterne, der skyder frem igen om foråret; det er det høje, spinkle græs, der visner om efteråret; det er den mere kortvarige ynde ved en årstid som vore: den henrivende døsighed på landet hos os i de brændende hede september-eftermiddage. Disse skove, der er klinet op på højenes skråninger, ligner i afstand de europæiske; man skulle tro, det var vore ege, vore kastanjetræer, vore bøge. Og de små flækker med stråtage eller grå teglstenstage, der titter frem hist og her i dalene, gør heller ikke et fremmed indtryk, de ligner vore. Der er ikke mere noget bestemt, der peger hen på Japan, og disse egne minder mig nu om visse solbeskinnede steder i Savoyen eller i Alperne. Kun på ganske nært hold forbavses man over planterne, der næsten alle er ubekendte; sommerfuglene, der flagrer forbi, er for store, for løjerlige; duften er også forskellig. Og så søger man i de landsbyer, der skimtes i det fjerne, efter en kirke, et gammelt klokketårn, som i vort Europa, men forgæves. Nej, over disse

egnes ro, over deres tavse middagssøvn våger besynderlige guder, der ikke er i mindste slægtskab med Occidentens.

Efter at have nået det øverste punkt af denne første bjergmur, ser vi en umådelig fløjlsgrøn slette strække sig på den anden side med en bugt af havet i det fjerne. Ad bugtede stier må vi ned på denne slette, siger vore djin'er, og så helt igennem den og endvidere over højderne derhenne, der lukker for synskredsen. Det skræmmer os; vi havde aldrig forestillet os, at dette tempel lå så langt borte ... Hvorledes skal vi bære os ad med at komme hjem til i nat?

Ankommet til foden af de stejle stier gør vi holdt i en meget stor skov, i hvis skygge der ligger et gammelt tempel af granit, af et snurrigt udseende, helliget risguden. På altret sidder der i præstelige stillinger hvide ræve, der med en ondskabsfuld mine viser tænder. Små, klare bække flyder mellem træerne i denne skov, hvis løv er ubevægeligt og sort.

En skare mandlige og kvindelige portører gør holdt på dette kølige sted: et meget støjende og barnagtigt selskab i elendige blå bomuldspjalter. Iblandt dem er der nogle meget smukke *musmeh*'er med solide hofter og kobberfarvet ansigt. Der er i alt mindst halvtredsindstyve, som bærer byrder i kurve på enden af lange stokke: det er en vareforsendelse, en menneskekaravane. Man træffer mange sådanne på denne ø Kiu-Siu, hvor der hverken er heste eller vogne og endnu ingen jernbaner som på Nippon, den store, meget civiliserede ø.

Gennem sletten trækker vore udhvilede djin'er os med en voldsom fart. De aftager et for et deres klædningsstykker, som generer dem, og lægger dem, drivvåde af sved, ned i vore små vogne, under vore fødder.

Det er en umådelig rismark, vi således farer igennem i den stærke hvide udstråling fra solen, der hænger ene midt på den skyfrie himmel: en jævn rismark af en mild, forårsagtig farve og vandet af tusinder af usynlige små kanaler med rindende vand; rundt omkring os er den lige så ensformig som himlen, der er udspændt over vore hoveder, og lige så grøn, som denne er blå.

Vejen er stadig smuk, og de overraskende telegraftråde bliver ved at løbe langs med kanten, fæstede til pæle ligesom hos os. Med det lidt tilslørede bælte af fjerne bjerge, der omringer os, skulle man mere og mere tro, at det var en egn i Europa, Lombardiets sletter, f.eks., dets ensformige græsgange med Alperne i horisonten. Kun er her varmere.

Vort tredje holdt er for enden af denne steppe, ved bredden af en strøm, ved indgangen til en stor landsby, i et tehus.

For at styrke sig bestiller vore djin'er fade fulde af ris, kogt i vand, og spiser den med en kvindelig ynde ved hjælp af pinde. Folk flokkes om os; en stor mængde *musmeh*'er betragter os med en høflig, smilende nysgerrighed, og alle egnens børn er snart forsamlet for at se os.

Der er et af disse gule børn, som vækker vor medynk: en vattersottig dreng med et smukt, mildt ansigt. Han holder med begge hænder om sin lille nøgne, helt opsvulmede mave, der sikkert snart vil blive årsag til hans død. Vi giver ham nogle japanske skillinger, og så får vi et glad smil, et blik af inderlig taknemmelighed fra det stakkels lille væsen, der aldrig får os at se mere, og som ganske vist inden kort tid vil komme til at hvile i den japanske jord.

Småhusene i denne landsby er, ligesom de i Nagasaki, af træ, af papir, med de samme meget rene måtter. Langs med

hovedgaden er der butikker, hvor der sælges forskellige små, morsomme genstande og mange tallerkener, kopper og tepotter; men i stedet for groft pottemagerarbejde, som på landet hos os, er alt dette af fint porcelæn, prydet med nydelige, lette tegninger.

Vi kommer over en anden række lavere høje, og så er vi inde på en anden slette med rismarker og grøfter, fulde af siv og lotus. Vore djin'er, som har afsluttet deres progressive afklædning, er nu helt nøgne. Sveden risler ned ad deres gulbrune hud. En af mine, som er fra provinsen Uari, der er berømt for sine tatovører, har kroppen bogstavelig talt dækket med udsøgt besynderlige tegninger. På de ensfarvet mørkeblå skuldre løber der en guirlande af strålende lyserøde, fortrinligt udførte pæoner. En dame i en pragtfuld dragt optager midten af ryggen, og denne løjerlige persons broderede klæder strækker sig langs med hans lænder indtil hans kraftige lår.

Ved bredden af en anden strøm standser vore djin'er, lidt forpustede, og beder os om at stå ud. Vejen kan ikke mere befares med vogne; vi må vade over på stene og fortsætte til fods ad stier, der om lidt fører ind i bjerget og skovene.

En af dem bliver her for at passe på vognene; de andre følger med os for at vise vej. Og snart klavrer vi i en let skygge op mellem klipperne, rødderne, bregnerne, ad små skovstier. Hist og her minder et gammelt, mosgroet, uformeligt afgudsbillede af granit os om, at vi er på vejen til en helligdom.

... Jeg føler mig aldeles ude af stand til at beskrive den uventede, pinefulde erindring, der pludselig bevæger mit sind på disse skyggefulde stier. Dette grønne mørke under umådelige træer, disse store bregner, denne duft af mos, og,

foran mig, disse mænd, hvis hud er kobberfarvet, hensætter mig i tanken, gennem årene og afstandene, til Tahiti, til de store skove ved *Fata-hua*, som jeg fordum var så fortrolig med ... I forskellige lande i verden, hvor jeg har tilbragt mil liv, siden jeg forlod "den dejlige ø", har jeg allerede ofte følt denne smertelige erindring, der slår ned i mig som et lyn og så straks forsvinder for kun at efterlade en ubestemt beklemthed – som så også forsvinder.

Men den uro, der opstår i mit indre ved mindet om hin ubeskrivelige yndighed, kommer dybt inde fra, og ligger måske forud for min nuværende eksistens. Når jeg forsøger på at tale om det, mærker jeg, at jeg berører en næppe forståelig tingenes orden, der er dunkel, endog for mig selv.

Længere borte, på en højereliggende del af bjerget, kommer vi ind i en skov af cryptomeriaer (japanske cedre). Deres løv er tyndt, spinkelt og af en mørk farve. De står så tæt og er så høje, så smalle, så ranke, al man skulle tro, det var en mark med kæmpemæssige siv. En strøm med meget koldt vand løber brusende i et leje af grå stene.

Endelig viser der sig trin foran os, og gennem den første, af århundrederne stærkt medtagne søjlehal kommer vi ind i en slags gård, indsnævret mellem klipper og bevokset med ukrudt, hvor guder af sten med høj frisure og ansigtet plettet af lavarter sidder i en række som for at holde råd.

Så kommer der en søjlehal til af en indviklet, meget kantet form. Til højre og til venstre sidder, hver i sit tilgitrede bur, de to uundgåelige vogtere af alle tempelindgange: det blå uhyre og det røde uhyre, der endnu forsøger på at true med deres gamle, forvitrede arme og at skræmme med deres rasende gestus. De

er oversåede med bønner, skrevet på papir, som pilgrimme i forbigående har tilkastet dem, og som findes over alt, på kroppen, på ansigtet, i øjnene, og gør dem endnu rædselsfuldere at se på.

Det andet gårdsrum, der er endnu mere indsnævret, har, som det første, et forladt, forfaldent udseende. Det er en slags ensom og trist tempelplads med granitguder og grave; så snart man kommer dertil, hører man larmen af et usynligt vandfald og ligesom en syden af underjordisk vand. De troende kommer kun herhen til visse tider af året, og imellem to pilgrimsgange får ukrudtet tid til at overgro fliserne. Her skyder også lange og spinkle koglepalmer, der strækker deres grønne fjerbuske så højt som muligt op for at søge solen. Og templet ligger i baggrunden, omringet af lodrette klipper, hvorfra der hænger lianer og sammenfiltrede rødder.

I Kina, i Annam, i Japan, er det skik således at skjule templer, lige meget hvor, midt i skovene, i dale, der er dybe som brønde, selv i hulernes grønlige mørke, eller også at henkaste dem dristigt over afgrundene, at kline dem op på toppen af de højeste bjerge. Menneskene i det yderste Asien tror, at guderne synes om ejendommelige og sjældne egne.

Indgangen til helligdommen er lukket, men igennem portens gitter ser man nogle forgyldte afgudsbilleder sidde roligt på gamle rødlakerede sæder.

I sig selv har denne pagode intet meget ejendommeligt ved sig; den ligner alle de japanske, det er over alt omtrent det samme. Den får kun sin ejendommelighed ved stedet, hvor den ligger: bagved den, næsten så nær, at den rører ved den, ender dalen pludselig, lukket ved det lodrette bjerg; og i den krog, der

er tilbage mellem dens mure og klippevæggene omkring, falder det vandfald, vi nys hørte, med sin stærke, ustandselige larm; her er en slags skummelt bassin, en slags indgang til underverdenen, hvor vandstrålen, der styrter fra oven i det tomme rum, syder, helt hvid af skum, mellem sorte klipper.

Vore løbere springer begærligt ned i dette iskolde bad og svømmer, dykker og tumler sig under den vældige douche, idet de udstøder små barnagtige skrig. Og vi, der har fået lyst ved at se på dem, kaster vore klæder og gør ligesom de.

Mens vi hviler os bagefter på breddens stene, dejligt oplivede af denne kølighed, får vi et uventet besøg: en sølle gammel abe og hans sølle gamle abinde – templets *bonze* og hans kone – kommer ud af templet ad en lille sidedør og bukker for os.

På vor anmodning laver de en middag til os på deres vis. Den består af ris og næsten usynlige fisk, som de har fisket i vandfaldet. Den bliver anrettet i fine, blå kopper, på nydelige, lakerede bakker, og vi deler den med vore djin'er, der sidder foran det brusende svælg, midt i dens kølige damp og vanddråberne.

"Hvor vi dog er langt borte fra hjemmet!" siger Yves, der pludselig er blevet tankefuld.

Ja, vist så; det er endog så uomtvisteligt, at hans bemærkning i første øjeblik forekommer mig temmelig ørkesløs. Men jeg kan godt forstå, at han har givet denne følelse luft, for jeg havde den, ligesom han. Det er sikkert, at vi her er meget, meget længere borte fra Frankrig, end i morges ombord på *La Triomphante*. Så længe man er på sit eget skib, på det vandrende hus, man har ført med sig, er man midt imellem hjemlandets

ansigter og sædvaner, og alt det skuffer. Selv i de store byer, f.eks. i Nagasaki, hvor der er bevægelse, skibe, søfolk, har man ikke ret bevidstheden om de uendelige afstande. Nej, men det er på de ensomme, rolige steder, ejendommelige som dette, og især når solen er ved at gå ned som nu, at man føler sig skrækkelig langt fra den hjemlige arne.

Næppe en times hvile, så må vi afsted igen. Djin'erne har fået fornyede kræfter i dette kolde vand, og de joller endnu raskere afsted med små hop, der får os selv til at hoppe i vore vogne.

Samme sletter, samme rismarker, samme bjergstrømme, samme landsbyer – kun sørgeligere, set således i tusmørke. Tusinder af grå krabber, som aftenens kølighed har lokket ud af deres huller, flygter for os på vejen.

Ved foden af den sidste bjergkæde, den, der skiller os fra Nagasaki, er der bælgmørkt, og vi tænder vore lygter. Vore løbere, der stadig er nøgne, pisker utrætteligt afsted, idet de opmuntrer hinanden med små skrig.

Natten er mild – foroven stjerneklar, forneden opfyldt af små lys: det er St. Hansorme, der er skjult i det høje græs, lysende biller, der flagrer som gnister om mellem bambusserne. Cikaderne opfører selvfølgelig deres store, natlige koncert, og deres larm bliver mere og mere fuldtonende, efterhånden som vi kommer til vejrs i de skovrige egne om Nagasaki. Alle disse grønne krat, alle disse skove, som om dagen havde en så strålende farve, danner nu sorte masser, nogle over hovedet på os, andre dybt nede for vor fødder.

Ofte møder vi grupper af rejsende, beskedne fodgængere eller standspersoner i djin-vogne; alle bærer de på enden af

stokke lygter, der er store, hvide eller røde balloner, bemalet med blomster og fugle. Denne vej tjener nemlig som hovedforbindelse med det indre af øen Kiu-Siu, og selv om natten er den meget befærdet; over og under os, på mørke bjergstier, ser vi utallige af disse mangefarvede lys bevæge sig mellem trægrenene.

Hen imod klokken elleve gør vi et tilfældigt ophold, meget højt oppe på bjerget, i et tehus – en gammel, ussel kro, vel sagtens beregnet på arbejdsfolk og portører. De halvsovende folk tænder deres lamper og deres små ildsteder for at lave te, som bliver serveret under verandaen, i det blålige mørke, under den stjerneklare himmel.

Så bliver Yves igen betaget af de barnagtige fornemmelser af "langt fra hjemmet", som han allerede havde haft dernede i det sorte svælg med vandfaldet: "Hvor man føler sig fortabt her!" siger han igen. Og han regner ud, at solen, i det øjeblik den nys forlod os, lige var stået op i *Trémeulé-en-Toulven*, i Bretagne, og at det netop i dag er den anden søndag i september, dagen for den store "afladsfest", som vi begge overværede forrige år I egeskovene, til sækkepibernes toner … Hvor meget er ikke forandret siden denne afladsfest i fjor!

Det er over midnat, da vi igen er i Nagasaki; men da der var en religiøs fest i pagoden Osueva, er tehusene endnu fulde af folk, og gaderne oplyste.

Deroppe hos os ventede Chrysanthemum og Oyuki halvt sovende på os.

I det blå bassin på fru Blommes tag nedsænker vi en håndfuld sjældne bregner, vi har plukket i skoven, og så falder vi i en dyb søvn under vort flors omhæng.

46

Yves, min *musmeh* og jeg har i dag været hos den fineste fotograf for at blive taget af i gruppe.

Billedet skal sendes til Frankrig. Yves smiler ved at tænke på sin kones forbavselse, når hun ser Chrysanthemum mellem os to, og han spørger sig selv, hvad han vil kunne fortælle hende som forklaring:

"Å, jeg siger bare, at det er en af Deres bekendte, det er det hele!"

I Japan er der fotografer af samme slags som vore: kun er de japanere og bor i japanske huse. Den, som skal have den ære at tage os af i dag, virker i det gamle kvarter med de store træer og mørke pagoder, hvor jeg forleden dag mødte den smukke *musmeh*. Hans skilt læses på flere sprog, anbragt på en mur, ved bredden af den lille strøm, der løber ned fra det grønne bjerg, med de grå, hvælvede broer af hundredårig granit, og kantet med lette bambus og blomstrende nerier.

En fotograf deroppe, midt i dette fortidens Japan, det forbavser og vildleder én.

Der er trængsel udenfor hans dør – vi har valgt en uheldig dag. Der holder en hel række djin-vogne, som venter på de medbragte kunder, der skal til før vi. De nøgne og tatoverede løbere med håret korrekt sat op i chignoner passiarer, ryger af deres små piber eller forfrisker deres senestærke ben i strømmens vand.

Gårdsrummet er ulasteligt japansk med lygter og dværgtræer. Men det atelier, hvor man bliver taget af, kunne

lige så godt være i Paris: her er de samme falmede stoffer, søjler af gips og klipper af pap.

De personer, der skal tages af i dette øjeblik, er to damer af stand – man kan se, at det er moder og datter – de første fornemme damer i dette land, jeg har set så nær ved. Det er et meget underligt par: lange ansigter af den adelige type, udtryksløse, anæmiske, blålige af *poudre de riz*, med munden malet i hjerteform med rød karmin. I øvrigt en ubestridelig fornemhed, der endog falder os i øjnene trods den dybe forskel i race og medfødte forestillinger.

De måler Chrysanthemum med en temmelig synlig foragt, skønt hendes toilette er lige så *comme il faut* som deres. Og jeg kan ikke blive træt af at se på disse to skabninger; de fængsler mig som aldrig før sete, uforståelige ting. Deres spinkle kroppe, der er opstillet med en eksotisk ynde, drukner i stive stoffer og struttende bælter, hvis ender falder ned som trætte vinger. Jeg ved ikke hvorfor, men jeg kommer til at tænke på store, sjældne insekter; besynderlige tegninger på deres klæder har noget af natsommerfuglenes mørke spraglethed ved sig. Så er der især det mystiske ved deres bittesmå, optrukne øjne, der næppe kan åbnes; det mystiske ved deres udtryk, der synes at vidne om vage, kolde, løjerlige tanker, om en idéverden, der er fuldstændig lukket for os. – Og ved at se på dem tænker jeg: hvor vi dog er langt fra dette japanske folk, hvor vi dog er af forskellig race!

Så skal flere engelske matroser til, der er kommet før vi, rigtig stadset op i deres hvide lærredsdragter, rigtig fede, rigtig hvide og røde; de støtter sig til en søjle med rigtig enfoldige miner.

Så kommer endelig turen til os; Chrysanthemum stiller sig langsomt op, på en meget søgt måde, og vender så meget som muligt tåspidserne indad – det er elegant!

Og på den plade, der bliver os forevist, ser vi ud som en meget latterlig lille familie, trukket på en snor efter en markedsfotografs anvisning.

47

13. september.

Yves har fri i aften tre timer tidligere end jeg, hvilket hænder af og til efter den måde, på hvilken vor vagttjeneste er ordnet. De dage går han først i land og venter på mig i Diu-djen-dji.

Med en kikkert kan jeg følge ham fra skibet, når han kravler op ad bjergets grønne stier; han går med raske skridt, han løber næsten – hvor han dog synes at længes efter igen at komme sammen med den lille Chrysanthemum!

Da jeg kommer, hen imod klokken ni, ser jeg ham sidde på gulvet, midt i min lejlighed, med nøgen overkrop ~ hvilket jeg forresten må indrømme er en fuldstændig korrekt situation her. Og omkring ham er Chrysanthemum, Oyuki og tjenestepigen Dedeh i færd med at aftørre hans ryg med små blå, med storke og komiske emner bemalede håndklæder.

– Men hvor har han dog været, at han har kunnet blive så varm?

Så fortæller han mig, at han, nær ved os, lidt højere oppe på bjerget, har opdaget en fægteskole, hvor han, indtil det var bælgmørkt, har fægtet med japanere, der huggede løs med begge næver og hoppede som katte efter deres lands skik. Overlegen ved sin franske fægtekunst gennempryglede han dem. Så bukkede de dybt for ham, gjorde svært stads af ham og bragte en mængde små, meget kølige drikkevarer. Alt det tilsammen har fået ham til at svede.

"Nå, meget vel! Men jeg kunne jo ikke forstå ..."

Han er henrykt over sin aften; han vil hver dag hen og banke dem af; han venter endog at få elever!

Da hans ryg vel er blevet tør, leger de tre *musmeh*'er og han en japansk leg – jeg kunne virkelig ikke ønske mig noget mere uskyldigt, i alle henseender mere passende.

Charles N*** og hans kone, fru Påskelilje, kommer uventede til os hen imod klokken ti: de havde forvildet sig i vore farvande, i de tætte buskadser, og kom så op, da de så lys hos os.

Deres hensigt er at slutte aftenen i skrubtudsernes tehus, og de vil overtale os til at følge med og drikke sorbet. Dette tehus ligger mindst en times vej herfra, på den anden side af byen, midt på bjerget, i Osuevas store pagodes haver; men de holder dog fast ved deres idé og påstår, at i denne klare måneskinsnat må der være en dejlig udsigt fra dette tempels terrasse.

"Dejlig, det kan nok være; men vi var ved at gå til ro ... Nå, lad gå da, lad os komme afsted og følge med dem!"

Vi lejer fem djin'er og fem vogne dernede i hovedgaden, udenfor fru Meget-Proper, som til denne sene udflugt vælger til os uhyre store, helt runde lygter, store røde balloner, prydet med meduser, alger og grønne hajer.

Klokken er nærved elleve, da vi begiver os på vej. I de midterste kvarterer lukker alle de brave japanere deres små boder, slukker deres lamper, trækker deres skodder for.

Og længere borte, i de gamle gader, ruller vore vogne i bælgmørke. Vi råber til vore djin'er: *Ayaku! Ayaku!* (Rask! Rask!), og de løber af alle kræfter og udstøder små hyl ligesom overgivne dyr. Vi farer afsted i mørket, som en stormvind, alle fem i gåsegang, voldsomt skumplede på de gamle fliser, som vore røde balloner kun dårligt oplyser, idet de stadig bevæger

sig på enden af deres bambusstokke. Af og til åbner nogle japanere, som til natten har taget deres blå tørklæder om hovedet, vinduet for at se, hvad det er for galninge, der farer afsted så hurtigt og så sent og med sådan et spektakel. Eller også viser det skær, som vore lygter udsende i forbifarten, os det afskyelige grin på et af de store stenbæster, der sidder ved pagodernes porte.

Endelig ankommer vi til foden af Osuevas tempel, og, idet vi lader vore djin'er slå og passe på vore små vogne, begynder vi bestigningen af kæmpetrapperne, der i nat er fuldkommen øde.

Chrysanthemum, der stadig giver det trætte, forkælede barn, kryber langsomt op, støttet til Yves og mig. Påskelilje derimod hopper op så let som en fugl og morer sig med at tælle de mange trin:

"*Hitots! Ftats! Mits! Yots!* (En, to, tre, fire!)" siger hun, idet hun gør en række lette hop.

"*Itsuts! Muts! Nanats! Yats! Kokonots!* (Fem, seks, syv, otte, ni!)"

Og hun lægger et særligt eftertryk på tallene for at gøre dem endnu løjerligere.

På hendes smukke sorte *chignon* stråler der en lille sølvfjerbusk; hendes silhuet er fin, yndefuld og højst ejendommelig; i det mørke, vi befinder os i, ser man ikke, at hendes ansigt er næsten grimt og uden øjne.

Man skulle virkelig i aften tro, at Chrysanthemum og Påskelilje var små feer; de ringeste japanerinder får i visse øjeblikke den slags udseende af bare elegant løjerlighed og sindrigt arrangement.

Den tomme, umådelige granittrappe, der ligger ensformig grå under den natlige himmel, synes at fare afsted opad foran

os, og nedad bag os, når vi vender os om, i en svimlende fart. På denne skrånings trin forlænges umådeligt de sorte skygger fra de søjlehaller, vi skal igennem; og disse skygger, der synes at gå midt over ved hvert trins fremspring, får på hele deres længde regelmæssige folder som på en vifte. Søjlehallerne hæver sig ensomt, oven over hinanden; deres forbavsende former er på engang overordentlig simple og umådelig kunstlede; de tegner sig med skarpe omrids, og dog har de det ubestemte ved sig, som de meget store genstande antager i månelyset. Deres krumme arkitraver hæver sig i spidserne til to beængstende horn, der strækker sig op imod den blålige hvælving, hvor stjernerne funkler; de ser ud, som om de ville gennem disse spidser meddele guderne det, som deres fod hører i den af grave og døde opfyldte jord rundt omkring.

Vi danner en hel lille gruppe, der helt taber sig i denne kolossale opstigning; vi vandrer oplyst, halvt af den blege måne foroven, halvt af de røde lygter, der gynger på enden af deres stænger.

Der er en dyb stilhed i disse adgange til templet; selv insekternes summen ophører, efterhånden som vi kommer til vejrs. En slags andagt, en slags religiøs rædsel overfalder os lidt efter lidt, på samme tid som en større kølighed breder sig i luften.

Deroppe, i den hellige gård, hvor jadehesten og porcelænstårnene residerer, føler vi os skræmte. Her er mere mørkt på grund af murene, og vor ankomst synes at forstyrre en mystisk rådslagning mellem luftens ånder og de synlige symboler, uhyrerne, der står her, oplyst af månens blå genskin.

Vi drejer af til venstre ind i de terrasseformede haver for at begive os til skrubtudsernes tehus, der er målet for vor vandring: det er lukket, som jeg nok tænkte, lukket og mørkt! … Vi trommer alle sammen på døren; vi kalder med de mest indsmigrende betoninger på alle de opvartende *musmeh*'er, vi kender: frøknerne Gennemsigtig, Stjerne, Morgendug og Asters – ingen! Vi må give afkald på den duftende sorbet og bønnerne med hagl!

Foran det lille hus med bueskydningen gør vore *musmeh*'er forskrækket et spring til siden og fortæller, at der ligger et lig på jorden. Der ligger ganske rigtigt én der. Vi undersøger frygtsomt situationen ved skinnet af vore lygter – som vi holder så højt op som muligt, af frygt for den døde! Det er slet og ret den gamle opsynsmand ved skydningen, som den 14. juli udsøgte så smukke pile til Chrysanthemum, og den brave mand sover, med chignonen rigtignok lidt i uorden, en tryg søvn, som det ville være synd at forstyrre.

Vi vil gå hen til kanten af terrassen, betragte rheden for vore fødder og så se at komme hjem.

Rheden er i nat en stor, mørk og skummel flænge, hvor månens stråler ikke trænger ned, en gabende kløft, der synes åben helt ned til jordens indvolde, og hvor lysene fra skibene stråler ganske små som en samling St. Hansorme i en grøft.

48

... Midt om natten, klokken to om morgenen. Vore natlamper brænder stadig, lidt døsigt, foran vore afgudsbilleder ... Chrysanthemum vækker mig pludselig, og jeg ser på hende: hun sidder, støttet på den ene arm, og hendes ansigt udtrykker en frygtelig rædsel; uden at vove at tale gør hun tegn til mig, at der er nogen, der nærmer sig ... eller noget ... krybende ... Hvad kan det dog være for et uhyggeligt besøg? ... Det skræmmer også mig. Jeg får et pludseligt indtryk af en eller anden umådelig, ukendt fare i dette ensomtliggende sted, i dette land, hvis væsener og mysterier jeg endnu ikke har kunnet komme til bunds i. Det må være meget forfærdeligt, siden hun bliver siddende der fastnaglet, halvdød af skræk ...

Det lader til at være udenfor; det kommer gennem haverne; med sin skælvende hånd antyder hun, at det truer med at komme ad verandaen, over fru Blommes tag ... Og man hører ganske rigtig en let støj ... der kommer nærmere.

Jeg prøver at sige til hende:

"*Neko-San?* (Er det de herrer katte?)"

"Nej!" siger hun, stadig rædselsslagen.

"*Bakemono-Sama*? (Deres Excellencer gengangerne?)" – Jeg har allerede vænnet mig til den japanske skik at udtale mig med denne umådelige høflighed.

"Nej!! ... *Dorobo*!! (Tyvene!!)"

Tyvene! Å, det var heldigt; jeg foretrækker langt dem for et besøg af ånder eller af døde, som jeg frygtede for et øjeblik siden, da jeg fo'r op af søvne; tyve, det vil sige spillevende fyre,

der sikkert, i deres egenskab af japanere, har temmelig komiske ansigter. Jeg er nu ikke det mindste bange mere, nu da jeg ved det, og vi skal straks overbevise os om sagen – for det er sikkert, at der er noget, som bevæger sig på fru Blommes tag – der er nogen, der spadserer.

Jeg åbner en af vore træfyldinger, og jeg ser ud.

Jeg ser ikke andet end en vid, rolig, frisk, dejlig strækning, helt oplyst af en strålende måne; hele dette under cikadernes klangfulde sang indslumrede Japan er meget henrivende i nat, og den friske luft udenfor er mageløs at indånde.

Chrysanthemum, der er halvt skjult bag min skulder, lytter skælvende, stikker hovedet frem for at undersøge haverne og tagene, med øjne så opspilede som på en forskrækket kat … Nej, der er aldeles ikke noget, der rører sig … Hist og her nogle hårde skygger, som man ikke rigtig straks kunne forklare sig, men som hidrører fra mure, fra trægrene, og som bevarer en fuldstændig, meget beroligende ubevægelighed. Alt synes at hvile i uforstyrret ro i det vage skær, som månen kaster over genstandene.

Intet – intet nogetsteds! Det var slet og ret de herrer katte eller damerne Ugle: lyden vokser så utroligt om natten hos os.

Så lukker vi af forsigtighed fyldingen igen og tænder en lygte for at gå ned og se, om der ingen er skjult i krogene, om dørene er rigtig lukket; og lad os så sluttelig foretage en generalrunde i hele huset for at berolige Chrysanthemum.

Nu undersøger vi altså sammen, på tåspidserne, alle afkrogene i dette hus, som må være meget gammelt trods dets lette vægge af papir: helt sorte rum, små hvælvede kældre med ormstukne bjælker, skabe til ris, der lugter af mug, meget

hemmelighedsfulde aflukker, hvor århundredernes støv har ophobet sig. Midt om natten og under en jagt efter tyve, har alt dette, som jeg ikke kendte, et fælt udseende.

Lydløst lister vi os gennem vore værters lejlighed – det er Chrysanthemum, der trækker mig med sig ved hånden. De ligger og sover på rad under deres blålige flors omhæng, oplyst af natlamperne, der brænder foran deres forfædres alter. – Se, se! De ligger i en orden, som nok kunne give anledning til sladder! Først frøken Oyuki, der ser meget sød ud i sin natlige stilling; derpå fru Blomme, der sover med åben mund og viser sine sorte tænder: fra hendes strube udgår der en uafbrudt lyd, som ligner en sos grynten – å, hvor fru Blomme dog er hæslig!! – og så hr. Sukker, der for øjeblikket er mumie, og endelig, ved siden af ham, sidst i rækken, deres pige, frøken Dedeh!!!

Forhænget kaster et marineblåt skær over dem: man skulle tro. Det var personer, som lå druknede i et akvarium. Og de hellige natlamper, alteret, der er besat med løjerlige, shintoïske symboler, give dette familiebillede et falsk, religiøst præg.

For den rene er alting rent, men hvorfor ligger den unge tjenestepige ikke hellere ved siden af sin frue og frøken? Når vi ovenpå hos os byder Yves gæstfrihed, sørger vi for at anbringe os på en meget mere passende måde under forhænget ...

En krog, som vi allersidst undersøger, indgyder mig en vis skræk. Det er et lavt, hemmelighedsfuldt aflukke, på hvilket der er fæstet et meget gammelt gudeligt billede: "Kvanon med de tusinde arme" og "Kvanon med hestehovedet", der sidder i skyer og flammer, lige skrækkelige begge to med deres spøgelsesgrin.

Vi lukker op, og Chrysanthemum farer tilbage med et frygteligt skrig. Jeg ville have troet, at tyvene var her, hvis jeg

ikke havde set en grå, væver lille genstand fare hen over hende og forsvinde: det var en ung rotte, der var i færd med at gnaske ris, og som i sin befippelse var sprunget op i ansigtet på hende.

49

14. september.

Yves har i havet tabt sin sølvfløjte, som han ikke kan undvære ombord, og sammen med Chrysanthemum og hendes søstre, frøknerne Sne og Måne, gennemstrejfer vi hele byen for at få en anden.

Det er meget vanskeligt i Nagasaki at finde og navnlig meget vanskeligt på japansk at beskrive en sådan fløjte af den vedtagne form, krum med en lille kugle på enden til at modulere de officielle kommandotriller og –toner. I hele tre timer bliver vi sendt fra butik til butik; med en mine, som om de så udmærket godt havde forstået os, optegner de os med pensel på silkepapir adresserne på udsalgssteder, hvor vi ufejlbarligt må kunne få, hvad vi søger – og vi tager afsted, opfyldte af håb, for at lide en ny skuffelse; vore forpustede djin'er bliver rent tummelumske af det.

Folk forstår nok, at vi ønsker noget til at gøre støj, musik med; så byder de os de mest uventede, de løjerligste instrumenter af alle mulige former: skrigeapparater til dukker, fløjter til hunde, trompeter. Det, der bydes os, er til sidst så uhørt, at vi bliver overfaldet af en uimodståelig latter. Til syvende og sidst går en gammel japansk optikus, der havde sat en meget fiffig og selvbevidst mine op, hen og roder i sin bagbutik og bringer os – en dampsirene, der skriver sig fra et forlist skib!

Aftenens vigtigste begivenhed er en øsende regn, der overfalder os, da vi kommer ud fra tehusene. Vi havde flere indbudte *musmeh*'er med os, og så snart det uden varsel begyndte at skylle ned som fra en omvendt vandkande, følger der et almindeligt opbrud. *Musmeh*'erne farer afsted med små fugleskrig og flygter ind i porte, i butikker, under djin'–ernes ruf.

Og snart efter, da butikkerne i en fart er blevet lukket, da gaden er tom, oversvømmet, næsten sort, papirslygterne opblødte, ynkelige, slukkede, finder jeg mig selv, jeg ved ikke hvorledes, trykket op til en mur, under et fremspringende tag, alene sammen med min kusine, frøken Jordbær, der græder, fordi hendes smukke kjole er blevet våd. Og denne by forekommer mig pludselig uhyggelig trist i larmen af regnen, der bliver ved at strømme ned, oversprøjtende alt, i larmen fra tagrenderne, som i mørket frembringe en lille, klagende mumlen som fra små bække.

Skyllen er meget hurtigt forbi. Så kommer *musmeh*'erne som mus frem fra deres huller og prajer hinanden, og deres små stemmer har den slæbende, melankolske, besynderlige betoning, som de antager hver gang det gælder om at kalde højt:

"Ohøj, frøken Må-å-å-å-åne!!"

"Ohøj, fru Påskeli-i-i-i-ilje!!"

De tilråber hinanden deres løjerlige navne og trækker dem ud i det uendelige i den stille nat, i den klangfuldhed, som den fugtige luft har fået efter denne stærke sommerregn.

Endelig har de små væsener alle fundet hinanden igen, og vi går op til Diu-djen-dji, alle pjaskvåde.

For tredje gang ligger Yves ved siden af os under vort blå telt.

Efter midnat er der stort spektakel under os; det er vore værter, som kommer hjem fra en pilgrimsgang til et fjernt tempel for "Tilgivelsens Gudinde" – skønt shintoïst tilbeder fru Blomme denne guddom, der skal have vist sig meget velvillig imod hende i hendes ungdom. Straks kommer frøken Oyuki farende op som en raket, medbringende på en yndig lille bakke indviet sukkergodt, som er købt til os ved dette tempels porte, og som vi må spise straks, inden kraften går af det. Halvsovende fortærer vi med mange taksigelser disse sukrede og pebrede sager.

Yves sover roligt uden denne gang at dunke i gulvet med næverne eller sparke ud med benene. Han har hængt sit ur på en af vort forgyldte afgudsbilledes hænder, for at være sikrere på til enhver tid at kunne se, hvad klokken er, ved lyset fra natlampen. Han står meget tidligt op og spørger: "Har jeg været skikkelig?" – og så klæder han sig på i en fart, optaget af appellen og tjenesten.

Udenfor må det allerede være dag; gennem de små huller, som tiden har boret i vore træfyldinger, trænger stråler af morgenlyset ind til os og tegner hvide striber; om et øjeblik, når solen står op, vil disse striber blive længere og få en skøn, gylden farve. Man hører cikaderne og hanerne, og snart vil fru Blomme begynde sin mystiske sang.

Imidlertid tænder Chrysanthemum, af høflighed mod Yves, en lygte og følger ham ud, i nattunika, til det nederste af den mørke trappe. Jeg tror endog at høre, at de kysses til afsked … Jeg ved nok, at i Japan har det ikke noget at betyde; det gøres ofte, det er skik og brug; allevegne, i huse, hvor man kommer

for første gang, kysser man *musmeh*'erne, uden at det vækker mindste anstød. Men, det er nu lige meget, Yves står i et ejendommeligt forhold til Chrysanthemum, og det burde han kunne indse. Jeg tænker med bekymring på de timer, de ofte har tilbragt alene sammen, og jeg siger til mig selv, at jeg endnu i dag vil, ikke udspejde dem, men tale rigtig åbent til Yves, for at få sagen klaret.

... Nedenunder høres der pludselig klappen i hænderne: det er fru Blommes meddelelse til den store ånd. Og straks farer hendes bøn frem i falset-næsetone, skrigende som et vækkeurs irriterende kimen:

"Den rigeste kvinde i verden ... Vask mig ren for min besudling, o Ama-Terace-Omi-Kami, i Kamo's flod ..."

Og denne løjerlige brægen, der slet ikke har noget menneskeligt mere ved sig, forvirrer mine ideer, der næsten var klare i dette opvågnens øjeblik.

50

15. september.

Det står på afrejse. Siden i går er der så småt tale om at sende os til Kina, til bugten ved Peking: det er et af de rygter, der cirkulerer, man ved ikke, hvorledes, på skibene, to-tre dage før de officielle ordrer kommer, og som aldrig bedrager. Hvorledes vil den sidste akt af min lille japanske komedie, opløsningen, skilsmissen blive? Bliver der lidt sørgmodighed hos min *musmeh* eller hos mig, lidt beklemthed om hjertet ved denne uigenkaldelige afslutning? Jeg kan ikke rigtig vide det i forvejen. Og hvorledes vil afskeden mellem Yves og Chrysanthemum blive? Det punkt beskæftiger mig navnlig!

Der er intet rigtigt bestemt endnu, men det er sikkert, at vort ophold i Japan, på den ene eller anden måde, er nær ved at være forbi. Det er måske det, der i aften får mig til at kaste et mere venligt blik på alle de genstande, der omringer mig. – Klokken er omtrent seks, da jeg kommer til Diu-djen-dji efter en dags tjeneste. Solen, der er meget lavt nede, sender sine store gyldne striber ind i mit værelse og oplyser Buddhaerne og blomsterne, der er opstillet i løjerlige bundter i de gamle vaser. Der er fem eller seks små dukker, mine naboersker, som morer sig med at danse til lyden af Chrysanthemums guitar … Og jeg føler en virkelig tilfredsstillelse ved at tænke på, at denne bolig, denne kvinde, der fører dansen op, alt det er mit. Jeg har i det hele været uretfærdig imod dette land; det forekommer mig, at mine øjne i dette øjeblik åbnes, så jeg kan se det rigtigt, og at alle mine sanser undergår en pludselig og mærkelig forandring; jeg

opfatter og forstår pludselig bedre denne uendelighed af nydelige småting, i hvis midte jeg lever, formernes spinkle og meget søgte ynde, tegningernes løjerlighed, det raffinerede valg af farverne.

Jeg strækker mig på mine hvide måtter; Chrysanthemum skynder sig at bringe mig min snogeskinds hovedpude, og de smilende *musmeh*'er, som endnu har deres nys afbrudte rytme i hovedet, kredser i takt omkring mig.

Deres ulastelige sokker med tommeltåen skilt fra de andre tæer gør ingen støj; man hører kun en raslen af tøj, når de går forbi. Jeg finder dem alle behagelige at se på; jeg synes nu om deres dukkeagtige udseende, og jeg tror at opdage, hvad det er, der giver dem det: det er ikke blot de runde, udtryksløse ansigter med øjenbrynene meget langt fra øjnene, men navnlig deres klæders overdrevne vidde. Med de store ærmer skulle man tro, at de hverken havde ryg eller skuldre; deres fine personer forsvinder i de vide klæder, der flagrer omkring dem som små marionetter uden krop, og som synes at måtte falde ned på gulvet af sig selv, hvis de ikke blev fastholdt af de brede silkebælter. Det er en måde at opfatte dragten på, der er meget forskellig fra vor, som går ud på så meget som muligt at støbe ægte eller uægte former.

Og så beundrer jeg disse blomster, som Chrysanthemum med sin japanske smag har opstillet i vore vaser: lotusblomster, store hellige, blegrøde, porcelænsagtige blomster, der ligner meget store åkander, når de er sprunget ud, men lange, blege tulipaner, når de blot står i knop. Deres milde, lidt bedøvende duft blander sig med den anden ubeskrivelige duft af *musmeh*, af gul race, af Japan, der altid og alle vegne findes i luften. Disse

på denne årstid meget sjældne blomster er meget dyre og udfolder sig på højere stilke; Chrysanthemum har ladet dem beholde deres umådelige blade med den triste, tanggrønne farve, og har blandet dem sammen med spinkle siv. Jeg ser på dem og tænker med en vis ironi på de store runde, kålhovedformede pakker, som vore blomsterhandlersker i Paris laver og svøber ind i hvide papirskniplinger.

... Stadig ingen breve fra Europa. Hvor dog alt udslettes, forandres, glemmes! ... Nu finder jeg mig meget godt i dette kunstlede Japan; jeg skrumper selv ind, og jeg bliver maniereret; jeg føler mine tanker indsnævres og mine tilbøjeligheder vender sig mod søde småting, som kun får én til at smile; jeg vænner mig til de små, sindrige møbler, til dukkepultene til at skrive på, til miniaturskålene til at spise på, til måtternes ubesmittede ensformighed, til de hvide træpanelers fint udarbejdede simpelhed. Jeg taber endog mine occidentalske fordomme; alle mine tanker i aften løber rundt og flyver bort; da jeg gik gennem haven, hilste jeg høfligt på hr. Sukker, som vandede sine dværgtræer og sine forkrøblede blomster; fru Blomme forekommer mig at være en særdeles eksemplarisk dame, der har haft en meget ulastelig fortid ...

Vi vil ikke spadsere i aften; jeg har lyst til slet og ret at blive liggende udstrakt, hvor jeg er, og lytte til min *musmeh*'s *chamecen*.

Indtil nu har jeg altid skrevet: hendes "guitar", for at undgå de udenlandske udtryk, som man har bebrejdet mig at misbruge. Men hverken ordet "guitar" eller ordet "mandolin" betegner rigtigt det smalle, langskaftede instrument, hvis høje

toner er mere skingrende end græshoppernes røst – fra nu af skriver jeg *chamecen*.

Og jeg vil kalde min *musmeh* Kiku, Kiku-San; det navn passer bedre til hende end "Chrysanthemum", som er en nøjagtig oversættelse af det, men som ikke bevarer den løjerlige velklang.

Jeg siger altså til Kiku, min kone:

"Spil, spil for mig! Jeg vil blive liggende her hele aftenen og høre på dig."

Forbavset over at se mig så elskværdig lader hun sig lidt nøde, og med en næsten bitter krumning af triumf og spot på læberne indtager hun en teatralsk stilling, løfter sine lange, mørke ærmer og tager fat. De første usikre toner bruser med sordine, blandede med insekternes summen udenfor, i den stille luft, i det varme, gyldne tusmørke. Først spiller hun langsomt noget forvirret noget, som hun ikke synes rigtig at kunne huske, og hvis fortsættelse lader vente på sig, helt udebliver – og de andre små griner uden at høre efter, kede af, at deres dans er blevet standset; hun selv er adspredt, muggen som én, der er nødt til at bide i det sure æble.

Og så, lidt efter lidt, kommer der liv i det, og *musmeh*'erne lytter til. Det bliver hurtigt, med en febrilsk skælven, og hendes blik er ikke mere intetsigende som en dukkes. Spillet forvandles til en stormvind, til modbydeligt grin, til hjerteskærende klager, til gråd – og hendes opspilede øjne afspejler ubeskrivelige japanerier.

Jeg lytter til det med halvt tillukkede øjne og ser den uhyre store, røde sol udslukkes hen over Nagasaki. Jeg får det temmelig tungsindige indtryk af en udslettelse, en forsvinden

af hele mit forbigangne liv og af alle andre steder på jorden. Ved dette mørkets frembrud føler jeg mig næsten hjemme i denne afkrog af Japan, midt i denne forstads haver – og det var aldrig hændt mig før.

51

16. september.

Klokken syv om aftenen. Vi går ikke mere ned til byen i dag; som skikkelige japanske borgere bliver vi i vor høje forstad.

Yves og jeg vil gå til fægteskolen, der er et par skridt herfra, ovenfor vort hus, og næsten støder op til vor have.

Den er lukket for øjeblikket; en lille *musko*, der sidder ved døren, forklarer os med endeløse buk, at det er for sent, da alle gæsterne er gået – vi må komme igen i morgen.

Aftenen er så skøn og så mild, at vi bliver udenfor og følger uden bestemt mål den sti, der bliver ved at gå opad og taber sig i de ensomme egne i bjerget, hen imod dets top.

Vi vandrer i en time, og nu er vi meget højt oppe og skuer i dagens sidste lys ud over endeløse perspektiver; nu er vi i en ensom og trist egn, midt i de små buddhistiske kirkegårde.

Vi møder nogle forsinkede arbejdere, der kommer tilbage fra markerne med bundter af te på deres ryg. Bønderne ser lidt vilde ud: de er halvnøgne eller klædt i lange, blå bomuldskitler; de bukker dybt for os i forbigående.

Ingen træer på dette højtliggende sted. Temarker veksler med grave: gamle granitstatuetter, der forestiller Buddha i hans lotus, eller gamle gravsten, på hvilke der stråler rester af gyldne indskrifter. Der er navnlig udyrkede strækninger, klipper og krat omkring os.

Nu kommer ingen mere forbi, og dagens lys svinder. Lad os standse et øjeblik, og så vil det være på tide at gå ned igen.

Men nær ved det sted, hvor vi er, står der på den nylig opgravede jord en hvid trækasse med håndtag på, en slags bærestol med lotusblomster af sølvpapir og små røgelsesstænger, der brænder endnu: der må åbenbart endnu i aften være blevet begravet en derunder.

Jeg kan ikke forestille mig denne afdøde; japanerne er så groteske i levende live, at man har ondt ved at forestille sig dem i freden og majestæten bagefter … Ligemeget! Lad os fjerne os fra denne døde, vi kunne gerne vække ham, han er død for alt for kort tid siden, han virker nedtrykkende på os; lad os sætte os et andet sted, på en af de ældgamle grave, som ikke rumme andet end støv. Og lad os så passiare heroppe, hvor der endnu er lyst, mens dalene allerede er begravet i mørket.

Jeg ville gerne tale til Yves om Chrysanthemum; det er til dels derfor, jeg har fået ham til at sætte sig ned, men jeg ved ikke, hvorledes jeg skal bære mig ad med det for ikke at såre ham og for ikke at være latterlig. Forresten beroliger den friske luft heroppe og det storartede landskab for mine fødder mig allerede meget og får mig til at fatte en hånende medlidenhed med mine mistanker og deres årsag.

Vi passiarer først om den ordre til afrejse til Kina eller Frankrig, der kan komme hvert øjeblik. Vi må snart opgive dette lette og næsten morsomme liv, denne japanske forstad, hvor tilfældet har ladet os fæste bo, og vort lille hus imellem blomsterne. Yves vil komme til at savne alt dette mere end jeg selv, det forstår jeg nok; thi for ham er det første gang der kommer en sådan afbrydelse i hans barske håndtering. Tidligere, da han stod i de lavere grader, kom han, ligesom strandmågerne, næsten aldrig i land i de fremmede egne, mens

jeg til enhver tid er blevet forkælet med små, ganske anderledes yndige småboliger end denne i alle de lande, hvis minde endnu får mit hjerte til at banke.

Og så drister jeg mig til at sige til ham for at prøve mig frem:

"Du vil måske blive mere bedrøvet end jeg ved at forlade den lille Chrysanthemum?"

Pause.

Så går jeg lige løs på sagen:

"Ja for, du ved jo nok, hvis du synes så godt om hende ... Jeg har jo ikke giftet mig med hende, hun er jo dog i grunden ikke min kone ..."

Han ser meget overrasket på mig:

"Ikke Deres kone, siger De? ... Nå, det manglede bare! ... Nej, sagen er jo netop den, at hun *er* Deres kone ..."

Vi to behøver aldrig at bruge mange ord; hans tonefald, hans gode, ærlige smil har nu fuldstændig overbevist mig; jeg forstår alt, hvad der ligger i den lille sætning: "Sagen er jo netop den, at hun *er* Deres kone ..." Hvis hun ikke var det, ja, så turde han ikke indestå for, hvad der kunne ske, trods de samvittighedsnag, han selv ville føle, da han ikke mere er ungkarl og ikke herre over sig selv som i gamle dage. Men han betragter hende som min kone, og så er hun hellig. Jeg tror fuldstændig på hans ord, og jeg føler en sand lettelse, en sand glæde ved igen at finde min brave Yves fra fortiden. Hvor har jeg dog i den grad kunnet lade mig beherske af mine smålige omgivelser, at jeg har kunnet mistænke ham og skabe mig en så tåbelig bekymring?

Lad os nu bare ikke mere tale om den lille dukke!

Vi bliver længe siddende her og passiarer om andre ting, mens vi betragter for vore fødder dalene, bjergene, de uhyre

dybder, der bliver mørke og forsvinder for vore øjne. Heroppe i den friske luft forekommer det os, at vi allerede er borte fra dette kunstlede Japan, allerede frigjort for de små indtryk, det havde gjort på os, for de små bånd, det begyndte at knytte os til sig ved.

Set fra sådanne højder, ligner alle jordens lande jo nemlig hinanden; de mister det præg, de har fået af menneskene, af folkeslagene, af atomerne, der myldrer dernede.

Ligesom fordum i Bretagne, i Toulvens skove, eller til søs under nattevagterne taler vi om de ting, man er tilbøjelig til at tænke på i mørke: om gengangere, om sjæle, om fremtiden, om det hinsidige, om opløsningen …

Den lille Chrysanthemum havde vi ganske glemt!

Da vi i den stjerneklare nat kommer til Diu-djen-dji, er det lyden af hendes *chamecen*, der langt borte minder os om hendes tilværelse: hun indstuderer en tostemmig nocturne med sin elev, frøken Oyuki.

Jeg er i et prægtigt humør i aften, befriet som jeg er for min latterlige mistanke om min brave Yves, og meget oplagt til uden bagtanke at nyde mine sidste dage i Japan og at more mig så meget som muligt.

Lad os så strække os på de friske måtter og lytte til *musmeh*'ernes løjerlige duet: en slags langsom melodi, der begynder med to eller tre høje toner, og som så næsten umærkeligt synker ved hvert kuplet, indtil den bliver meget dyb. Sangen bevarer hele tiden sin slæbende langsomhed; men akkompagnementet, der lidt efter lidt bliver stærkere, lyder som det fjerne bulder af et vindstød. Til sidst, da disse småpigers i almindelighed blide stemmer udsender dybe og

skingrende toner, bevæger Chrysanthemums hænder sig som rasende på de vibrerende strenge. Begge *musmeh*'erne bøjer hovedet, stikker underlæben frem for med anstrengelse at frembringe de forbavsende dybe toner. Og det er i sådanne øjeblikke, at deres små øjne åbnes og synes at åbenbare noget som en sjæl under dette marionethylster, men en sjæl, der mere end nogensinde forekommer mig at være af en anden slags end min; jeg føler mine tanker lige så fjernt fra deres som en fugls vekslende indtryk eller en abes drømmerier, jeg føler et hemmelighedsfuldt, skrækkeligt svælg mellem dem og mig ...

En anden musik, der kommer fra det fjerne, afbryder for et øjeblik *musmeh*'ernes.

Det er en pludselig larm af gongonger og guitarer nede i Nagasaki; vi læner os ud over altanen for bedre at høre.

En *matsuri*, en fest, et optog – "i de berygtede damers kvarter", fortælle *musmeh*'erne med et foragteligt træk om munden. Men dette kvarter tager sig virkelig meget ærbart ud, således set i fugleperspektiv fra vore højder og i stjernernes usikre lys; koncerten bliver pænere ved at stige op til os fra afgrundens dyb, den kommer lidt tilsløret, magisk, fortryllende ...

... Det fjerner sig, og alt bliver stille ...

Så sætter de to små veninder sig igen på deres måtter og genoptager deres sørgmodige duet. Et diskret, men umådelig stort orkester af fårekyllinger og cikader akkompagnerer dem i tremolo – stadig den tremolo, der blideligt og evindeligt lyder ud over hele det japanske land.

52

17. september.

Under siestaen kommer der ordre til at afrejse i morgen til Kina, til Tchefu, et afskyeligt sted, der ligger ved bugten ved Peking. Det er Yves, som vækker mig i mit lukaf for at meddele mig det.

"Jeg må absolut have landlov i aften, om det så kun var for at hjælpe Dem med at flytte deroppefra," siger han, mens jeg ryster søvnen af mig.

Og han ser gennem mit koøje op til de grønne toppe, i retning af Diu-djen-dji og vort gamle hus, som er skjult i en fold i bjerget.

Ønsket om at hjælpe mig med min flytning er nu meget net; men jeg tror også nok, at han gerne vil sige farvel til sine små japanske veninder, og det kan jeg virkelig ikke fortænke ham i.

Han får også, uden indblanding fra min side, landlov til i aften klokken fem efter eksercitsen og manøvreringen. Jeg derimod tager straks afsted i en lejet sampan, og lige i middagsheden stiger jeg op til Diu-djen-dji.

Stierne er ensomme, planterne døsige af varmen. Men se! Her kommer jo fru Påskelilje spadserende i denne græshoppernes lysende time, beskyttende sin sarte person og sit fine ansigt under en umådelig, helt rund papirsparasol med mangfoldige ribber og store, fantastiske bemalinger.

Hun genkender mig i lang afstand og iler mig i møde, leende som altid.

Jeg melder hende vor afrejse – og hendes barnlige åsyn fortrækkes til et alvorligt surmuleri … Nå, er hun virkelig blevet bedrøvet? … Nej, nej! det forvandles til et ganske vist lidt nervøst, men uventet, forbløffende anfald af latter.

Nå, jeg skal love for, at det giftermål vil blive hævet uden sorg! – Hun irriterer mig, det kyllingehoved, med sin latter, og jeg vender hende ryggen for at fortsætte min vandring.

Deroppe sover Chrysanthemum, udstrakt på gulvet; huset står helt åbent, og en lunken brise fra bjerget farer lige gennem det.

Vi skulle netop i aften have et teselskab, og efter mine anmodninger er der allerede blomster alle vegne. Stadig lotus, smukke lyserøde lotus i vore vaser – vel sagtens de sidste på denne årstid.

Vi har måttet bestille dem hos blomsterhandlerne, og de bliver nok dyre.

Ved små lette slag med viften vækker jeg den overraskede *musmeh*, og jeg melder hende, at jeg skal afsted, nysgerrig efter at vide, hvad indtryk det vil gøre på hende. Hun sætter sig overende, gnider sine øjne med bagen af hænderne; så ser hun på mig og bøjer sit hoved; noget som en følelse af sørgmodighed ses i hendes øjne.

Det er vel sagtens Yves, denne lille hjertebeklemmelse gælder.

Nyheden spredes over hele huset.

Frøken Oyuki løber op i fuldt firspring og knuser en tåre; hun kysser mig med sine tykke, røde læber, der altid efterlader en fugtig plet på min kind; så trækker hun rask et firkantet stykke silkepapir op af sit ærme, aftørrer disse tårer, pudser sin lille

næse, ruller papiret sammen til en kugle og slynger det ud på gaden på en forbigåendes parasol.

Så viser fru Blomme sig, helt ude af sig selv, efterhånden antagende alle den voksende forfærdelses stillinger. Hvad går der dog af den gamle dame, og hvorfor stiller hun sig så tæt op til mig, at hun generer mine bevægelser, når jeg vender mig om??

Det er uhørt, hvad jeg den sidste dag har tilbage af rend til nipshandlere, leverandører, indpakkere.

Men førend min lejlighed forstyrres, vil jeg give mig tid til at tegne den af ... som i gamle dage i Stambul ... Det lader virkelig til, at alt, hvad jeg foretager mig her, er en bitter spot over, hvad jeg havde gjort derovre!

Men denne gang er det ikke, fordi jeg sætter pris på denne bolig, det er blot, fordi den er net og løjerlig; det bliver morsomt at gemme tegningen af den.

Altså tager jeg straks fat, siddende på gulvet og støttet til min pult med de ophøjede græshopper på, mens de tre kvinder, der står meget, meget nær ved mig, med en forbavset opmærksomhed følger min blyants bevægelser. Aldrig havde de set nogen tegne efter naturen, da den japanske kunst er helt konventionel, og min manér henrykker dem. Måske besidder jeg ikke hr. Sukkers sikkerhed eller manuelle færdighed, når han grupperer sine dejlige storke, men jeg har lidt begreb om perspektiv, som han savner; og så har jeg lært at fremstille genstandene, som jeg ser dem, uden at give dem sindrigt overdrevne, fordrejede stillinger; derfor forbavses de tre japanerinder over min skitses "naturlige" udseende.

Med små beundrende skrig peger de på genstandene, efterhånden som deres former og skygger kommer frem på mit papir. Chrysanthemum ser på mig med et hidtil ukendt anstrøg af interesse:

"*Anata itchiban*!" siger hun (bogstaveligt: "Du den første!" hvilket betyder: "Du er rigtignok en af første skuffe!")

Frøken Oyuki overbyder hende og udbryder i overstrømmende begejstring:

"*Anata bakari*!" ("Du alene!", det vil sige: "Der er kun dig i verden; alle de andre er i sammenligning med dig rene sinker!")

Fru Blomme siger ingenting, men jeg ser nok, at hun ikke tænker mindre af den grund; hendes smægtende stillinger, hendes hånd, der hvert øjeblik strejfer min, bestyrker mig i den tanke, som hendes forfærdede mine nys havde fremkaldt hos mig: det er øjensynligt, at min person tiltaler hendes fantasi, der er blevet ved at være romantisk trods alderen! – Jeg kommer til at rejse bort med den sørgelige bevidsthed at have forstået hende for sent!!

Omend damerne er tilfredse med min tegning, er jeg det ikke synderligt. Jeg har sat alt på dets plads, meget nøjagtigt, men der er noget dagligdags, noget "fransk" ved det hele, som ikke passer. Stemningen er ikke truffet, og jeg spørger mig selv, om det ikke var lykkedes bedre, hvis jeg, på japansk, havde forfalsket perspektivet og til det umulige overdrevet genstandenes allerede i forvejen løjerlige linjer. Og så savner denne tegnede bolig det spinkle udseende og klangfuldheden. I de blyantstræk, der fremstiller træværket, er der ikke den smålige akkuratesse, med hvilken det er bearbejdet, eller dets store ælde, eller dets uforlignelige renhed, eller den cikadesang,

som det synes at have magasineret i hundreder af år i sine tørre fibre. Der er heller ikke det indtryk, man føler her, af at være i en meget fjern forstad, helt oppe mellem træerne, oven over den løjerligste af alle byer. Nej, alt det kan ikke tegnes, kan ikke udtrykkes, men forbliver ugengiveligt.

... Da vi har udstedt vore indbydelser, skal teselskabet holdes i aften trods afrejsen. Det bliver så et afskedsselskab, ved hvilket vi vil udfolde den størst mulige pragt. Jeg plejer forresten også at afslutte mine udenlandske eksistenser med en fest: jeg har allerede gjort det i forskellige lande.

Der kommer vore sædvanlige gæster på spindesiden og desuden min svigermoder, mine kvindelige slægtninge og endelig alle kvarterets *musmeh*'er. Men, som et japansk raffinement, kommer der denne gang ingen europæisk ven – ikke engang "ham af den ufattelige højde". Kun Yves, og han skal endda skjules i en krog, bag blomster og kunstgenstande.

Da de første stjerner kommer frem, arriverer damerne med yndefulde buk. Og snart er vort lille hus fuldt af små fruentimmer, der sidde på hug med et ubestemt smil i øjet; man ser alle de smukke chignoner med de velpassede bukler skinne som poleret ibenholt; de spinkle kroppe forsvinder i folderne på de alt for vide klæder, der alle gaber på de små, forsvindende rygge, som var de lige ved at falde af, og blotter de yndige nakker.

Midt imellem grupperne bevæger Chrysanthemum sig lidt tungsindigt, mens min svigermoder, fru Ranunkel, udfolder al sin ynde. Snart høres der en mumlen af dæmpet latter, der ikke udtrykker del allermindste, men som har en vis nydelig

udenlandsk klang ved sig, og så begynder der en tør og rask fælles banken på rygekassernes fint lakerede kanter. På bakker, hvis former er sindrigt varierede, går der syltede, krydrede frugter rundt. Så kommer der kopper af gennemsigtigt porcelæn, så store som det halve af et æg, og der bydes damerne nogle dråber te uden sukker, der skænkes af dukke-tepotter – eller også så meget som et fingerbølfuldt saki, en risbrændevin, som plejer at serveres varm i elegante kander med en lang hals.

Forskellige *musmeh*'er skiftes til at udføre improvisationer på *chamecen*; andre synger i hvinende toner med en uophørlig hoppen ligesom afsindige cikader.

Fru Blomme, der ikke mere kan dølge de alt for længe tilbagetrængte følelser, forfølger mig med sin opmærksomhed og beder mig modtage en mængde nydelige foræringer: et billede, en lille vase, en månegudinde af *satsuma*–porcelæn, en uimodståelig elfenbensfigur – med en vis gysen følger jeg med hende ind i mørke krinkelkroge, hvor hun trækker mig hen for i enrum at byde mig disse gaver.

Henimod klokken ni ankommer med en raslen af silketøj Nagasakis tre berømteste geisha'er, frøknerne Renhed, Orange og Forår, som jeg har lejet for tre piastre pr. hoved – en urimelig pris her i landet.

Disse tre geisha'er er de samme småvæsener, som jeg hørte synge den dag, jeg kom, igennem de tynde skillevægge i "Blomsterhaven". Men da jeg er blevet meget japaniseret siden da, forekommer de mig i dag meget mindre løjerlige og slet ikke gådefulde mere. Jeg behandler dem så småt som gøglersker, der står til min rådighed, og den tanke, jeg havde

haft, at ville gifte mig med en af dem, får nu mig – som i sin tid hr. Kænguru – til at trække på skuldrene.

Den umådelige varme, der udvikles af de forsamlede *musmeh*'er og de brændende lamper, trækker duften ud af lotusblomsterne; den fylder luften, der er blevet meget tung, og man kan desuden lugte kameliaolien, som damerne ødsler med for at få deres hår til at skinne blankt.

Frøken Orange, det ganske lille og meget søde barn, hvis læber er forgyldte med en pensel, udfører de yndigste dansetrin med meget besynderlige parykker og træ- eller papmasker på. Hun har masker, der forestiller en gammel adelig dame, og som er kostbare genstande, udført af bekendte kunstnere. Hun er iført pragtfulde kjoler, tilskåret efter gammel mode; slæbene er forneden besat med en stiv udstopning, for at give dragtens bevægelser noget vist tillavet og unaturligt, der anses for fint.

Nu farer der et pust af lunken brise fra den ene veranda til den anden igennem værelset og bevæger flammerne i lamperne. Det river bladene af lotusblomsterne, der er udpint af den kunstige varme; de falder ned fra alle vaserne og udsår på damerne deres blomsterstøv og deres store, lyserøde kronblade, der ligner knækkede stykker af opalkupler.

Hovednummeret, der er gemt til sidst, er en lang og ensformig trio på *chamecen*, som geisha'erne udfører i et hurtigt pizzicato på de højeste strenge. Man skulle tro, det var selve kvintessensen, så parafrasen, den rasende kraftanstrengelse, om jeg så må sige, af den evindelige insektsang, der udgår fra træerne, fra planterne, fra de gamle tage, fra de gamle mure, fra alt, og som er selve grundlaget for al japansk larm …

Halv elleve. Programmet er udtømt, selskabet forbi. Endnu en almindelig banken på rygekasserne, og de små piber kommer ind igen i deres guillocherede foderaler og fæstes ved bælterne; *musmeh*'erne sætter sig i bevægelse for at tage afsted.

På enden af lange stokke tændes der en mængde røde, grå eller blå lygter, og efter endeløse buk spredes gæsterne i stiernes og træernes mørke.

Yves, Chrysanthemum, Oyuki og jeg går ned til byen for at følge min svigermoder, mine svigerinder og min unge tante, fru Åkande.

Vi ønsker nemlig også at gøre endnu en tur sammen til de bekendte steder, drikke sorbetter i "de ubeskrivelige sommerfugles" tehus, købe endnu en lygte hos fru Meget-Proper og spise nogle afskedsvafler hos fru Time.

Jeg prøver på at blive bevæget i anledning af denne afrejse, men det lykkes mig kun slet. Dette Japan såvel som de små mandfolk og de små fruentimmer, der bebor det, mangler afgjort noget væsentligt: man morer sig over dem i forbigående, men man knytter sig ikke til dem.

Da jeg på hjemvejen endnu en gang med Yves og de to *musmeh*'er går op ad vejen til Diu-djen-dji, som jeg sikkert aldrig mere får at se, lister der sig måske lidt tungsindighed ind i denne sidste tur; men det er den tungsindighed, der er uadskillelig fra det, der uigenkaldeligt skal ophøre.

Forresten er der jo den rolige, dejlige sommer, der også ender for vort vedkommende, siden vi i morgen drager efteråret i det nordlige Kina i møde. Og jeg begynder desværre at kunne tælle de ungdomssomre, jeg endnu kan håbe på; jeg føler, at jeg bliver tungere i sindet, hver gang en af dem svinder og slutter sig til

de andre, de svundne, i det mørke, bundløse svælg, hvor de forbigangne ting ophobes.

Ved midnatstid er vi hjemme igen, og min flytning begynder, mens "vennen af den fabelagtige højde" er så god at overtage min vagt ombord.

Det bliver en natlig, hurtig, hemmelig flytning – "på *dorobo*'ernes (tyvenes) vis", bemærker Yves, der ved omgangen med *musmeh*'erne har fået et let japansk anstrøg.

På min anmodning har de herrer indpakkere i aftenens løb sendt mig flere henrivende små kasser med forskellige rum, med dobbelt bund, og flere poser af papir, af japansk papir, som ikke kan rives i stykker; de lukker af sig selv og bindes ved hjælp af papirsbånd, der i forvejen er anbragt på en sindrig måde: det er det snildeste, det mest bekvemme, der kan tænkes på dette område – med hensyn til små praktiske genstande er dette folk uforligneligt.

Det er en ren fornøjelse at pakke ind i dem; og alle tager fat: Yves, Chrysanthemum, fru Blomme, hendes datter og hr. Sukker. Ved skinnet af festlamperne, der endnu brænder, har enhver travlt med at pakke, rulle sammen, ombinde med sejlgarn – i en fart, for det er allerede sent.

Skønt Oyuki er meget beklemt om hjertet, kan hun ikke lade være med at ledsage sit arbejde med nogle barnlige udbrud af latter.

Fru Blomme, der er helt forgrædt, opgiver at forstille sig: stakkels dame, jeg beklager virkelig meget, at jeg ...

Chrysanthemum er adspredt, tavs.

Men det er dog en forskrækkelig bagage! Atten kasser eller pakker med Buddhaer, uhyrer, vaser – for ikke at tale om de sidste lotusblomster, som jeg også tager med, sammenbundet i et knippe. Alt det ophobes i djin-vogne, som er lejet fra solnedgang og venter udenfor døren, mens løberne ligger og sover i græsset.

Stjerneklar, dejlig nat. Vi tager afsted med lygter, fulgt af de tre bedrøvede damer, der følger os på vej; ad stejle skråninger, der er farlige i dette mørke, går vi ned til havet.

Djin'erne holder igen af alle kræfter, idet de stivner deres kraftige ben: de små belæssede vogne kunne mageligt løbe ned alene, meget for hurtigt, hvis man overlod dem til sig selv, og ville fare ud i det tomme rum med mine kosteligste sager. Chrysanthemum går ved siden af mig og udtaler for mig på en blid og nydelig måde sin beklagelse over, at "den fabelagtigt høje ven" ikke har tilbudt at overtage min tjeneste til om morgenen, hvilket ville have gjort mig det muligt at tilbringe den sidste nat under vort tag:

"Hør nu!" siger hun; "kom herop igen i morgen i løbet af dagen, før I letter, for at sige farvel til mig; så skal jeg først om aftenen tage hjem til min moder, og du træffer mig da endnu deroppe."

Og jeg lover hende det.

Damerne standser ved en vis omdrejning, hvorfra man i fugleperspektiv øjner hele rheden: de sorte, skummende vande, der afspejler utallige fjerne bål, og skibene, de små ubevægelige tingester, som, set fra det punkt, hvor vi befinder os, ser ud som fisk og ligeledes synes at slumre – små genstande, der er vel

skikket til at føre én andetsteds hen, langt bort, og til at få én til at glemme.

De tre damer skulle nu vende om igen, for det er allerede langt ud på natten, og længere nede er de kosmopolitiske kvarterer ved kajen ikke sikre på denne sene tid.

For Yves, der ikke mere kommer i land, er øjeblikket altså kommet til at sige det endelige farvel til veninderne, *musmeh*'erne.

Jeg er nu meget nysgerrig efter at se denne afsked mellem Yves og Chrysanthemum; jeg stirrer og jeg spidser øren – det foregår på den naturligste og roligste måde af verden: der er intet at opdage af den hjerteskærende smerte, der bliver uundgåelig mellem fru Blomme og mig; hos min *musmeh* bemærker jeg endog en ligefremhed, en utvungenhed, der forbavser mig; nu er jeg virkelig slet ikke med mere!

Og på min vandring ned til havet tænker jeg ved mig selv: "Denne tilsyneladende sørgmodighed hos hende gjaldt altså ikke Yves ... Men hvem da?" Og så falder den lille sætning mig ind igen:

"Kom herop igen i morgen i løbet af dagen, før I letter, for at sige farvel til mig; så skal jeg først om aftenen tage hjem til min moder, og du træffer mig da endnu deroppe."

Japan er henrivende i nat, rigtig frisk, rigtig tiltalende, og Chrysanthemum var meget sød, da hun tavs fulgte mig på vej.

Klokken er omtrent to, da vi kommer til *La Triomphante* i en lejet sampan, som er så fuld af mine kasser, at den er synkefærdig. "Den meget høje ven" overleverer mig den vagt, som jeg skal have til klokken fire, og de vagthavende, søvnige matroser bringer al den skrøbelige bagage ombord.

53

18. september.

Jeg havde regnet ud, at jeg ville sove længe denne morgen for at indhente den i natten spildte søvn. Men allerede klokken otte møder tre løjerlige fyre med hr. Kænguru i spidsen med uendelige buk ved døren til mit lukaf. De er iført lange kjortler med mørke tegninger på; de har langt hår, høje pander, anæmiske ansigter som på personer, der alt for udelukkende hengiver sig til de skønne kunster, og hatte af engelsk form sidder nok så flot på snur på deres chignoner. Under armene bære de mapper med skitser, i hænderne holder de farvelader, blyanter og bundter af fine metalgrifler, hvis skarpe spidser man ser skinne.

Skønt endnu søvndrukken fatter jeg ved første øjekast, hvem det er, jeg har at gøre med, og jeg siger:

"Vær så god at komme indenfor, mine herrer tatovører!"

Det er de mest ansete specialister i Nagasaki; jeg havde stævnet dem hid for to dage siden, da jeg ikke vidste, at jeg skulle afsted, og, da de er kommet, vil jeg tage imod dem.

Som følge af min omgang med primitive væsener i Australien og andetsteds har jeg fået en sørgelig smag for tatovering; derfor har jeg også ønsket at medføre som kuriositet en prøve på de japanske tatovørers uforligneligt fine arbejde.

I deres albums, som jeg har liggende for mig på bordet, træffer jeg mit valg. Der er meget besynderlige tegninger til de forskellige dele af det menneskelige legeme: emblemer til benene og til armene, grene med roser til skuldrene og store

vrængbilleder til ryggen. Der er endog – for at tilfredsstille nogle kunders, de fremmede mariners søfolks smag – våbentrofæer, sammenslyngede amerikanske og franske flag, et *God save* midt imellem stjerner – og *Grévin*'ske kvindeskikkelser, kalkeret efter *Journal amusant*!

Jeg bestemmer mig for et meget besynderligt, blåt og lyserødt fantastisk væsen på et par tommers længde, der vil tage sig smukt ud på brystet.

Halvanden times nervepirring og lidelse. Liggende på min seng imellem hænderne på disse personer gør jeg mig hård for at udholde deres tusinder af små stik. Når der tilfældigvis flyder lidt blod, som blander rødt ind i tegningen, farer en af kunstnerne hen og suger det op – og jeg protesterer ikke, da jeg ved, at det er den af de japanske læger anvendte metode ved menneskers eller dyrs sår.

Et arbejde, der er lige så fint og småligt som deres, der graverer i sten, udføres langsomt på mig; de magre hænder roder aldeles maskinmæssigt i min krop.

Endelig er værket fuldført – og tatovørerne, der med en tilfreds mine går lidt tilbage for bedre at se, erklærer, at det bliver aldeles henrivende.

Så klæder jeg mig på i en fart for at gå i land og benytte mine sidste timer i Japan.

Det er en kvælende hede i dag; det er en af de septemberdage, hvor solen, brændende varm efter en kølig morgenstund, med en vis tungsindighed falder på de gulnende blade. Ligesom i går er det lige i den trykkende middagsstund, at jeg kravler op til min høje forstad, ad de øde stier, hvor der kun er lys og stilhed.

Jeg åbner lydløst døren til mit hus, jeg lister mig frem med alle mulige forsigtighedsregler, af frygt for fru Blomme.

Nedenfor trappen, på de hvide måtter, ved siden af de små sandaler, der altid ligger og flyder der, er der en hel bagage, parat til at sendes afsted, og jeg genkender den straks: nydelige mørke kjoler omhyggeligt foldet sammen og indsvøbt i blå stykker, der er bundet sammen i de fire hjørner. Jeg tror endda, at jeg får et flygtigt indtryk af sørgmodighed ved at se stikke frem fra en af pakkerne et hjørne af den æske, der er helliget brevene og erindringerne, og i hvilken mit portræt af Uyeno nu rummes i selskab med forskellige *musmeh*'ers. En slags langskaftet mandolin, der også skal afsted, ligger over det hele i et foderal af broget silketøj. Det ligner en sigøjnerindes flytning – eller, snarere, det minder mig om et billede i en fabelbog, jeg havde i min ungdom: det er ganske den samme guitar som den, cikaden, der havde sunget hele sommeren, bar på sin ryg, da den bankede på hos sin naboerske, myren.

Sølle lille bagage!

Jeg går op på tåspidserne – og jeg standser, da jeg hører sang inde hos mig.

Det er virkelig Chrysanthemums stemme, og sangen er munter! Jeg føler en vis skuffelse, jeg fortryder næsten, at jeg har gjort mig den ulejlighed at komme.

Der høres tillige en lyd, som jeg ikke kan forklare mig: en meget ren sølvklang, som om pengestykker blev kastede med kraft imod gulvet. Jeg ved jo nok, at i dette klangfulde hus vokser enhver lyd i styrke i middagens såvel som i nattens stilhed, men jeg kan dog ikke begribe, hvad min *musmeh* har for. Morer hun sig med at spille "klink", eller måske "plat og krone"?

Aldeles ikke! Jeg tror, at jeg har gættet det, og jeg kryber endnu sagtere op, på alle fire, for at have den fornøjelse at overraske hende.

Hun har ikke hørt mig komme. I vort store, fuldstændig tømte, fejede, hvide værelse, hvor den klare sol og den lunkne vind og havernes gule blade trænger ind, sidder hun ene med ryggen vendt mod døren; hun har spadseredragt på og er parat til at begive sig hen til sin moder, da hun har sin lyserøde parasol ved siden af sig.

På gulvet ligger spredt alle de skønne sølvpiastre, som jeg, efter aftale, har givet hende i går aftes. Med en gammel vekselerers kyndighed og behændighed beføler hun dem, vender og drejer dem, kaster dem på gulvet, og, bevæbnet med en lille hammer *ad hoc*, lader hun dem klinge stærkt for sine øren – alt imens hun synger jeg ved ikke hvilken lille romance, som hun vel sagtens improviserer efterhånden …

Nå, det sidste billede af mit giftermål er endnu mere japansk, end jeg kunne have tænkt mig det! Der påkommer mig en lyst til at le … Hvor jeg dog var naiv, at jeg næsten kunne lade mig narre af nogle ret vellykkede ord, som hun udtalte i går aftes, da hun gik ved siden af mig, af en lille, ganske net sætning, som forskønnedes af morgenens stilhed og nattens trylleri! Nå, lige så lidt for Yves som for mig, og lige så lidt for mig som for Yves er der nogensinde foregået noget i den lille hjerne, i det lille hjerte.

Da jeg har set nok på hende, kalder jeg på hende.

Hun vender sig forvirret om og rødmer lige op til hårrødderne over at være blevet set under dette arbejde.

Hun har dog uret i at blive så flov, for jeg er tværtimod henrykt. Frygten for at efterlade hende bedrøvet var nær ved at volde mig lidt sorg, og jeg vil langt hellere have, at dette giftermål skal ende som spøg, ligesom det begyndte.

"Det er en god idé, du har der," siger jeg, "en forsigtighedsregel, man altid burde tage i dit land, hvor så mange slemme mennesker er dygtige til at efterligne mønt. Skynd dig med at blive færdig, før jeg går, og hvis der er falske piastre imellem, skal jeg meget gerne erstatte dig dem."

Men nej, hun afslår at blive ved i min nærværelse. Det ventede jeg forresten – hun er i besiddelse af alt for megen nedarvet og tillært høflighed, hun er alt for japansk. Med sin lille fod skubber hun foragteligt pengestablerne langt ud på gulvet.

"Vi har lejet en stor lukket sampan," siger hun for at give samtalen en anden vending, "og vi vil allesammen, Campanula, Påskelilje, Tuki, alle dine damer, se dit skib lette ... Sæt dig ned og bliv endnu et øjeblik!"

"Blive, det kan jeg virkelig ikke. Jeg har flere ærinder at udrette i byen, ser du, og vi har ordre til alle at være ombord klokken tre. Og så vil jeg hellere forsvinde, kan du nok forstå, mens fru Blomme endnu er midt i sin siesta; jeg er bange for ellers at blive trukket hen i småkroge og at fremkalde en hjerteskærende scene i skilsmissens øjeblik."

Chrysanthemum bøjer sit hoved, siger intet mere, og, da hun ser, at jeg for alvor vil gå, rejser hun sig op for at følge mig ud.

Uden at tale, uden mindste støj går vi ned ad trappen, gennem den solbeskinnede have, hvor dværgtræerne og de

forkrøblede planter, ligesom resten af huset, synes hensunkne i en døs.

Ved udgangsdøren standser jeg for at sige det sidste farvel: det lille sørgmodige træk er kommet frem igen på Chrysanthemums ansigt, mere fremtrædende end nogensinde; det er jo i øvrigt korrekt og passende, og jeg ville føle mig fornærmet, hvis det ikke var således.

Nå, lille *musmeh*, lad os skilles som gode venner; lad os endog kysse hinanden, om du vil! Jeg havde taget dig for at more mig; det er måske ikke lykkedes dig rigtigt, men du har ydet, hvad du kunne, med din lille person, dine buk og din lille musik: alt i alt har du været ganske sød i din japanske genre. Og, hvem ved? Måske vil jeg undertiden uvilkårligt komme til at tænke på dig med, når jeg mindes denne skønne sommer, de smukke haver og cikadernes koncert.

Hun kaster sig ned med panden mod dørtærsklen og bliver liggende i denne hilsende stilling, så længe jeg endnu kan ses på den sti, jeg går bort ad for bestandig.

Idet jeg fjerner mig, vender jeg mig om en gang eller to for at se på hende – men det er kun af høflighed og for på en passende måde at besvare hendes smukke afskedshilsen.

54

Straks da jeg kommer ind i byen, ved omdrejningen af hovedgaden, er jeg så heldig at møde 415, min fattige slægtning. Jeg havde netop brug for en hurtig djin, og jeg stiger op i hans vogn; det bliver forresten en tilfredsstillelse for mig, i afrejsens øjeblik at foretage mine sidste ture i selskab med et medlem af min familie.

Da jeg ikke har plejet at bevæge mig her i disse siestaens timer, havde jeg endnu ikke set denne bys gader så overvældede af sol, så øde, i denne stilhed og glans, der minder om de varme lande. Foran alle butikker er der udspændt hvide forhæng, hist og her prydet med lette sorte tegninger, hvis løjerlighed har noget vist hemmelighedsfuldt ved sig: drager, emblemer, symbolske skikkelser. Himlen lyser alt for stærkt; lyset er ubønhørligt, og aldrig havde Nagasaki forekommet mig så gammel, så forvitret, så affældig trods dens overtræk af hvidt papir og dens bemalinger. Disse træhuse, der er så hvide indenfor, er udenpå sortsmudsede, ormædte, adskilte i sammenføjningerne, *grimasserende*. Når man ser nøjere til, er grimassen allevegne: i de modbydelige masker, der griner i de utallige antikvitetshandleres butikker, i legetøjet, i afgudsbillederne: den grusomme, skeløjede, afsindige grimasse; den findes endog i bygningerne, i søjlehallernes friser, i de tusinde pagoders tage, hvis hjørner og gavle vrider sig som levninger af gamle, endnu farlige, ildesindede dyr.

Og denne genstandenes foruroligende styrke i udtrykket står i en skærende modsætning til den næsten fuldstændige mangel

på udtryk i de rigtige menneskeansigter, til den smilende fjollethed hos de små godtfolk, som man ser i forbigående, og som i deres åbne småhuses halvmørke tålmodigt udøve smålige håndteringer: arbejdere, der sidder på hug og med næsten usynlige redskaber udskærer de komiske eller oprørende uanstændige elfenbensfigurer, de forbavsende nipsgenstande, der får visse europæiske samlere til at sætte så stor pris på dette Japan, som de aldrig har set; ubevidste malere, som på lak eller porcelæn henkaster tegninger, som de har lært udenad, eller som gennem en tusindårig arv er gået over i deres hjerner; automatiske malere, der udpenslet storke som hr. Sukkers eller de uundgåelige små klipper eller de evindelige små sommerfugle … Den ringeste af disse illuminører med det intetsigende ansigt uden øjne sidder inde med den fineste forståelse af den dekorative, lette og i al sin sælsomhed dog åndfulde genre, der er ved at oversvømme os i Frankrig i denne efterligningens tidsalder, og som hos os allerede bliver den hovedkilde, som godtkøbsfabrikanterne af "kunstgenstande" tyr til.

Er det, fordi jeg skal til at forlade dette land, hvor intet mere binder mig, hvor jeg ingen bolig har mere, er det fordi mine tanker allerede så småt er andetsteds – jeg ved det ikke, men det forekommer mig, at jeg aldrig havde set Japan så klart som i dag. Og endnu mere end ellers finder jeg det småt, gammelagtigt, blod- og kraftløst; jeg føler dets antediluvianske ælde, dets tusindårige mumifikation, der snart vil ende i det groteske og i ynkeligt gøgleri ved berøringen med Occidenten.

Tiden går; lidt efter lidt afsluttes alle siestaerne; de løjerlige gyder oplives, fyldes i solskinnet med brogede parasoller.

Defileringen af grimheder, af utilladelige grimheder begynder; handel og vandel begynder igen og tillige kampen for tilværelsen, der her, som i vore arbejderbyer, er hård – og mere smålig.

I afrejsens øjeblik har jeg kun et lidt spotsk smil til overs for dette lille bukkende, arbejdsomme, vindskibelige, griske folk, der er befængt med konstitutionel lattermildhed, nedarvet kunstleri og uhelbredelig abekatteagtighed …

Stakkels fætter 415! Jeg havde god grund til at nære agtelse for ham – han er den bedste og mest uinteresserede af min japanske familie. Da vi har endt vor tur, sætter han sin lille vogn hen under et træ og tilbyder at følge med til *La Triomphante* for at passe på mine sidste indkøb i den sampan, jeg er ombord på, og bringe det alt sammen op i mit lukaf.

Han er den eneste, der får et rigtig hjerteligt håndtryk af mig, idet jeg forlader Japan!

I dette land findes der vistnok, ligesom i mange andre, mere hengivenhed hos de simple væsener, der giver sig af med fysiske håndteringer.

Vi letter klokken fem.

To eller tre sampaner ligger op til skibet; nogle *musmeh*'er er lukket inde i de små kahytter og kikker efter os gennem vinduerne, men skjuler sig lidt bag vifterne på grund af matroserne: det er vore damer, som af høflighed vil se os endnu en gang.

Der er også andre sampaner, i hvilke ubekendte japanerinder overværer vor afrejse, stående under parasoller, der er smykket med store, sorte bogstaver i skyer med skrigende farver.

55

Vi sejler langsomt ud af den store grønne bugt. Kvindegrupperne forsvinder. De tusindribbede parasollers land lukker sig lidt efter lidt bagved os.

Nu åbner havet sig, umådeligt, formløst og tomt, og udhviler os efter de alt for sindrige, alt for små ting.

De skovbevoksede skråninger, de henrivende forbjerge fjerner sig. Og hele dette Japan ender med maleriske klipper, løjerlige øer, hvor træerne er sammenstillet i buketter – lidt kunstlet måske, men meget smukt …

56

En aften i rum sø, midt i det gule hav, ser jeg i mit lukaf tilfældigvis på de lotusblomster, jeg har taget med fra Diu-djen-dji; de havde holdt ud i to-tre dage, nu er de færdige, ynkelige, og udsår deres rosenrøde blade på mit tæppe.

Jeg, som har opbevaret så mange visne blomster, der er faldet i støv, og som jeg havde plukket hist og her i afrejsens øjeblik på forskellige steder af verden; jeg, som har opbevaret så mange, at det er blevet til et helt herbarium, til en usammenhængende, latterlig samling – jeg kan ikke med min bedste vilje sætte pris på disse lotus, skønt de er de sidste levende erindringer om min sommer i Nagasaki.

Jeg tager dem i hånden, dog med nogen hensynsfuldhed, og jeg åbner mit koøje.

Et gustent lys falder over vandene fra en skyfuld himmel; et slags gulligt tusmørke daler ned over det gule hav. Man kan mærke, at vi har styret mod nord, og at efteråret nærmer sig.

Jeg kaster de sølle lotusblomster ud i det uendelige rum – idet jeg gør dem en undskyldning for, at jeg giver dem, som dog var japanske, en så sørgelig og så stor grav.

57

O Ama-Terace-Omi-Kami, vask mig rigtig ren for dette lille giftermål i Kamoflodens vande!

Om "Fru Chrysanthemum"

Forfatter: Pierre Loti (pseudonym for Louis Marie-Julien Viaud, 1850-1923)
Org.udgave: *Madame Chrysanthème*, Calmann-Lévy Editeur. Paris 1888.
Denne udgave efter: Pierre Loti, Medlem af det Franske Akademi: *Fru Chrysanthemum*. Oversat af Oscar Arlaud. Lehmann & Stages Forlag, København 1895.
Oversætter: Oscar Arlaud (1836-1907).
Redigeret af: Kim N. Jensen
Forside: Efter illustration i den franske førsteudgave af Luigi Rossi (1853–1923).

ISBN 978-87-7628-360-5
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-616-4 (Ølstykke 2018).

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1:

Min broder Yves: I en anden fortælling (*Min broder Yves*) har forf. fortalt, hvorledes han havde lovet den da lidt vidtløftige matros Yves' moder hele sit liv at våge over sønnen, "som om han var hans broder". *O.A.*

Note 2:

Uistiti: Silkeabe *Red. anm.*

Note 3:

Djin'er eller djin-richisan'er er løbende mænd, der slæber små vogne og befordrer folk for penge; de betales pr. tur eller pr. time, ligesom droskekuskene i Europa.

Note 4:

Geisha'er: Sangerinder og danserinder af profession, der bliver uddannede på konservatoriet i Yeddo.

Note 5:

Musko: betyder "lille dreng"; det er hankønsformen af *musmeh*, man siger endog ganske almindeligt *muskosan* (hr. *Musko*) af overdreven høflighed.

Note 6:

Et tegn på virkelig finhed: I Japan bæres de smukke lyse kjoler, broderede med sølv- eller guld-fantasivæsener, som svæver i skyer, kun af fornemme damer i deres hjem, ved visse højtidelige lejligheder – eller af danserinder på teatret og løsagtige kvinder.